

BECKETT eşlik

ingilizce ve fransızca aslından çeviren: uğur ün

2. basım

BECKETT | eşlik

KLASİK

eşlik
samuel beckett

ingilizce ve fransızca aslından çeviren: uğur ün
sunuş: tom bishop & raymond federman

ayrintı: 1051 / klasik dizisi: 20

eşlik / samuel beckett

ösgün adı / company, etc

ingilizce ve fransızca aslından çeviren / uğur ün

sunuş / tom bishop & raymond federman

yayına hazırlayan / derviş aydın akkoç

son okuma / mücella esgin

© the estate of samuel beckett, 1980, 1981, 1982, 1983, 1986, 1988, 1989, 1990, 1996, 1999, 2002, 2009

company originally published as compagnie, les éditions de minuit 1980; first published in great britain by john calder publishers 1980.

iii seen iii said originally published as mal vu mal dit, les éditions de minuit 1981; first published in great britain by john calder publishers 1982.

le dépenseur, les éditions de minuit, 1970

bu kitabın türkçe yayım hakları

ayrintı yayınları'na aittir.

kapak illüstrasyonu / berat pekmezci

kapak ve görsel tasarım / gökçe alper

disgi / esin tapan yetiş

baskı: ali laçın - barış matbaa-mücellit

davutpaşa oad. güven san. sit. c blok no. 286

topkapı/seytinburnu - istanbul - tel. 0212 567 11 00

sertifika no: 33160

birinci basım: mart 2017 / baskı adedi 2000

ikinci basım: mayıs 2018 / baskı adedi 2000

isbn 978-605-314-155-6 / sertifika no: 10704

ayrintı yayınları basım dağıtım san. ve tic. a.ş.

hobyar mah. cemal nadir sok. no: 3 ocağaloğlu - istanbul

tel: (0212) 512 15 00 faks: (0212) 512 15 11

www.ayrintiyayinlari.com.tr

info@ayrintiyayinlari.com.tr

twitter.com/ayrintiyayinevi

facebook.com/ayrintiyayinevi

instagram.com/ayrintiyayinlari

samuel beckett

İrlandalı romancı, oyun ve senaryo yazarı, öykücü, şair, denemeci ve çevirmen (1906-1989). Protestan bir aileden gelen Beckett, Dublin'in bir banliyösünde doğmuştur. 1927'de Dublin'deki Trinity College'ın Roman Dilleri Bölümü'nden mezun olur. 1928'de Paris'teki École Normalé Supérieure'de İngilizce okutmanı olarak çalışmaya başlar. Burada James Joyce'la tanışır. Joyce'un ileride *Finnegan's Wake* adıyla yayımlanacak romanının bir bölümünün Fransızcaya çevrilmesine yardım eder. 1930'da *Whoroscope* adlı bir şiiri yayımlanır. 1932-1937 yılları arasında Londra'da yaşar. Bu dönemde yazdığı öykülerden oluşan ve Joyce'un etkisini yansıtan *More Pricks Than Kicks*'de (1934; *Aşksız İlişkiler*) akıl hastanesinde bakıcı olmasını konu alan *Murphy* 1938'de Londra'da yayımlanır. 1937'de Paris'e yerleşir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında Fransız Direniş'ine katılır. 1942'de Gestapo'dan kurtulmak için Fransa'nın güneyine, Vaucluse'e kaçar. Burada kaldığı iki yıl içinde gündüzleri tarım işçiliği yaparken, geceleri *Watt*'ı yazar. Savaş sona erdikten sonra Paris'e döner. Bundan sonra yapıtlarını daha yalın yazabildiğini düşündüğü Fransızcada kaleme almaya başlar ve 1946-1950 yılları arasında *Molloy* (1951), *Malone Meurt* (1951; *Malone Ölüyor*) ve *L'Innomable* (1953; *Adlandırılmayan*) adlı romanlardan oluşan *Üçleme*'yi tamamlar. Beckett'in en önemli yapıtları olarak görülen her üç roman da tek bir kişinin çeşitlemeleri denebilecek bir dizi karakter tarafından anlatılır. Anlatıcılar hızlı bir fiziksel çöküş içindedir ve var olduklarının tek kanıtı zihinleridir. *Adlandırılmayan*'da bu çöküş, anlatıcının bir ağız ve zihne indirgenmesiyle doruğa ulaşır. Beckett'in pek çok yapıtında olduğu gibi burada da anlatıcı sessizliğe ve hiçliğe tahammül edebilmek için hikâyeler uydurur ve uzun, karmaşık monologlara girer.

En attendant Godot (*Godot'yu Beklerken*) Ocak 1953'te, Paris'te, Théâtre Babylone'daki ilk temsiliyle büyük başarı kazanınca Beckett dünya çapında üne kavuşur. 1966'dan sonra oyunlarından birçoğunu dünyanın çeşitli ülkelerinde kendisi sahneler. Her türlü radyo ve televizyon programından, gazetecilerden, fotoğrafçılardan özenle kaçınır. 1969'da kendisine verilen Nobel Edebiyat Ödülü'nü kabul eder. Hayatını, 1938'de tanışıp daha sonra evlendiği Suzanne Dumesnil'le birlikte, ölene kadar Paris'te geçirir.

Samuel Beckett, 20. yüzyılın en büyük yazarları arasında, edebiyata yaklaşımındaki uzlaşmaz arılıkla öne çıkmıştır. Beckett'in yoğun bir kara mizahla beslenmiş olan yapıtları, insan deneyiminin ve insan bilincinin işleyişinin paha biçilmez belgeleridir. Bir eleştirmen şöyle yazmıştır: (Beckett) "Edebiyatın gırtlığını keserek ve okurlarını, salt varoluşun yalın koşullarıyla, yapmacık bir neşeye ya da umutsuzluğa kapılmadan, soğukkanlılıkla yüz yüze gelmeye zorlayarak insanlığın önündeki imkânları açık tutmuştur."

TÜRKÇEYE ÇEVİRİLEN YAPITLARI

DÜZ YAZILAR: *Dream of Fair to Middling Women* (1932, yayını 1992; *Sıradan Kadınlar Düşü*, Çev. Hülâda Öhlem Süloş, Sel Yay., 2015); *Echo's Bones* (1933, yayını 2014; *Echo'nun Kemikleri*, Çev. Süha Sertabiboğlu, Ayrıntı Yay, 2016); *More Pricks Than Kicks* (1934; *Aşksız İlişkiler*, Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 2009); *Murphy* (1938; Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 1994); *Watt* (1943; Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 1993); *Mercier & Camier* (1946; *Mercier ile Camier*, Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 1998); *Üçleme* [Molloy (1951), *Malone Meurt* (1951; *Malone Ölüyor*), *L'Innommable* (1954; *Adlandırılmayan*) Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 1999]; *Texts For Nothing/Stories-First Love, The Expelled, The Calmative, The End* (1958; *Hiç İçin Metinler ve Uzun Öyküler*, Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 1999); *Comment c'est* (1961; *Acaba Nasıl?*, Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 2001); *Eşlik* [Le Dépeupleur (1970; *Yitikler*), *Compagnie* (1980; *Eşlik*), *Mal vu mal dit* (1981; *Görülemeyen Söylenemeyen*), Çev. Uğur Ün, Ayrıntı Yay., 2017].

OYUNLAR: *Waiting For Godot* (Godot'yu Beklerken); *Endgame* (Oyun Sonu); *All That Falls* (Tüm Düşenler); *Act Without Words I* (Sözsüz Oyun I); *Act Without Words II* (Sözsüz Oyun II); *Rough For Theatre I* (Tiyatro Oyunu Taslağı I); *Rough For Theatre II* (Tiyatro Oyunu Taslağı II); *Krapp's Last Tape* (Krapp'ın Son Bandı); *Embers* (Korlar); *Happy Days* (Mutlu Günler); *Words And Music* (Sözler ve Müzik); *Rough For Radio I* (Radyo Oyunu Taslağı I); *Rough For Radio II* (Radyo Oyunu Taslağı II); *Cascando*; *Play* (Oyun); *Film*; *The Old Tune* (Eski Şarkı); *Come And Go* (Geliş ve Gidiş); *Eh Joe* (Söyle Joe); *Breath* (Soluk); *Not I* (Ben Değil); *That Time* (Bu Kez); *Footfalls* (Adımlar); *Ghost Trio* (Hayalet Üçlüsü); *...but the clouds...* (... ama bulutlar...); *A Piece Of Monologue* (Solo); *Rockaby* (Beşik); *Ohio Impromptu* (Ohio Doğaçlaması); *Quad*; *Catastrophe* (Felaket); *Nacht Und Traume*; *What Where* (Ne Nerede); [Oyunların tümünü Akşit Göktürk, Güven Turan, Şadan Aydın, Uğur Ün, Şerif Erol, Levent Mollamustafaoglu ve Mustafa Küpüşoğlu çevirileriyle 1993 yılında Mitos Boyut Yayınları'nca iki cilt halinde yayımlandı.]

DENEME: *Proust* (1930; Çev. Orhan Koçak, Metis Yay., 2001).

uğur ün

1956'da doğdu. 1979-2007 arasında Uğur Film'de çalıştı. Çoğunluğu Kemal Sunal filmleri olmak üzere 35'e yakın filmde yapım sorumlusu olarak görev aldı. 1986-1998 yılları arasında, Samuel Beckett'in neredeyse bütün eserlerini Türkçeye çevirdi. 2007 sonrasında çeşitli müzik ve sinema araştırma kitapları yazdı. 2011 yılından beri Davutpaşa Spor Kulübü'nün tarihini yazmakla meşgul. Şu anda süper amatörde olan Davutpaşa Spor Kulübü'nün 2013 baharından beri yönetiminde yer almakta.

İçindekiler

Sunuş

"yaşamak ve yaratmak" /	
tom bishop & raymond federman.....	11
eşlik.....	17
görülemeyen söylenemeyen.....	51
yitikler.....	83

tom bishop & raymond federman

“yaşamak ve yaratmak”*

906-1976 yetmiş kelime yılı... Bütün bir yaşam... Kelimelerden kurulu bütün bir yaşam: “Kelimeler, kelimeler... Benimki, sessizliklerin ve kelimelerin karmakarışık Babil’i olan benim yaşamım, bundan başka bir şey olmadı; bitmiş ya da gelecek ya da bunun tuhaf biçimde hâlâ sürmesi için daima kelimelere göre, saatlere göre devam ediyor dediğim bir yaşam.” İşte Samuel Beckett’in yaşamını özetleyen, işte biyografisini oluşturan şey: Kelimeler. 1929 yılının başlarından itibaren neredeyse bir yarım kelime yüzyılı... İngilizce, Fransızca... Fısıldanan, çığlıkla atılan... Soluk soluğa, ısrarlı kelimeler... Üstelik bu sona ermez... Hayır, çünkü Beckett’in eserinde konuşan sesin bize söylediği gibi: “En kötüsü başlangıç, sonra yarılama, sonra sondur; nihayet en kötü olan son-
dur.”

Bu kelime “karmaşasının” arkasında, sayfaları dolduran, kelimeleri biriktiren... Yazar dediğimiz... Yazıcı... Eserinin anonimine dönüşmek için giderek incelikle,

* Sunuş yazısı Şule Çiltaş’ın çevirisiyle, Tom Bishop ve Raymond Federman’ın *L’Herne: Beckett*, adlı kitaplarından alınmıştır. Söz konusu kitap Ayrıntı Yayınları’nın programında yer almaktadır.

kesin olarak ortadan kalkmıştır. Geriye yalnızca ses kalır... Bir başkasına benzemeyen bir ses... Bize sahip olan, içimize işleyen bir ses... Başlangıçta çok uzaktan geliyor görünen, giderek tanımaya, neredeyse aşına bulmaya başladığımız bir ses.

Bu tuhaf eser, eleştiriye, eleştirinin kelimelerine; onun karşısında, onun etrafında, onun gibi, ona rağmen gerçekleşen büyük eleştiri endüstrisine karşı ne tuhaf bir olgudur. Bu, eleştiri kadar garip bir olgu. Bu sisteme göre artan, büyüyen, semiren, zenginleşen... Beckett'in eserinin temsil ettiği artistik azalma, zayıflama, yoksullaşma sürecine göre... Bu eserin yazarının temsil ettiği ortadan kaybolma süreci.

Dolayısıyla yazardan, yazarın yaşamından bahsetmek faydasız... Zira bu yaşam, yalnızca kelimelerden ("başkalarının kelimeleri") oluşur. Ne olursa olsun devam etme yolunu ve cesaretini vererek onu saran, yutan, ortadan kaldıran kelimeler: "Devam etmek gerek, devam edemem. Devam etmek gerek, devam edeceğim." Bu "devam etmek" Samuel Beckett'in kesinlikle kendi iç coğrafyasında, insanların uzağında vuku bulan en gizli, en özel faaliyettir.

Bir olayın, namevcut yazarı yeniden ortaya çıkarmaya zorlamakta başarılı olması nadirdir. Elbette 1969 Nobel Ödülü'nün ironisi, "namevcut yazara, yazarın gıyabına" verilen bu ödülün ironisi tam da burada yatmaktadır. *Murphy*'ye, *Watt*'a, *Mercier ile Camier*'ye, *Molloy*'e, *Malone*'e, *Adlandırılmayan*'a; bütün bu "kelime" galerisine, isim almış ya da almamış bütün ötekilere... Nobel Ödülü verilmesi gereken, onun için ve onda konuşan ("Kelimelerin içindeyim; kelimelerden, başkalarının kelimelerinden yapıldım. Bütün bu kelimelerim ben, bütün bu yabancılar, bu fiil tozları...") Fakat var olmayan varlıklar adanabilir mi? Ya da kim yalnızca kelimelerde mevcuttur?

Beckett'in kelimelerinin varoluşunun büyük bir kısmı (insanın varoluşunun eşanlamlısı) suskunlukla geçmiş, suskunlukla geçirilmiştir. 1929'dan 1951'e kadar (1951'de, bu kelimelerin değerini teslim edecek ilklerden olan Jérôme Lindon ve Georges Lambrichs sayesinde, Molly açıkça onun varoluşunun kelimeleri haline gelir) Beckett'in kelimelerini duyanlar çok az, Beckett'in kelimeleri hakkında kelimeler yazanlar çok daha da az sayıdadır. Sessiz eleştiri... Yirmi yıldan fazla bir zaman boyunca eleştirinin sessizliği. Yirmi yıldan fazla zaman boyunca, yazar, kitaplarını yaptığı odada tek başınadır. Fakat 1951'den başlayarak bu değişir. Oda, elbette aynı, kimsesiz kalır. Ama dışarı... konuşurlar, giderek daha çok konuşurlar. Önce gazeteciler sınıflandırmaya, kolaylaştırmaya, zararsız kılmaya çalışırlar: "İnsanın ölümü... İnsani çürüme... Çirkefin acımasız destanı... Yadsıma ve kutsala saygısızlık." Ve biz bunları geçiyoruz. Bunları unutuyoruz.

Beckett'in eseri etrafında süren ilk eleştiri yılları (1951-1960 arası), kelimelere karşı, bütün bir insanlığı tartışma konusu yapan Beckett'in bu endişe verici, hezeyanlı kelimelerine karşı insanın (büyük harfle ve büyük harf olmadan) hummalı bir savunmasından ibarettir. İnsanı (özne ve özgüllükleri, ben ve geri kalan her şey) bu İrlandalının; kendi evimizde güzel, klasik dilimizi katletmeye gelen bu yabancıнын elinden kesinlikle kurtarmak gerekir. O zaman bağıra bağıra konuşur, karşı karşıya gelir, hiçbir şeyi kabul etmezler. Bunun güçlü, kayda değer, fevkalade, vs olduğu doğruymuş gibi görünse de. O zaman kelimeleri itham ederler –namevcut yazara dokundurulamayacağından– onlara demedik bırakmazlar: Bu, nihilizmdir, kötümserliktir, saçmalıktır; bu, doğru değildir; insanı küçük düşürmek, onu ortadan kaldırmak için yapılmıştır. Zira sonuçta Sto-

ckholm bunu henüz onaylamamıştır. Nobelsiz, değerli değildir.

Bereket versin eleştirmen gazetecilerin yapacak başka işleri vardır. Beckett sıkıcıdır. Aynı şeyleri yineleyip durur. Tam o sırada iyi profesörler iş başına gelir. Amerikalılar, İngilizler, Almanlar, aynı şekilde Fransızlar ve ardından başkaları... Bütün dillerde eleştirir, kelimeler biriktirmeye koyulurlar. Bütün olarak fena değildir. Ciddidir. En azından akademisyenler kitap okumayı bilir. Üstelik başkaları da vardır: akademisyen olmayan yazarlar, yönetmenler, filozoflar... Dolayısıyla 1960'tan başlayarak Beckett'in eserinin etrafında "ciddi" bir eleştiri (Bunu kabul etmeli) gerçekleşir. Kelimeler oldukça umut vardır! ("...Var oldukları müddetçe kelimeleri ifade etmek, bana ulaştırdıkları şeye, bana söyledikleri şeye varıncaya kadar onları ifade etmek gerekir. Belki de bana daha önce söylediler, belki de kendi öyküme açılan kapının önüne, kendi öykümün eşiğine kadar taşıdılar.") Bu ciddi eleştiri, giderek Beckett evreninin özgüllüğüne yaklaşır. Kapı henüz açılmasa da kapıya yaklaşılr.

Bu satırlar doğru olmasa E. M. Cioran şunları eklemekten imtina eder miydi?

"...Kelimeler, kim onları onun kadar sevmiş olacak? Onun yoldaşları ve tek destekleri. Hiçbir kesinlikten yararlanmayan onu, kelimelerin ortasında sapasağlam hissederiz. Yılgınlık nöbetleri, hiç kuşkusuz onlara inanmaktan vazgeçtiği, ona ihanet ettiklerini, ondan uzaklaştıklarını düşündüğü anlara denk düşer. Onlar gidince yoksun kalır, artık hiçbir yerde değildir. Kelimelerle ilişkili olduğu, kelimelere eğildiği bütün yerleri belirtip sayıp dökmediğime üzgünüm. *Adlandırılmayan*'da onlar hakkında söylediği gibi: Sessizliğin ortasında ses-

sizlik damlaları. Yıkılmaz desteklere dönüşmüş kırılğanlık sembolleri.”

Söyleyecek hiçbir şeyi olmayan, kendilerine ait bir dünyası olmayan yazarlarla yalnızca edebiyat konuşulur. Onunlaysa çok nadir, aslında neredeyse hiç. Hangi konu olursa olsun (maddi güçlükler, her türlü sıkıntı) onu fazlasıyla ilgilendirir. Ne olursa olsun katlanamadığı şey, şu ya da bu eserin uzun soluklu olup olmayacağı, filancanın yerini hak edip etmediği, X ile Y’den hangisinin ayakta kalacağı, hangisinin daha büyük olduğu gibi sorulardır. Bu tarzdan her türlü değerlendirme onu yorar ve keyfini kaçıırır. “Bütün bunlar neye yarar?” demiştir, özellikle sıkıntılı bir akşamın sonrasında; masadaki tartışma Mahşerin grotesk bir versiyonuna dönmüştü. Kendisi kitapları ve oyunları hakkında konuşmaktan kaçınır. Onun için önemli olan, aşılmış engeller değil, aşılacak engellerdir; yapmak üzere olduğu şeyi bütünüyle ayırt edemez. Bir oyun konusunda kendisine sorular sorulursa öz üzerinde, anlam üzerinde değil, dakika dakika, saniye saniye en küçük ayrıntıların temsil edildiği yorum üzerinde duracaktır. *Not I’ı* [*Ben Değil*] oynamak isteyen aktristin yerine getirmek zorunda olduğu şeyleri bana açıklarkenki heyecanını, nefes nefese bir sesin tek başına alana hâkim olmasını ve oranın yerine geçmesini asla unutmayacağım. Bu küçücük, ancak istila edici ve her yerde hazır ve nazır ağzı gördüğü zaman gözleri nasıl da parlamıştı! Sanki nihai bir dönüşüme, Delfi kâhinlerinin düşüşüne tanıklık ediyordu!

Ya da nihayet Ionesco.

Beckett’in ilk oyunu *Godot’yu Beklerken*’in adı bile yeterince anlamlı ve net, son eseri *Dépeupleur* ise daha az açık değildir; kısa ve mükemmel olan bu metinde, dünyanın olduğu bu deliğe ya da belirsizliğe atılmış, terk

edilmiş bütün bir insanlığın uzun, sonu gelmez can çekişmesi söz konusudur. İnsanın, bu dünyanın tam olarak ötesindeki yüksek çemberlere, hararetle istenen ve ulaşamaz olan bir gökyüzüne güçlkle uzanmaya çalışması... Yabancılaştık, bu doğru; ama sadece toplumumuz yüzünden değil. Yabancılaşmış doğduk. Beckett'in *le Dépeupleur*'ü acıklı halimizin, cehaletimizin eksiksiz ve açık bir ifadesidir ve Beckett'le birlikte kimi suçlayacağımızı daha iyi anlayacağız. Beckett'in bütün bir eseri ıstırap, uzun bir inleme, insanın kifayetsizliğinin ifadesi, yaradılışı üstlenme reddimiz ve durumumuzdur.

eşlik

Bir ses geliyor karanlıkta birine. Düşleyin. Bir ses geliyor karanlıkta sırtüstü uzanmış birine. Sırtındaki basınçtan ve gözlerini kapadığında ve yeniden açtığında karanlığın değişmesinden anlıyor bunu. Sesin söylediklerinin yalnızca küçük bir bölümü doğrulanabiliyor. Karanlıkta sırtüstü uzanmışsın, diye duyduğunda örneğin. Bu durumda söylenenlerin doğruluğuna inanmak zorunda. Ama söylenenlerin büyük bölümü doğrulanamıyor. Şunu duyduğunda örneğin: Şu ya da bu gün geldin dünyaya. Kimi kez iki tümce şöyle birleşebilir: Şu ya da bu gün geldin dünyaya, şimdi de sırtüstü karanlıkta uzanıyorsun. Birinin çürütülmezliğinden yola çıkarak ötekini inanılır kılma kurnazlığı belki de bu. Şöyle dile getirilebilir: Bir ses, karanlıkta sırtüstü uzanmış birine bir geçmişten söz ediyor. Arada sırada bugüne, daha da seyrek olarak gelecek zamana ilişkin sözler. Sonun da şimdikinden farksız olacak, gibisinden. Bir başka karanlıkta ya da aynısında. Tüm bu şeyler eşlik etsin diye kendisine düşlemekte. Bırakın onu kendi haline.

İkinci kişi adılının kullanımı sesin varlığına işaret ediyor. Üçüncü kişi adılınınıkiyse bir başkasına. Sesin konuştuğı kişiyle konuşabilse, ondan söz edebilse birinci kişi adılı da kullanılabilirdi. Ama elinden gelmiyor bu. Yapmayacak. Yapamazsın. Yapmayacaksın.

Sesten ve soluğunun zayıf gürültüsünden başka hiçbir ses duyulmuyor. En azından işitebildiğı bir ses. Soluğunun zayıf gürültüsünden anlıyor bunu.

Şu anda merakı her zamankinden azalmış da olsa, bazen ses acaba kendisiyle mi konuşuyor, kendisinden mi söz ediyor diye meraka kapılıyor. Karanlıkta sesin konuştuğı, sözünü ettiğı başka biriyle bir arada olamaz mı? Kendisini hiç ilgilendirmeyen bir seslenişe istemeden kulak kabartıyor belki de. Karanlıkta sırtüstü uzanmış ve yalnızsa, ses neden açıkça belirtmiyor bunu? Neden hiç şöyle demiyor sözgelimi: Şu ya da bu gün geldin dünyaya; şimdi yapayalnız, sırtüstü karanlıktasın. Neden? Belki de yalnızca zihninde bulanık bir ikirciklik ve tedirginlik duygusu yaratmak için.

Oldum olası durgun olan zihnin şu anda temelli durgun. Doğruluğundan kuşku duymadığı bir sav bu. Şu ya da bu gün geldin dünyaya ve oldum olası durgun olan zihnin şu anda temelli durgun. Yetersiz de olsa, belirli bir zihinsel etkinlik gerekiyor eşliğe katkı için. Bu nedenle ses, karanlıkta sırtüstü yatıyor ve hiçbir zihinsel etkinlik göstermiyorsun, demiyor. Yalnızca ses eşlik etse ona, yetersiz kalırdı. İşiten üzerindeki etkisi zorunlu bir tümleyen. Bu etki yalnızca yukarda sözü edilen bulanık bir ikirciklik ve tedirginlik duygusu yaratsa bile. Ama eşlik sorununu bir yana bıraktık diyelim, böyle bir etkinin gerekliliğini kesinleyebiliriz yine de. Çünkü yalnızca sesi duymak zorunda olsa ve bu da kendisini Bantu ya da Erse dillerinde söylenmiş tümcelerden fazla etkilemese, sesin

kesilmesi daha iyi olmaz mıydı? Ses sessizliğe gereksinme duyan birinin canını sıkmaktan başka bir amaca yöneldiyse işler değişir kuşkusuz. Ya da benzer biçimde yukarıda bulunduğumuz varsayımdaki gibi başka birine yöneldiyse.

Küçük bir çocuksun, annenin elinden tutmuş Connolly'nin kasap dükkânından çıkıyorsun. Sağa dönüyor ve anayol boyunca güneye doğru sessizce ilerliyorsunuz birlikte. Birkaç yüz adım sonra içeri sapıyor ve eve çıkan uzun yolu tırmanmaya başlıyorsunuz. Ilık ve durgun yaz havasında sessizce el ele yürüyorsunuz. İkinci saatleridir, birkaç yüz adım sonra tepenin üzerinde yükseliyor güneş. Gözlerini mavi göğe, sonra da annenin yüzüne çeviriyor, bozuyorsun sessizliği: O gerçekte görüldüğünden çok daha fazla uzak değil mi, diye soruyorsun. "O" dediğin gökyüzü. Mavi gökyüzü. Yanıt alamayınca, sorunu kafanda yeniden oluşturuyor ve birkaç yüz adım sonra gözlerini yeniden annenin gözlerine dikip yineliyorsun: O aslında olduğundan çok daha yakın görünmüyor mu? Anlayamadığın bir nedenle bu soru anneni son derece öfkeliendirmiş olmalı. Çünkü küçücük elini birden bıraktı ve hiç unutamayacağın onur kırıcı bir yanıt verdi sana.

Ses onunla konuşmuyorsa bir başkasıyla konuşuyor olmalı. Böylece us adına nesi kalmışsa onunla usavurma-ya başlıyor. Bir başkasıyla o başkasından konuşuyor. Ya da ondan. Ya da daha başka birinden. Bir başkasıyla o başkasından ya da ondan ya da daha başka birinden. Tüm durumlarda karanlıkta sırtüstü yatan biriyle konuşuyor. İster aynısı olsun ister bir başkası, karanlıkta sırtüstü yatan birinden söz ediyor. Böylece us adına nesi kalmışsa onunla uslamlamaya başlıyor ve kötü usamlıyor. Çünkü ses onunla değil de bir başkasıyla konuşsaydı ondan ya da daha başka birinden değil o başkasından söz ediyor ola-

caktı. İkinci kişi adılını kullandığına göre. Konuştuğu kişiye konuştuğu kişiden değil de bir başkasından söz etse ikinci kişi adılı yerine üçüncü kişi adılı kullanırdı. Sözge-
limi: Şu ya da bu gün dünyaya geldi ve şimdi karanlıkta sırtüstü yatıyor. Bu nedenle ses onunla değil de bir başka-
sıyla konuşuyorsa bu başkasına kuşkusuz ne ondan ne de daha bir başkasından değil ama yalnız bu başkasından söz ediyor olmalı. Böylece us adına nesi kalmışsa elinde bu-
nunla kötü uslamlıyor. Eşlik için belli bir zihinsel etkinlik göstermesi gerekiyor. Ama bunun üst düzeyde olması zorunlu değil. Aslında düzey ne kadar aşağıdaysa o denli iyi denebilir. Bir noktaya kadar. Zihinsel etkinlik ne kadar alt düzeydeyse eşlik o kadar kolaylaşır. Bir noktaya kadar.

Doğumun büyük olasılıkla döllendiğin odada oldu. Odanın dış duvarda çıkıntı yapan büyük penceresi batıya, dağa bakıyordu. Öncelikle batıya. Çünkü çıkıntılı olduğu için biraz kuzeye biraz da güneye bakıyordu. Zorunlu olarak. Biraz güneye yine dağlara biraz da kuzeye dağın ovalara doğru düzleşmesine. Doğumdaki doktor pratisyen hekim Hadden ya da Haddon'dan başkası değildi. Kırlaşmış bıyıkları bakımsızdı, düşkün bir hali vardı. Tatil günü olduğundan baban kahvaltıdan hemen sonra çok sevdiği yumurtalı sandviçlerini bir kâğıda sarmış, bir şişe viski-sini de yanına alıp dağlarda dolaşmak için ayrılmıştı evden. Alışılmadık bir şey değildi bu. Ama o özel günün sabah saatlerinde onu harekete geçiren tek unsur yürümek ve vahşi doğa sevgisi değildi. Acılara karşı duyduğu tiksinti, doğum işlemlerinin tatsız görüntüleri harekete geçirip yollara düşürmüştü onu. Öğle saatlerinde ilk tepeye ulaştığında kocaman bir kayanın gölgesinde denize karşı atıştırdı sandviçlerini. Fundalıkların ve katırtırnaklarının arasında ilerlerken bu dakikaların öncesinde ve sonrasında kafasından geçirdiklerini düşleyebilirsin. Günbatı-

mında eve döndüğünde arka kapıda hizmetçiden doğum sancılarının hâlâ yoğun biçimde sürdüğünü öğrendi, dehşete kapılarak. On saat önce o daha evden ayrılmadan başlamıştı oysa. Bahçenin arkasındaki garaja bıraktığı De Dion Bouton'una**1 koşturdu aceleyle. Kapıyı ardından kapadı, sürücü koltuğuna tırmandı. Orada, karanlıkta ne düşüneceğini bilmeden otururken kafasından geçenleri düşleyebilirsin. Yorgunluğuna ve sızlayan ayaklarına karşın yeni ayın ışığında tarlaların arasına yeniden dalmaya hazırlanırken hizmetçi koşarak geldi, sonunda her şeyin bittiğini haber verdi. Bitti!

Yaşlı bir adamsın, daracık bir köy yolunda ağır adımlarla yürüyorsun. Gün doğumundan bu yana dışarıdasın ve şimdi akşam. Sessizliğin içinde tek ses adımlarının gürültüsü. Adımlarının gürültüsü elbette bir adımdan diğerine değişiyor. Attığın her adımı dinliyor, zihninde onları öncekilerin gittikçe büyüyen toplamına ekliyorsun. Hendeğin kenarında başın öne eğik duruyor ve toplamı metreye çeviriyorsun. Şimdilik iki adımı bir metre sayarak. Tandan bu yana dünkülere eklenecek ne çok adım var. Bir önceki yılınkilere. Daha önceki yıllarınkilere. Şu andan nasıl da farklı günlerdi ve nasıl da benzer. Kilo-metreleri bulan büyük bir toplam. Fersahları. Şimdiden kim bilir kaç kez dolandı dünyanın çevresini. Bu hesaplamalar boyunca yanı başında devinimsiz duran babanın gölgesi. Lime lime olmuş eski giysileri içinde. Sonunda yan yana, sıfırdan başlayarak yeniden ileri.

Ses bir o yandan, bir bu yandan geliyor ona. Bazen uzaktan zayıf bazen de kulağının dibinden bir fısıltı bi-

** Kont Albert De Dion ile çilingir Georges Bouton tarafından kurulan, ilk kez seri üretim fikrini geliştiren Fransız otomobil firması ve bu firmanın kurucularının adlarıyla anılan otomobil markası. (y.h.n)

çiminde. Tek bir tümce boyunca bile değişebiliyor yeri ve yüksekliği. Arkaya yatık başın yukarsında belirgin bir biçimde duyulduğunda sözgelimi: Bir Paskalya günü geldin dünyaya ve şimdi. Sonra kulağının dibinde fısıltıyla: Sırtüstü uzanmışsın karanlıkta. Ya da bunun tam tersi doğallıkla. Bir başka özellik de neredeyse sesin son sözünü söylediğini umma cesareti veren uzun sessizlikler. Sesin arkaya yatık başın yukarısında belirgin bir biçimde duyulduğu aynı örneği alırsak: İsa'nın öldüğü gün dünyaya geldin ve şimdi. Uzunca bir sürenin sonunda tam umutların yeşerirken fısıltıyla: Sırtüstü yatıyorsun karanlıkta. Ya da bunun tam tersi doğallıkla.

Yinelemeler başka bir özelliği. Küçük değişikliklerle defalarca yinelenen aynı geçmiş. Böylece o, bu geçmiş sahiplenmeye zorlanıyor sanki. Evet, anımsıyorum, diye itiraf etmeye. Dahası belki de kendini ifade etmeye. Evet, anımsıyorum, diye mırıldanmaya. Böylece nasıl da bir katkısı olurdu bunun eşliğe. Birinci tekil kişi konuşan bir ses. Evet, anımsıyorum, diye arada sırada mırıldanan.

İhtiyar yarı kör dilenci kadın, büyük bir bahçe kapısından girmeye çabalıyor. Yeri iyi tanıyorsun. Evin küp gibi sağır yarı kaçık sahibesi, annenin yakın arkadaşı. Bir zamanlar iyice güveniyordu havada uçabileceğine. Öyle ki günün birinde birinci katın penceresinden attı kendini. Küçük bisikletinle çocuk bahçesinden eve dönerken görüyorsun içeri girmeye çalışan zavallı ihtiyar dilenci kadını. Bisikletinden iniyor ve ona kapıyı açıyorsun. Hayır duası ediyor sana. Neydi sözleri? Tanrı ne muradın varsa versin küçük bey. Buna benzer sözler işte. Tanrı seni sevdiğine bağışlasın küçük bey.

En çok arttığında bile zayıf bir ses. Duyulabilirliğin sınırlarına çekiliyor yavaş yavaş. Sonra yeniden yavaşça o zayıf doruğuna yükseliyor. Sesin her uzaklaşışında ke-

sileceği umuduna kapılıyor yavaşca. Yükselseceğini bilmesi gerekiyor oysa. Yine de her uzaklaşışında kesileceği umuduna kapılıyor yavaşca.

Yavaşca karanlığa ve sessizliğe ulaştı ve uzandı orada. Çok uzun bir sürenin sonunda değer yargısı adına ne kaldıysa kendinde, onunla karanlık ve sessizliğin hiç değişmeyeceği yargısında bulundu. Bir gün sesi duyana kadar sürdü bu. O güne kadar! Sonunda sesin, Sırtüstü karanlıkta yatıyorsun, deyişine kadar. İlk sözleri böyleydi. Kulaklarına inanması için uzunca bir sürenin geçmesini bekledi, sonra yinelendi aynı sözler başka bir yönden. Sonra işitme duyusu yok olmadıkça yok olmayacağına ant içti. Sırtüstü karanlıkta yatıyorsun ve işitme duyun yok olmadıkça sürüp gidecek bu ses. Daha doğrusu gölgede uzanıp da gürültüler iyice seyreltiğinde yavaşca bir sessizlik ve karanlık çöküyordu ortalığa. Belki daha iyi bir eşlikti bu. Arada sırada duyulan gürültüler de neydi? Gölgelemiş ışığın kaynağı neredeydi?

Yüksek bir trampenin ucunda, ayakta duruyorsun. Denizden oldukça yüksekte. Denizin içinde babanın yurkaları kalkık kafası. Sana dönük. Aşağıya, o sevgi ve güven dolu yüze bakıyorsun. Atlaman için bağıyor. Cesaret! Yüzü kırmızı ve yuvarlak. Bıyıkları kalın. Saçlarına kır düşmüş. Dalgalar geldikçe örtüyorlar onu, sonra beliriyor yeniden. Uzaktan bağıyor yeniden. Cesaret! Dünyanın gözü üzerinde. Okyanuslardan anakaralara kadar.

Arada sırada duyulan bir gürültü. Böyle bir yardımın varlığını ne büyük nimet kendisi için. Karanlık ve sessizliğin içinde gözleri kapamak ve bir gürültü duymak. Yerinden devinip son konumunu bulan bir nesne. Kısa bir süre sonra bir daha kıpırdamamaya olacak olan yumuşak bir şeyin yumuşacık kıpırdanışı. Görünür bir karanlığa kapamak gözleri ve işitmek, yalnızca bu. Kısa bir süre sonra

bir daha kıpırdayamayacak olan yumuşak bir şeyin yumuşacık kıpırdanışı.

Ses, soluk bir ışık yayıyor. Ses konuştuğunda aydınlanıyor karanlık. Alçaldığında kararıyor. Sesin zayıf doruğunda aydınlanıyor. Kesildiğinde yoğun bir karanlık. Karanlıkta sırtüstü yatıyorsun. Gözler açık olsa değişikliği fark edebilecekti.

Gölgeli ışığın kaynağı nerede? Amma eşlik ha karanlıkta! Gözleri kapayıp düşlemeye çalışmak bunu. Eskinin gölgeli ışığı nereden geliyordu? Kaynağı yoktu görünürde. Tüm küçük boşluğu zayıf bir ışıkla kaplıydı sanki. Öyleyse geriye yatık başının üzerinde ne görmüş olabilirdi? Karanlıkta gözleri kapayıp düşlemeye çalışmak bunu.

Bir başka özellik de tondaki donukluk. Buz gibi. Hep aynı donuk ton. Olumlarken de. Yadsırken de. Sorarken de. Ünlarken de. Buyururken de. Hep aynı donuk ton. Sen eskiden. Sen hiç. Sen acaba? Sen hiç? Ah hiç! Sen yine. Hep aynı donuk ton.

Kıpırdayabilir mi? Kıpırdıyor mu? Kıpırdasa mı? Ne kadar yararlı olurdu bu. Ses yitip gittiğinde. Küçücük bir kıpırdanış bile olsa. Bir elin kapanışı sözgelimi. Ya da önceden kapalıysa açılışı. Karanlıkta ne kadar yararlı olurdu bu. Gözleri kapamak ve görmek bu eli. Tüm görüş alanını kaplayışını yukarı kalkık avuç içinin. Çizgilerini. Yavaşça kıvrılan parmaklarını. Ya da önceden aşağıday-salar doğruluşlarını. O yaşlı avuç içinin çizgilerini.

Göz de var doğallıkla. Tüm görüş alanını kaplayan. Kapağı yavaşça kapanan. Ya da önceden kapalıysa açılan. Gözyuvarı. Baştan aşağı gözbebeği. İyice açılmış yukarı bakan. Örtülü. Açık. Yine örtülü. Yine açık.

Ya tutup konuşsaydı? Çok zayıf bir sesle de olsa. Nasıl da katkısı olurdu bunun eşliğe. Sırtüstü karanlıkta yatıyorsun ve bir gün konuşacaksın. Bir gün! Sonunda. So-

nunda yeniden konuşacaksın. Evet, anımsıyorum. Bendim o. Bendim o eskiden.

Bahçede yalnızsın. Annen mutfakta. Bayan Coote ile birlikte yapacakları ikinci kahvaltısını hazırlıyor. Tereyağı sürüyor zar kadar ince ekmek dilimlerine. Bir çalının ardından Bayan Coote'un gelişini gözlüyorsun. Ufak tefek zayıf nane molla bir kadın. Annen, bahçede oynuyor, diye yanıtlıyor onu. Ulu bir köknarın tepesine tırmanıyorsun. Biraz oturup çevrendeki sesleri dinliyorsun. Sonra aşağı atıyorsun kendini. Kalın dallar engelliyor düşüşünü. İğneyapraklar. Yüzüstü yatıyorsun bir süre yerde. Sonra yeniden çıkıyorsun ağaca. İyice yaramaz bir çocuk oldu, diye yanıtlıyor annen Bayan Coote'u.

Duygu adına nesi kalmışsa, onunla neler duyumsuyor şu an konusunda öncesine göre? Değer yargısı adına nesi kalmışsa onunla durumunun geriye dönüşsüz olduğu sonucuna vardığı zamanla karşılaştırdığında. O zaman, o zaman üzerine öncesiyle karşılaştırdığında neler duyumsadığı konusu var ayrıca açığa kavuşturulacak. O zaman nasıl bir öncesi yoksa şimdi de yok.

Başka bir karanlıkta ya da aynısında bir başkası ona eşlik etsin diye düşlemekte tüm bunları. İlk bakışta apaçık görünüyor bunun anlamı. Ama göze takılıp kaldıkça bulanıklaşıyor. Üzerinde ne kadar çok takılıp kalırsa göz o kadar çok bulanıklaşıyor. Göz kapanıp da böylece rahatlayan zihin araştırmaya koyulana kadar sürüyor bu. Anlamı ne bunun? İlk bakışta apaçık görünüyordu demenin anlamı ne? Zihin de sözün gelişi kapanana kadar. Karanlık ve boş bir oda penceresinin kapanması gibi. Dışarının karanlığına bakan tek pencere. Sonrası hiç yalnızca. Hayır. Ne yazık ki hayır. Son demlerini yaşayan solgun ışıklar ve ürperişler. Çırpınışları zihnin, ele avuca sığmayan. Yatıştırılamayan.

A'dan Z'ye uzanan yolun herhangi bir noktası. Ya da daha gerçekçi görünmek için Ballyogan Yolu diyelim. Şu eski güzelim köy yolu. Herhangi bir yerde yerine Ballyogan Yolu'nda bir yer diyelim. A'dan Z'ye uzanan Ballyogan Yolu'nda herhangi bir yer. Hendeğin kenarında toplamanla uğraşıyorsun kafan önünde. Solda yükselen yamaçlar. Önde otlaklar. Sağda biraz geride babanın gölgesi. Daha şimdiden kaç kez katlandı dünyanın çevresi. Bir zamanların yeşil paltosu şimdi eskilik ve kirden baştan aşağı kaskatı. Melon şapka sarıymış eskiden şimdi kabarmış ama botlarla hâlâ uyum içinde. Gün doğumundan bu yana dışardasın ve artık akşam oldu. Hesap kitap bitince birlikte sıfırdan yeniden ileri. Dosdoğru Stepside'a. Ama birden çitin arasından geçiyor, sendeleye sendeleye tarlalara doğru gözden kayboluyorsunuz.

Neden ya da? Neden başka bir karanlıkta ya da aynı-sında? Ve kim soruyor bunu? Ve kim soruyor bunu, diye kim soruyor? Tüm bunları düşleyen her kimse onun sesi, diye yanıtıyor. Yarattığıyla aynı karanlıkta ya da bir başkasında. Eşlik için. Kim soruyor, diye kim soruyor sonunda? Ve sonunda yukardaki biçimde. Ve uzun süre sonra iyice alçak sesle ekliyor: Daha başka biri yoksa, diye. Ne bir yerde bulunabilen. Ne bir yerde aranabilen. Zihne sığmayan sonuncusu. Adlandırılmayan. En son kişi. Ben. Bırakın onu kendi haline.

O zamanki ışık. Karanlıkta sırtına vuran o zamanki ışık. Güneşsiz, bulutsuz aydınlık. Gün doğarken dışarı süzülüyor, küçük tepenin yamacındaki sığınağına tırmanıyorsun. Katırtırnakları içinde bir yuva. Doğuda, denizin ötesinde yüksek dağların güçlkle seçilen çizgileri. Coğrafya kitabına bakılırsa yetmiş mil uzakta. Yaşamında üçüncü ya da dördüncü kez. İlk kez söz ettiğinde onlara gülmüşlerdi sana. Bulutları görmüş olabilirdin

yalnızca. Bu nedenle yuvanı da artık yüreğinde taşıyorsun tüm öteki şeylerle birlikte. Gece olmuştu döndüğünde, yemek yemeden doğruca yatağa. Karanlıkta o ışıktaki yatıyorsun yeniden. Katırtırnakları içindeki yuvadan denizin ötelere dikiyorsun gözlerini, ağrıyana kadar. Kapatıyorsun onları, yüze kadar sayıyorsun, sonra yeniden açıyor ve ötelere dikiyorsun. Sonunda dağları orada görene kadar. Soluk göğe karşı soluk mavi sonsuzluk. Karanlıkta o ışıktaki yatıyorsun yeniden. Uyuyakal o güneşsiz bulutsuz ışıktaki. Uyu gün ışıyana kadar.

Sesi ve işiteni ve kendisini tasarlayan. Kendisine eşlik etmesi için kendi kendini tasarlayan. Yeterli bu kadarı. Bir başkasıymış gibi söz ediyor kendinden. Bir başkasıymış gibi söz ediyor kendinden, diyor söz ederken kendinden. Kendisine eşlik etmesi için kendi kendini tasarlıyor. Yeterli bu kadarı. Kafanın karışması da eşlik sayılabilir. Bir noktaya kadar. Acınası bir umut bile hiç yoktan iyidir. Bir noktaya kadar. Yürek daralmaya başlıyana kadar. Bir noktaya kadar eşlik sayılır bu da. Daralan bir yürek hiç yoktan iyidir. Çatlamaya başlıyana kadar. Böylece kendinden söz ederken şu sonuca ulaşıyor: Şimdilik yeterli bu kadarı.

Yarattığıyla aynı karanlıkta ya da bir başkasında. Düşünülmedi daha bu. Konumu da öyle. Karanlıkta ayakta mı, yatıyor mu yoksa başka bir biçimde mi duruyor? Bunlar düşünülecek konular arasında. Düşünülecek daha başka konular arasında düşünülecek bu konular. Eşlik için katkıda bulundukları ölçüde. Eşlik için iki karanlıktan hangisi iyi? Düşlenebilen tüm duruşlar içinde eşlik için hangisi en çok katkıda bulunabilir? Henüz düşünülmeyen öteki konular için de aynı şey söz konusu. Bu kararların dönüşsüz olup olmadığı sözelimi. İyice düşündükten sonra yeğlediği sırtüstü ya da yüzüstü konum-

larından birinin belli bir sürenin sonunda eşlik için bekleneni veremediğini varsayalım. Bu durumda konumunu değiştirmesi olası mı? Bacaklarını büküp kolların yarımdaireleri içinde toplaması başı, dizlerinde çömelip oturması sözgelimi. Ya da hareket etmesi. Dört ayağı üzerinde sürünmesi. Başka bir karanlıkta ya da aynısında dört ayak üzerinde sürünerek her şeyi kendisine eşlik etsin diye düşleyen başka biri. Ya da başka bir devinikle. Karşılaşma olasılıkları. Ölü bir fare. Eşliğe nasıl da katkısı bulunurdu bunun. Öleli uzun zaman olmuş bir fare.

İşiten iyileştirilemez mi? Tümüyle insancılaştırılmasa da daha düzgün bir hale sokulamaz mı? Ussal etkiğinde bir canlanma sağlanabilir belki. En azından düşünmeye çabalayabilir. Anımsamaya. Dahası konuşmaya. Heyecanını göstermeye azıcık. Üzüntüsünü ifadeye biraz. Düşkırıklığını yaşamaya. Kişiliğini yitirmeden. İnce iş. Ya bedensel olarak? Sonuna kadar öylece kımıldamadan yatmalı mı? Yalnızca gözkapakları arada sırada kırışarak doğasının gereği hep açık duramadığından. Geçirmesi ve dışlaması için karanlığı. Bacak bacak üzerine atamaz mı? Arada sırada. Bazen sağın üzerine sol, canı istediğinde de tam tersi. Hayır. Oldukça çelişik bir durum. Bacak bacak üzerinde uzanıp yatabilir mi? Bir bakışta olmayacağı apaçık. Ya ellerin bir devinisi? Yumruğun sıkılması. Elin gevşeyişi. Olumlamak güç bunu. Ya da sinek kovalamak için kalkışı. Ama sinek yok ki. Öyleyse olsun bir tane. Hadi olsun. Dayanılmaz bir istek bu. Bir sinek olsun. Kovalaması için. Aldanıp onu ölü sanan canlı bir sinek. Yanılgıya düştüğünü anlayıp da yanılgısını hiç zaman geçirmeden yineleyen bir sinek. Eşliğe nasıl da katkısı bulunurdu bunun. Aldanıp onu ölü sanan canlı bir sinek. Ama hayır. Kovalayamazdı sineği.

Dışarda soğukta kalmış bir kirpiye acıyorsun ve onu birkaç solucanla birlikte eski bir şapka kutusuna koyuyorsun. Sonra kirpiyle birlikte kutuyu eski bir tavşan kafesine yerleştirip kafesin kapısını da zavallı hayvan canı istediğinde girip çıksın diye açıyor, altına da takoz koyuyorsun. Yiyecek aramaya çıksın ve karnını doyurduktan sonra kafesteki kutusunun sıcaklığına ve güvenliğine yeniden kavuşsun diye. İşte kutusunda bir süre onu tok tutacak yeterince solucanıyla oturuyor kafesinde kirpi. Daha o küçücük yaşta öldürücü bir ağırlıkta akan zamanı geçirmek amacıyla başka şeylerin ardına düşmeden önce her şey yolunda mı diye son bir kez göz atıyorsun çevrene. İyi davranışının gözlerine yansıyan ışıltısı her zamankinden daha ağır, zayıflayıp sönüyor. Tutuşmaya hazırdın o günlerde ama uzun sürmezdi bu pek. Başardığın bir işin ya da karıştırlarının önünde kazandığın küçük bir utkunun ya da anne ve babandan ya da öğretmenlerinden gelen olumlu bir sözün içinde uyandırdığı ışıltı kısa bir süre içinde yerini öncekinden farksız bir soğukluk ve donukluğa bırakarak yiter giderdi. O günlerde bile. Ama söz konusu gün böyle olmadı. Kirpiyi bir güz ikindisi bulmuş, yukarıda anlatıldığı gibi acıyıp almıştın ve yatma zamanın geldiğinde yapmış olduğun iyilik içini ısıtıyordu senin. Yatağının yanında diz çöküp Tanrı'ya tüm sevdiklerini koruması için uzun uzun dua ederken kirpiyi de ekledin onlara. Ne kadar şanslı olduğu düşüncesiyle mutluydun çok sıcacık yatağında dönüp dururarak uyumayı beklerken yoluna çıktığı için. İki yanında kurumuş şimşir ağaçları uzanan daracık toprak yoluna. Sen, orada yatma zamanı gelene kadar nasıl oyalanırdım, diye kafa yorarken o yolun bir yanındaki şimşirlerin arasından çıkmış dosdoğru karşıya ilerlemeye koyulmuştu, işte o sırada yaşamına girmiştin onun. Oysa ertesi sabah yalnız yüreğindeki sıcaklık

yitmekle kalmamış, yerini büyük bir tedirginliğe bırakmıştı. Her şeyin yolunda gitmediği gibi bir kuşku kaplamıştı içini. Her şeyi doğal akışına bırakıp kirpiyi yolunu izlemesi için özgür bırakmak daha tutarlıydı belki de. Kafese dönme cesaretini toplaman için haftalar olmasa da günler geçti. Hiç unutmadın o zaman gördüklerini. Sırtüstü karanlıkta yatıyorsun ve o zaman gördüklerini hiç unutmadın. O pelteleşmiş kütleyi. O pis kokuyu.

Aşağıda sözü edilecekler tehlike oluşturuyor bir süredir. Eşlik gereksinmesi süreklilik göstermiyor. Kendisininin giderilmediği anlarda bir avuntu. Böylesi anlarda sesin zorla araya girmesi. Benzer biçimde işiten imgesinin. Benzer biçimde kendininin. O zaman onları karşısına çıkardığı için yeriniyor ve bu sorunu nasıl noktalayacağını düşünüyor. Son olarak kendisininin giderilemediği ifadesinin taşıdığı anlam. Hangi olası avuntu. Şimdilik yeterli bu kadarı.

İşitenin adı H olsun. Soluk verir gibi. Sen H, sırtüstü yatıyorsun karanlıkta. Bilsin adını. Yanlış anlama sorunu kalmıyor artık böylece. Sesin ona sesleniyor olup olmadığı sorunu. Böyle bir sorun yok aslında mantıksal olarak. Kulağına mırıldanan sözlerin kendisine söylenip söylenmediğinden kuşku duyması. Ona söyleniyor demek ki. Böylece yitiyor bu bulanık belirsizlik. Şu zayıf umut. Duygularını harekete geçirmek için çok az fırsat bulan kişiye. Duygulanmak için öylesine yetersiz olan kişiye. İstek duyabildiği ölçüde hiç duygulanmamaktan başka hiçbir şey istemeyen kişiye. Arzulanabilir bir şey mi bu? Hayır. Eşlikten yana kazanacağı bir şey var mı bunda? Öyleyse H olmasın adı. Eskisi gibi kalsın yine. Adsız. Sen.

Uzanmış olduğu yeri daha ayrıntılı düşleyin. Hiçbir şeyi abartmadan. Uzaktan gelen ses biçimi ve boyutlarına ilişkin ipuçları veriyor. Ağır ağır bir gerileme ya da ani

bir sıçrama sonunda uzaklara giden ya da uzun bir sessizliğin ardından yeniden sürüp giden ses. Uzaklaştıkça yukardan ve her yandan ve her düzeyde ses aynı ölçüde zayıflıyor. Hiçbir zaman aşağıdan değil. Şu âna kadar. Çapı büyük bir yarımküre biçiminde bir yapının tabanında başı merkezde yatan birini çağrıştırıyor bu. Ne kadar büyük? Güçsüzlüğünün doruğuna ulaştığı ânı göz önünde bulundurursak sesin yirmi metre dolayında denebilir ya da çevresini kuşatan yüzeyin herhangi bir noktasına on metre kadar uzaklıkta. Biçim ve boyutlar için bu kadarı yeterli. Ya yapı malzemesi? Var olduğunu varsaysak bile nasıl anlayacağız bunu? Şimdilik bir yana bırakalım. Bazalt geliyor akla. Kara bazalt. Ama şimdilik bir yana bırakalım. Böylece ses ve işiticiden bıkkın düşlüyor kendi başına. Ama bir parça düş gücü kötü düşlediğini tanıtıyor onun. Çünkü güçsüz bir ses duyduğunda neden akli bunun uzaklığın güçsüzleştirdiği daha yüksek bir ses olduğuna yatıyor da çok yakınlardan gelen daha güçsüz bir sesin varlığını düşünemiyor? Ya da bulunduğu yerde azalmayıp uzaklaştıkça güçsüzleşen zayıf bir ses olabileceğini. Aklına yatan yanlış. Öyleyse ses, yaşlı işitenimizin yattığı yer konusunda açıklık getirmiyor. Ölçüsüz karanlıkta. Sınırsız. Şimdilik yeterli bu kadarı. Akılla bu kadar lekelenmiş bir düş gücü nasıl olur, diye eklemeli yalnızca. Kendine özgü.

Bir başkası düşlüyor tüm bunları eşlik olsun diye. Yarattığıyla aynı karanlıkta ya da bir başkasında. Düşleyin çabuk. Aynısında.

Ses iyileştirilemez mi? Eşliğe daha uygun bir hale sokulamaz mı? Değişiyor izlenimi veriyor bir süredir. Bulanık bilincinde tek bir zaman kipi bulunmasa da. Her şey aniden sona eriyor ve sonsuza kadar akıyor. Ama ötekinin verdiği izlenim bir süredir bir düzelmeyi imliyor.

Başlangıçta düşünildiği gibi aynı donuk ton ve aynı tek-düzelik. Değişen bir şey yok burada. Ama hareketliliği azalmış biraz. Güçsüzlüğünde daha az değişkenlik. En uygun konumu aramış gibi sanki. En etkili biçimde boşalabileceği konumu. Uygun bir dinleme için uygun yük-sekliği. Ne şiddetiyle kulağı hırpalamak ne de ters yönde aşırıya kaçıp işitme güçlüğü yaratmak. Böylesi bir organ başlangıçta çarçabuk düşlediğinden nasıl da uygun olurdu eşliğe. Amacına ulaşması için ne kadar iyi olurdu. İşitene bir geçmiş yamar ve gerçekliğini benimsetirdi ona. Kutsal bir Cuma günü çekilen uzun sancıların sonunda doğdun. Evet, anımsıyorum. Güneş karaçamların ardında batalı çok zaman geçmemişti. Evet, anımsıyorum. Daha çok aşındırabilmek için damlaların altlarında bulunan yere hiç sapmadan düşme zorunluluğu gibi.

Son kez dışarı çıktığında kar kaplamıştı her yeri. Şu anda karanlıkta sırtüstü yatan sen, o sabah ardından usulca çektiğin kapının eşiginde ayakta duruyorsun. Başın yere eğik, sırtın kapıda, yola koyulmaya hazırlanıyorsun. Bir süre sonra gözlerini açtığında ayaklarının yere gömüldüğünü, paltonun eteklerinin karı süpürdüğünü fark ediyorsun. Aşağıdan gelen bir ışık, bu karanlık sahneyi aydınlatıyor sanki. Son kez çıkışında görüyorsun kendini; gözlerin yumulu, sırtın duvara yaslanmış yola koyulmak için bekliyorsun. İleri. Sonra karın aydınlattığı görüntüler. Karanlıkta yumulu gözlerle yatıyorsun ve kendini betimlendiği gibi bu geniş ışıklı uzamın içine atılmaya hazırlanırken görüyorsun. Yeniden işitiyorsun usulca çekilen kapının tıkırtısını ve ayak seslerinin başlamasından önceki sessizliği. Sonra baharda kuzularla neşelenen ve kızıl etenelerle dolan ak otlaklar boyunca yürümeye koyuluyorsun. Her zaman izlediğin yolu tutup ormanın batı sınırını oluşturan dikenli çitteki açıklığa

yöneliyorsun. Otlığın başından başlarsak oraya varana kadar ruh durumuna ve araziye göre değişen bin sekiz yüz ile iki bin adım gerekiyor sana. Ama bu son sabah çok daha fazlasına gereksinme duyacaksın. Çok çok daha fazlasına. Dosdoğru yürüdüğün yol ayaklarına öylesine tanış ki gözlerini yumsan hiç zorlanmadan kuzey ya da güney yönünde bir iki adım yanılıyla tamamlarsın bu hattı. Gerçekten de içinden gelmedikçe böyle bir gereksinme duymamalarına karşın, ayaklarının olağan zamanda yaptıkları bunlar ve yalnızca burada da değil. Çünkü gözlerin yumulu ilerlemiyorsan bile (oysa çoğu kez öyle) en azından ayaklarının dibindeki anlık yere dikiyorsun bakışlarını. Doğa adına tüm görmüş olduğun bu işte. Bir daha kalkmamacasına başını eğdiğin günden bu yana. Ayaklarının dibinde akıp giden yer. Saymıyorsun artık adımlarını. Her gün aynı sayıyı buluyorsun çünkü. Aynı ortalama günden güne değişmiyor. Yol, hep aynı yol olduğu için. Günleri sayıyor ve on günde bir çarpıyorsun. Ve topluyorsun. Babanın gölgesi eşlik etmiyor artık sana. Bıraktı seni uzun süredir. Ayak seslerini duymuyorsun artık. İşitmeden, görmeden gidiyorsun yoluna. Günler boyu. Aynı yola. Başka bir yol kalmamışçasına. Başka bir yol yok artık senin için. Hesap yapmanın dışında eskiden durmuyordun hiç. Sıfırdan yeniden yola koyulmak için. Gördüğümüz gibi bu gereksinme ortadan kalktığına göre kuramsal olarak durma nedenin de kalmadı artık. Gidişin sonunda dönmeye hazırlandığın an dışında belki de. Ama yine de duruyorsun. Geçmişte hiç durmadığın kadar. Yorgunluk değil bunun nedeni. Her zamankinden daha yorgun değilsin şu anda. Yaşlılık da neden değil buna. Her zamankinden daha yaşlı değilsin şu anda. Yine de eskiden hiç durmadığın kadar duruyorsun. Öyle ki eskiden üç ya da dört dakikada aştığın yüz metre için şimdi

on beş yirmi dakika gerekli sana. Ayak adımın ortasında kendiliğinden düşüyor ya da atılması gereken yere yapışıp kalınca bedeni durmaya zorluyor. Söze indirgenemeyecek bir tedirginlik doğuyor o zaman: Gidebilecekler mi yoluna, diye belirtelim kısaca. Daha doğrusu, gidecekler mi yoluna. İşin özü bu. Karanlıkta gözlerin kapalı yatıyor ve sahneyi görüyorsun. O zaman göremediğin biçimde. Göğün kara kubbesini. Göz kamaştıran toprağı. Ortada donup kalmışsın sen. Botların konçlarına kadar gömülü. Paltonun etekleri karı süpürüyor. Eski melon şapkalı başın kaygılarla eğik düşmüş. Çitin açıklığına giden yolda otlakların orta bir yerinde. Şu düz çizgi. O zamanlar yapmadığın biçimde arkana bakıyor ve ayak izlerini görüyorsun. Kocaman bir parabol biçiminde. Saatin aksi yönünde. Cehennemdeki gibi. Sanki aniden yürek fazlasıyla ağırlaşmış gibi. Sonunda fazlasıyla ağırlaşmış gibi.

Olgunluğun çiçeğı. Kokusunu düşleyin bir. Sırtüstü karanlıkta anımsıyorsun. Bulutsuz Nisan gününü. Kadın, küçük kameriyede yanına yaklaşıyor senin. Köy evlerini anımsatan altıgen bir yapı. Tümüyle karaçam ve köknar kütüklerinden yapılma. Çapı iki metre. Yüksekliği üç. Yerin yüzeyi üç metre kadar. Çok renkli ışık yayan karşılıklı iki küçük pencere. Baklava biçiminde renkli küçük camlar. Her birinin altında bir çıkıntı. Yaz Pazarları öğle yemeğinden sonra baban *Punch* dergisi ve bir yastıkla buraya çekilmeyi çok severdi. Pantolon kemeri çözülü, çıkıntılardan birine oturur çevirirdi sayfaları. Sen de ötekine çöker sallandırırdın bacaklarını. Küçük çığlıklar atarak güldükçe gülüşüne öykünürdün onun. Gülmeyi kestiğinde sen de keserdin gülmeyi. Gülüşüne öykünmeye çalışman hoşuna giderdi onun ve arada sırada içinden gelmese bile gülerdi, yalnızca gülüşüne öykünmeni duyabilmek için. Bazen başını çeviriyor ve pembe camdan

dışarı bakıyorsun. Küçük burnunu cama dayıyor, dışarısını tümüyle tozpembe görüyorsun. Yıllar geçti ve sen orada, aynı yerde olgunluğun çiçeği burnunda gökkuşağının ışıklarıyla yıkanmış, bakışların boşluğa dikili oturuyorsun. Kadın gecikmiş. Gözlerini yumuyor ve hacmi hesaplamaya çalışıyorsun. Zor anlarında basit aritmetik işlemlerinde arıyorsun avantajı. Bir limana sığınır gibi. Sonunda yaklaşık yedi metreküp buluyorsun. Şimdi sonsuz karanlıkta bile sayılardan yardım umuyorsun hâlâ. Kalbin belli bir atış hızından yola çıkıp günde kaç kez attığını hesaplıyorsun. Haftada. Ayda. Yılda. Ve belli bir yaşam süresi varsayıp bu yaşam süresi boyunca. En son atışa kadar. Ama şimdilik ardında bıraktığın yetmiş milyarla küçük kameriyede oturmuş hacmi hesaplamaya çalışıyorsun. Yaklaşık yedi metreküp. Belirsiz nedenlerle bu sonucu olanaksız görüyor ve yeniden hesaplamaya koyuluyorsun. Ama daha henüz işin başındayken onun yumuşak adımlarını duyuyorsun. Onun iriliğindeki bir kadın için yumuşak adımlar. Kalbin çarparak gözlerini açıyorsun ve sanki bir yüzyılmışçasına geçen kısacık bir zaman diliminin sonunda pencerede beliriyor yüzü. Hayranlık duyduğun o doğal solgunluğu iyice maviye dönüşmüş bu konumda, onun gördüğü de senin maviliğin kuşkusuz. Çünkü doğal solgunluk ortak özelliği ikinizin de. Mor dudaklar gülümsemene karşılık vermiyor. Oysa oturduğun yerden gözüken pencerenin gözlerinle aynı düzeyde bulunduğunu, kameriyenin de dışarıdaki zeminle eşit yükseklikte olduğunu bildiğin için acaba dizlerinin üzerine mi çöktü, diye merak ediyorsun. İkinizin de aynı olan boy ya da uzunluğunun eşit parçaların toplamından oluştuğunu biliyorsun deneyimlerinden. Çünkü dimdik ayakta ya da boylu boyunca uzanıp da yüzleriniz birbirine değdiğinde dizleriniz ve karınlarınız birleşiyor ve saç-

larınız karışıyor iç içe. Oturan bedenin yitirdiği uzunluğun, diz çöken bedenin yitirdiği uzunluğa eşitlendiği sonucu mu çıkıyor bundan? Birinci ve ikinci parçaları, yani tabanla dizkapağı ve dizkapağıyla leğenkemiği arasındaki uzunlukları ölçmek ve karşılaştırmak için yumuyorsun gözlerini bu noktada. Uyanıkken gözlerini yummaya nasıl da meraklıydın! Gece gündüz. O zifiri karanlığa. O gölgesiz ışığa. Yalnızca uzaklaşmak için. Ya da buradaki gibi bir nedenle. Tek bir bacak beliriyor. Yukarıdan görünen. Parçalara ayırıyor ve yan yana yerleştiriyorsun. Az çok düşünmüş olduğun gibi. Üst taraf daha uzun ve böylece oturulan yer diz düzeyinde olduğunda oturanın kaybı daha büyük. Parçaları orada bırakıp gözlerini açıyor, önünde oturuyor buluyorsun onu. Suskun. Al dudaklar gülümsemene karşılık vermiyor. Bakışların göğüslere iniyor. Hiç bu kadar iri görmemiştin onları. Karnına. Aynı izlenim. Babanın çözölmüş kemelerinden taşan karnı geliyor gözlerinin önüne. Yalnızca elini tutmak istemiş olmakla hamile mi kaldı yoksa? İçine kapanıyorsun yeniden. O da sen farkında olmadan kapadı gözlerini. Böylece yüz yüze oturuyorsunuz küçük kameryede. O alacalı ışıktaki. O sessizlikte.

İmgelemi böylesine zorlanmaktan yorgun düşmüş duruyor ve her şey de duruyor. En azından yeniden eşlik gereksinmesi duyarak işiteni M diye adlandırmaya karar verene kadar. İmlemeyi kolaylaştırmak için. Kendisi başka bir kişi. W. Eşlik için kendisi de içinde olmak üzere her şeyi tasarlayan. Son duyduğumuza göre M ile aynı karanlıkta. Hangi konumda bulunduğu, durağan mı, devingen mi olduğu belirsiz. Bundan başka şöyle diyor kendinden söz ettiğinde: Son kez kendinden söz ettiğinde yarattığıyla aynı karanlıkta olduğunu söylemek içindi. Bir zamanlar ona olası gözöktüğü gibi başka bir karanlıkta değil.

Aynısında. Eşliğe böylesi daha uygun olduğu için. Oradaki konumunu düşlemek kalıyor geriye. Durağan mı, devingen mi olduğunu. Düşlenebilir tüm konumlar içinde uzun bir sürenin sonunda en az bezdirme olasılığı taşıyan konum hangisi? Uzun vadede devinim mi, dinlence mi daha eğlendirici? Bir solukta bunu söylemek için henüz çok erken ama ileride geri alınabilecek bir sözü söylemekten neden kaçınmalı ama ya geri alınmazsa? Öyleyse? Şimdi isteseydi son duyduğumuza göre yeğlemiş olduğu karanlıktan ayrılıp yarattığından uzakta başka bir karanlığa gidebilir miydi? Şimdi yatmaya karar verip de sonradan vazgeçseydi bundan, o zaman sözgelimi ayağa kalkıp bir duvara dayanabilir ya da bir aşağı bir yukarı adımlayabilir miydi? M'yi sallanan bir koltukta düşlemek olası mıydı yeniden? Kendine yardımcı olabilsin diye elleri serbest kalmış. Orada yarattığıyla aynı karanlıkta, bu belirsizliklere düşerek bozuyor eşliği ve zihninin en derinliklerinde araştırıyor bu dünyanın kötülükleri eskiden de böyle miydi diye. O gençken.

M şimdilik aşağıdaki gibi. Karanlık bir yerde sırtüstü yatıyor, biçimi ve boyutları henüz düşünülmüdü. Kendisine mi yoksa onun durumunu paylaştan başka birine mi yöneldiğinden bir türlü emin olamadığı bir ses işitiyor aralıklarla. Çünkü ses, kendi durumunu dosdoğru tanımlarken bu tanımın aynı durumdaki başka birine uygulamayacağını gösteren hiçbir kanıt yok elimizde. Ses, çevreye yayılacağına onun üzerinde yoğunlaştıkça kuşukları yavaş yavaş siliniyor. Ses kesildiğinde soluğundan başka bir şey duyulmuyor. Uzun bir süre kesildiğinde sona erdiğine ilişkin zayıf bir umut. Alt düzeyde bir zihinsel etkinlik. Zihnin kısacık süren titrek ışıltıları. Şu eski ikili umut ve umutsuzluk neredeyse hiç duyumsanmıyor. Şu anki durumuna gelişinin nedenleri bilinmiyor.

Şu anla geçmişi karşılaştırma olanağı yok elimizde. Yalnızca gözkapakları kımıldıyor. Göz, dışarının ve içlerinin karanlığından usandığında açılıp kapanıyor art arda. Öteki küçük sınırlı deviniler için de tümüyle umutsuzluğa düşmemeli. Ama şu ana kadar bu yönde hiçbir gelişme kaydedilmedi. Ya da eşliğe daha üst düzeyde bir katkı olarak sürekli hüznün ya da isteğin ya da pişmanlığın ya da merakın ya da öfkenin ya da benzeri şeylerin itkisiyle oluşan bir devinimle. Ya da kendinden söz ederek kendine, düşünmeyi bilmediğine göre çabalamaktan vazgeçsin dedirtecek kadar başarılı bir zihinsel edimle. Bu taslağa eklenecek bir şey kaldı mı? Adlandırılmazlığı. M bile ortadan kalkabilir. W yarattığını böyle anımsıyor, buraya kadar yarattığı biçimde. Ya W? Ama o da yaratılan bir şey değil mi? Bir düş ürünü.

Öyleyse daha bir başkası. Ona ilişkin hiçbir şey bilmediğimiz. Hiçliğini avutmak için kendine düş ürünü şeyler yaratan. Kendi haline bırakın onu. Kısa bir duraklama ve yeniden kendi kendine panik içinde, çabuk çabuk kendi haline bırakın onu.

İmgelenen imgeleyici her şeyi imgeliyor eşlik için. Öteki düş ürünleriyle aynı düşsel karanlıkta. Hangi konumda, o konumda işiten mi değil mi henüz kesin bir biçimde saptanamadı. Devinimsiz tek bir kişi yeterli değil mi? Bu avuntu ögesini ikilemek niye? Öyleyse devinsin. Ölçülü bir biçimde. Dört ayak üzerinde. Ölçülü bir sürünme. Gövde yerden iyice yukarıda, gözler önde dikkatli. Bu hiç yoktan iyi değilse bırakın o zaman olasıysa. Ve yeniden kavuşulan boşlukta başka bir devini. Ya da hiçbir. Öyleyse geriye en yararlı konumu düşünmek kalıyor. Ama şimdilik sürünsün. Sürünsün ve düşsün. Yeniden sürünsün ve yeniden düşsün. Öteki düş ürünleriyle aynı düşsel karanlıkta.

Dört bir yanı araştırmıcasına dolaşan ses yerini buluyor sonunda ve zayıflığının doruğuna ulaşılıyor. Nerede buluyor yerini? Dikkatle düşünün.

Geriye yatık başın üzerinde. Başa inen doğru biçiminde. Öyle ki yaydığı zayıf ışıktaki görülecek bir ağız olsaydı bile göremezdi onu. Gözlerini umutsuzca yuvarlasa da. Yerden yüksekliği ne kadar?

Bir kol eriminde. Gücü? Zayıf. Bir annenin beşiğin başucuna arkadan eğilişi gibi. Baba da baksın diye çekiliyor kenara. Sırası gelince mırıldanıyor yeni doğana baba. Donuk tonu değişmeden. Sevgiden iz yok.

Bir titrekkavağın dibinde sırtüstü yatıyorsun. Titreyen gölgesinde. Karşı açında dirsekleri üzerinde o. Yumulu gözlerin biraz önce onunkilere dikiliydi. Karanlıkta onların içine bir kez daha bakıyorsun. Yeniden. Yüzünde onun kımıltısız havada kımıldayan uzun siyah perçemlerini hissediyorsun. Saçların örttüğü yüzleriniz gizleniyor gözlerden. Mırıldanıyor: Yaprakları dinle. Gözleriniz birbirinizin gözleri içinde yaprakları dinliyorsunuz. Onların titreyen gölgesinde.

İşte böyle sürünerek ve düşerek. Yeniden sürünerek ve yeniden düşerek. Eğer sonunda bu bir işe yaramayacaksa temelli düşse de olur. Ya da dizlerin üzerinde hiç doğrulmayabilir. Bir düşünün böyle bir sürünme, sestten farklı olarak yeri tümüyle tanımasına nasıl da yardımcı olurdu. Öncelikle nedir sürünme birimi? Dikey konumda ilerlerken atılan adımın karşılığı. Dört ayak üzerine kalkıp harekete geçmeye hazırlanıyor. Eller ve dizler 60 santim uzunluğunda, genişliği değişken bir dikdörtgenin köşelerinde. Sonunda sağ diz, sözgelimi 20 santim ilerliyor, böylece kendisiyle benzeşik el arasındaki uzaklığı yarı yarıya azaltıyor. El de sırası geldiğinde aynı ölçüde ilerliyor. İşte dikdörtgenimiz eşkenar dörtgene dönüştü

şimdi. Ama yalnızca sol diz ve sol elin aynı biçimde devinimleri süresi boyunca. Dikdörtgenimiz yeniden karşımızda böylece. Düşene kadar sürüp gidiyor bu biçimde. Tüm sürünme biçimleri içinde bu rahvan sürünme en az rastlananı kuşkusuz. O halde kuşkusuz en eğlendiricisi de bu olmalı.

Böylece sürünürken hesaplıyor sessizce. Sayılar art arda sıralanıyor zihninde. Bir iki üç dört bir. Diz el diz el iki. Bir ayak. Beşten sonra düştüğünü varsayalım. Sonra az ya da çok bir süre geçiyor, sıfırdan yeniden ileri. Bir iki üç dört bir. Diz el diz el iki. Altı. Böylece sürüyor. Olabildiğince doğru bir çizgi üzerinde. Bir engelle karşılaşmadığı için cesareti kırılmış geldiği yoldan dönene kadar. Sıfırdan başlıyor yeniden. Ya da başka başka bir yöne uzanıyor. Elinden geldiğince doğru bir çizgi üzerinde. Tüm çabasına karşın hiçbir şeyle engellenmeyince cayıp yönünü değiştirene kadar sürüyor bu. Sıfırdan başlıyor yeniden. Karanlığın ne kadar yanıltıcı olabileceğinin ayırdına varmış ya da içinde çok az kuşku duyuyor. Kalbi nedeniyle sola eğilimli. Cehennemde olduğu gibi. Ya da tam tersini yapıp çizdiği elipsi doğru bir çizgiye dönüştürüyor. Neyse canı istediği biçimde süründü, sınır gözükmüyor ufukta şimdilik. Diz el diz el. Sınırsız karanlık.

İşiteni zihinsel olarak tümüyle eylemsiz varsaymak makul bir yaklaşım mı? İşittiği anlar dışında. Yani sesin duyulduğu anlarda. Sesten ve kendi soluğundan başka işitebileceği ne var ki? Haa! Sürünme. Sürünmeyi işitiyor mu? Düşüşü? Sürünmeyi duyabilse eşliğe nasıl da katkısı olurdu bunun! Düşüşün. Yeniden dörtayak üzerine kalkışın. Yeniden başlayan sürünmenin. Kendi kendine yeryüzündeki böylesi gürültülerin neyi imlediğini sorarak. Daha sıkıntılı anlar için bir kenarda saklayın bunu. Sesten başka zihnini harekete geçirecek ne olabilir? Görmesi mi?

Görülecek bir şey yok diye kesinlemek zor değil. Ama şu an için çok geç. Çünkü gözlerini açtığında ya da kapadığında değiştiğini görüyor karanlığın. Düşünüldüğü gibi sesin yaydığı zayıf ışığı gördüğünü varsayıyoruz. Üstünde pek düşünülmeden düşünüldüğü gibi. Belli ki son derece zayıf bir ışık, çünkü belirsizce duyuluyor mırıltı. İşte daha ilk hece seslendirilmeden aniden görüldü gözlerinin nasıl kapandıkları. O anda açık olduklarını varsayıyoruz onların. Öyle ki iyice azalmış olsa da ışık ancak göz açıp kapana kadar algılanabilir. Ya tat duyusu? Ağzındaki tat? Uzun süredir yoksun bu duyudan. Yerin kemikleri üzerindeki basıncı. Bir uçtan ötekine topuk kemiğinden çocukseverlik yumrusuna kadar. Kımıldamaya kalkışsa uyuşukluğunu bir kenara fırlatıp atmaz mıydı? Yan dönse ya da yüzüstü. Değişiklik olsun diye. Bu kadarcık gereksinmesi karşılansın. Boşu boşuna çabaladığı günlerin artık geride kaldığını bilme mutluluğunu da tatsın bu arada. Ya koku alma duyusu? Kendi kokusu? Uzun süredir bu duyudan yoksun. Varsa eğer ötekileri engelliyor bu. Uzun süre önce ölmüş bir farenin bir zamanlar yaydığı kokuyu engellemesi gibi. Ya da başka bir leşin. Üzerinde düşünülmesi gerek bunun. Sürünen kokmuyorsa doğallıkla. Haa! Sürünen yaratıcı. Sürünen yaratıcıyı kokarken düşünmek akla sığıyor mu? Yarattığından bile daha pis kokarken. Meraktan onca uzak düşmüş akli meraka sürüklüyor onu böylece. Bu tuhaf kokuyu merak etmeye. Bu dalga dalga yayılan iğrenç kokular nereden geliyor Tanrı aşkına? Yaratıcısı bir koksaydı eşlik adına nasıl da kazanç sağlanacaktı. Yaratıcısının kokusunu bir duyabilseydi. Bir altıncı duyu mu? Çok yakın bir zaman içinde gerçekleşecek bir kötülüğün açıklanamaz bir önsezisi mi? Evet mi, hayır mı? Hayır. Saf akıl mu? Deney ötesi mi? Sevgidir Tanrı. Evet mi, hayır mı? Hayır.

Sürünen yaratıcı yarattığıyla yarattığı aynı karanlıkta sürünmeyi sürdürerek yaratabilir mi? İki sürünme arasında uzanmış dinlenirken kendine sorduğu sorulardan biriydi bu. Ve apaçık görünen yanıt akıl tarafından benimseniyorsa eğer en yararlısı olup olmadığı tartışma götürür cinsten. Bu konuda sonunda kesin bir düşünceye varmak için nice nice sürünme ve aynı sayıda yere serilişler gerekti ona. Bir yandan da inançsızca verdiği yanıtların hiçbirinin kutsal olmadığını ekledi bir solukta. Ne olursa olsun sonunda rastgele kabullendiği yanıt olumsuzdu. Hayır, yapamazdı bunu. Tanımlandığı biçimde karanlıkta sürünmek pek ciddi bir şeydi ve hiçlikten bir şeyler yaratmak türünden bile olsa başka bir şeyle oyalanmasına olanak vermezdi insanın. Çünkü yalnızca üzerinde belki de yeterince düşünülmeyen tanımlanan belli bir biçimde yol alması yetmiyor, aynı zamanda olabildiğince doğru bir çizgi izlemesi de gerekiyordu. Üstüne üstlük de yol alırken yarım ayağı yarım ayağa ekleyerek sayması ve daha önce kaydedilenlerin sürekli değişen toplamını belleğinde tutması gerekiyordu. Ve son olarak da imgelemenin çok kısa bir sürede kendisine ayırdığı bu yerin özelliklerine ilişkin yetersiz de olsa ipuçları yakalamak için gözlerini ve kulaklarını iyice açık tutması. Böylece bir yandan akılla lekelenmiş bir imgelem için üzüntü duyar, aynı zamanda da onun ürettiği düşlerden nasıl kolayca sıyrılabileceğinin ayırdına varırken hayır sonucuna vardı, yapamazdı bunu. Yarattığıyla aynı yarattığı karanlıkta sürünürken yaratabilmesi aklına hiç de yatmıyordu.

Bir kumsal. Akşam. Gün ölüyor. Birazdan ölecek bir şeyi kalmayacak günün. Hayır. Gün ışığı kalmayacağına göre böyle bir şey söz konusu olmayacak. Tan vaktine kadar ölüyordu gün ve ölmüyordu hiç. Sırtın denize

dönük, ayakta duruyorsun. Duyulan tek ses onunki. Usulca uzaklaştıkça daha bir zayıflıyor. Sularının usulca döndüğü âna kadar. Uzun bir bastona dayanıyorsun. Ellerin topuzcuğun üzerinde duruyor ve başın da onların üzerinde. Gözlerin açılsaydı eğer, ilkin güneşin son ışıklarında paltonun eteklerini ve kuma gömülmüş botlarının konçlarını görecekti biraz önce. Sonra kumun üzerindeki bastonun gölgesi yitene kadar tek başına onu. Gözüne görünmez olana kadar. Aysız, yıldızsız gece. Gözlerin açılrsa karanlık aydınlanacaktı.

Sürünüyor ve düşüyor. Yatıyor. Karanlıkta yumulu gözlerle soluk alıp veriyor. Toparlıyor kendini. Hem bedensel olarak hem de yeniden boşu boşuna sürünmenin yarattığı düş kırıklığından. Belki de, “Neden sürünüyorum ki artık?” diyor kendine. Neden her şeyi yüzüstü bırakarak yumulu gözlerle karanlıkta yatmasın ki? Her şeyi yüzüstü bırakarak. Anlamsız sürünmelerle ve boş yutturmacalarla. Cesaretini yitirirse de arada sırada, uzun sürmüyor bu hiç. Çünkü yavaş yavaş uzandığı yerde eşlik gereksinmesi yeniden doğuyor. Ya da kendisinininkinden kaçma gereksinmesi. O sesi yeniden işitme gereksinmesi. Yine yalnızca, sırtüstü karanlıkta yatıyorsun, dese bile. Ya da İsa’nın karanlık bir göğün altında dokuzuncu saatte haykırıp öldüğü günün bitiminde geldin dünyaya. Gözler yumulu bu soluk ışığın yayılışını iyice görmek, işitmek gereksinmesi. Ya da insana özgü bir zayıflık ekleyerek işiteni iyileştirmek. Sözgelimi elinin erimi dışındaki bir kaşıntı ya da daha iyisi kıpırdayamayan elinin erimindeki bir kaşıntı. Kaşınamaz bir kaşıntı. Eşliğe nasıl da katkısı bulunurdu bunun. Ya da en sonunda şu çareye başvurması, sorması kendine kendinden söz ederken belirsizce uzanıyor demekle ne anlatmak istediğini. Bir başka deyişle tüm sayısız uzanma biçiminden hangisinin

uzun sürede rahat ettirme olasılığı var? Betimlendiği biçimde süründükten sonra düşse, yüzüstü düşerdi doğallıkla. O anki yorgunluğu ve yılgınlığı göz önünde tutulursa başka biçimde davranması olası mı? Ama bir kez düşüp de yüzüstü yerde kaldıktan sonra iki yanından birine ya da ötekine ya da biricik sırtının üzerine dönmemesi için hiçbir neden yok, doğallıkla bu üç konumdan herhangi biri ötekilerden üstünse eşlik için. Sırtüstü ayartsa da onu bu düşünce daha önce işiten tarafından benimsediği için vazgeçiyor. Yana yatış biçimine gelince, tek bir bakış bunu gözden ırak tutması için yetiyor. Yüzüstü seçeneksiz kalıyor böylece. Ama nasıl yüzüstü bakalım? Yüzüstü de nasıl? Bacaklar hangi duruşta? Kolları? Kafası? Karanlıkta yüzüstü anlamaya çalışıyor, en iyi yüzüstü nasıl uzanabilirim, diye. Eşlik için en iyi yüzüstü nasıl uzanabilirim, diye.

İşiteni daha bir yakından görün. Sırtüstü uzanma biçimlerinden uzun sürede en az bezdirici olanı hangisi? Yüzüstü karanlıkta yumduğu gözlerini dört açıyor ve bir süre sonra bir şeyler seçmeye başlıyor. Ama önce çıplak mı, örtülü mü? Hiç değilse bir çarşaf. Çıplak. Eşlik için sesin soluk ışığında hayaleti andıran kemik beyazı beden. Baş yukarıda, söz ettiğimiz artkafa tümseğine yaslanmış iyice. Bacaklar hazır olda bitişmiş. Ayaklar dik açı yaparak açılmış iki yana. Görünmez bir kelepçenin bağladığı eller karnın altında kenetli. Gerekirse öteki ayrıntılara da değinilecek. Onu öylece kendi haline bırakın şimdilik.

Türünün kötülükleri çöktürmüş olsa da seni, ellerinin desteğiyle yeniden kaldırıyorsun başını, yeniden açırıyorsun gözlerini. Yerinden kımıldamadan yakırıyorsun üzerindeki ışığı. Gözlerinin ucundaki saate kayıyor gözlerin. Ama gecenin kaç olduğunu öğreneceğine kimi kez gölgesinin önünde kimi kez de ardında giden saniye ibresi-

nin dönüşünü izliyor gözlerin. Saatler geçiyor, vardığın sonuç şöyle: 60. ve 30. saniyelerde gölge, ibrenin altında gözükmüyor. 60'tan 30'a gölge, 60'ta sıfırdan başlayıp 15'te en yüksek noktasına çıkan ve 30'da yeniden sıfıra inen bir uzaklıkta ibrenin önünde ilerliyor. 30'dan 60'a kadar gölge 30'da sıfırdan başlayıp 45'te en yüksek noktasına çıkan ve sonra azalarak 60'ta yeniden sıfıra inen bir uzaklıkta ibreyi izliyor. Şimdi birini ya da ötekini şu ya da bu yana doğru oynatarak ışığı saatin üzerine eğik olarak düşürürsen eğer bu durumda gölge ibrenin altında iki farklı noktada, sözcğlimi 50'de ve 20'de kayboluyor. Eğimin derecesine göre birbirinden tümüyle farklı iki herhangi noktada. Ama eğim büyük de olsa küçük de olsa, yani sıfır gölge noktaları başlangıçtaki 60 ve 30'dan az ya da çok uzak olsun iki yeni nokta arasındaki uzaklık hep 30 saniye. Gölge devrinin herhangi bir noktasında ibrenin altından çıkıyor ortaya, onu 30 saniyelik bir uzamda önünden ya da ardından izlemek için. Sonra onu 30 saniyelik bir uzamda önünden ya da ardından izlemek için yeniden ortaya çıkmadan önce son derece kısa bir süre boyunca yitiyor gözden yeniden. Ve sürüp gidiyor böylece. Değişmeyen tek şey bu gibi gözüktüyor. Çünkü ibre ile gölge arasındaki uzaklığın kendisi eğimin derecesine göre değişiyor. Ama bu uzaklık ne kadar büyük de olsa küçük de olsa artış ve eksilişi hiç değişmeden sıfırdan 15 saniye sonra en yüksek noktaya çıkış ve yine 15 saniye sonra yeniden sıfıra iniş biçiminde yineleniyor. Ve böylece sürüp gidiyor. İkinci değişmeyen de bu görünüyor. Saniye ibresi ve gölgesinin kadrân çevresinde hiç bitmeyecekmiş gibi gözüken koşut dönüşleri daha iyi gözlemlenebilir ve başka değişkenler ve değişmezler gün ışığına çıkarılabilir ve şu âna kadar söylenenlerde yanlışa düşülmüşse gereken düzeltmeler yapılabilirdi. Ama katlanma gücünü yitirip

kafanı öylece bırakıyorsun biraz önce durduğı yere düşün diye ve gözlerin kapalı, türünün kötülüklerine dönüyorsun yeniden. Gün doğumunda hâlâ bu konumdasın. Aşağılardaki güneş, deniz yönündeki pencereden ışıklarıyla aydınlatıyor seni ve tepende hâlâ yanık duran lambanın ve öteki nesnelerin gölgelerini de seninkiyle birlikte döşemeye fırlatıyor boylu boyunca.

Karanlıkta bu ışıklı görüntüler de ne oluyor? Kim sesleniyor böyle? Gölgesiz karanlıkta bu ışıklı görüntüler de ne oluyor, diye kim sesleniyor diye soran kim? Daha başka biri mi? Her şeyi eşlik olsun diye düşleyen. Eşliğe nasıl da katkısı olurdu bunun. Her şeyi eşlik olsun diye düşleyen daha başka biri. Kendi haline bırakın onu.

Artık dışarı çıkamaz duruma geldiğinde ne pahasına olursa olsun son vermek için çömelmiş kalıyordun karanlıkta. İlk adımlarından bu yana otuz bin fersah katettin, kabaca üç kez çevreler dünyayı. Hem de evinin çevresinde bir fersahlık yarıçaptan bir kez uzaklaşmadan bile. Evinin! Dante'nin ilk çeyrek gülümsemesine neden olan ve belki de şimdi cennetin yitik bir köşesinde bulunan, lut çalan ihtiyar da günahlarından arınmak için böyle oturup beklemişti. Her türlü durumda elveda ona buradan. Yer penceresiz. Gözlerini yeniden açtığında karanlık aydınlanıyor. Böylece şimdi karanlıkta sırtüstü yatan sen, orada çömelmiş oturuyordun bir zamanlar. Bedenin artık dışarı çıkamayacağını tanıtlamıştı sana. Küçük kır yollarının dolambaçlarında ve kimi zaman sürülerle şenlenmiş, kimi zaman da bomboş kalmış otlakların arasında dolaşmak söz konusu değildi bundan sonra. Uzun yıllar yanı başında, üzerinde eski lime lime giysileriyle babanın gölgesi ve sonra uzun yıllar tek başınasın. Daha önce atılmış olanların sürekli artan toplamına attığın her adımı ekliyorsun. Başın önde, arada sırada durup en son toplamı

alıyorsun. Sonra yeniden sıfırdan ileri. Böyle çömelmiş, yalnız olmadığını düşünürken buluyorsun kendini, bunu olanaklı kılmak için hiçbir şeyin olmadığını çok iyi bilsen de. Yine de süreç olanca anlamsızlığıyla akıp gidiyor. Yaptığının başarısızlığa yazgılı olduğunu biliyorum ve yine de diretiyorum, belki de kelimesi kelimesine bunlar değil dediklerin. Hayır. Çünkü birinci tekil daha da önemlisi çoğul kişi adılı senin sözcük dağarcığında yer almadı hiçbir zaman. Ama ağzından tek sözcük dökülmeden Hodgkin hastalığına ya da daha iyisi dua ederken kısıtılan Percival Potts hastalığına tutulmuş bir yabancıyı gözler gibi görüyorsun kendini. Zaman zaman hiç umulmayan bir lütufla uzanıyorsun. Eşzamanlı olarak birçok yanın kıpırdıyor. Kollar dizlerden çözülüyor. Kafa kalkıyor. Bacaklar açılıyor. Gövde geri kaykılıyor. Ve böylece bunlar ve sayısız başkaları bir noktada tikanıp kalana kadar birlikte gidiyorlar yollarına, sonra yine birlikte duruyorlar. Şimdi yeniden sırtüstü yatma ediminin yarıda bıraktığı yerden sürdürüyorsun uydurmalarını. Tersine bir işlem onu bir başka kesintiye uğratana kadar sürdürüyorsun bunu. Böylece karanlıkta kimi kez çömelmiş oturarak, kimi kez sırtüstü uzanarak boşuna çabalıyorsun. Nasıl ki ilk konumdan ikincisine geçiş zamanla bir parça kolaylaşıyor ve daha bir istekle gerçekleşiyorsa aynı biçimde ikincisinden ilkinde geçişte bunun tam tersi gözlemleniyor. Öyle ki sırtüstü uzanış art arda başvuru rahatlatma biçimi olmaktan çıkıp bir alışkanlığa ve sonunda da bir kurala dönüşüyor. Şu anda sırtüstü karanlıkta yatan sen, bundan sonra kollarınla bacaklarını sarmak ve başını daha fazla eğilmez olana kadar eğmek için kışının üzerinde doğrulamayacaksın. Aman, kafan sonsuza kadar geriye atılmış, boşuna uğraşacaksın masalınla! Sonunda sözcüklerin nasıl tükendiklerini duyana kadar.

Her anlamsız sözcükle sonuncuya daha bir yakalaşarak. Onlarla oluşturduğun masalında. Karanlıkta seninle birlikte olan bir başkasının masalında. Karanlıkta seninle birlikte olan başka birinin uydurduğu masalında. En sonunda çabalarının karşılıksız kalması ve hep olduğu gibi kalmış olman daha iyi değil mi senin?

Yalnız.

görülemeyen söylenemeyen

Uzandığı yerden Venüs'ün doğuşunu görüyor yaşlı kadın. Bir kez daha. Uzandığı yerden hava açık olduğunda Venüs'ün ardından da güneşin doğuşunu görüyor. Öfkeleniyor o zaman tüm yaşamın kaynaklandığı ilkeye. Bir kez daha. Akşam hava açık olduğunda yıldızının intikamı mutlu ediyor onu. Öteki pencerede. Eski sandalyesinde dimdik kazık gibi oturmuş güneş ışınlarını izliyor. Köknar ağacından yapılma kolluksuz eski mutfak sandalyesinde. Venüs, son ışınlarla birlikte görüntüye giriyor ve gittikçe daha çok ışıldayarak yok olup gidiyor sırası geldiğinde. Dümdüz kazık gibi oturuyor orada koyulaşan karanlıkta. Kapkara giysiler içinde. Devinmek neredeyse bir hastalık onda. Çoğu kez donup kalıyor ayakta belli bir noktaya yönelindiğinde. Uzun süre boyunca harekete geçemiyor. Nerede olduğunun da neden devindiğinin de ayırdına varamıyor. Dizlerinin üzerine çöktüğünde bu konumda sonsuza kadar kalma isteği uyanıyor içinde. Üst üste konan eller belli bir destek oluşturuyor. Yatağının ayakları gibi. Başı ellerinin üzerinde. İşte taş kesilmişçesine orada oturuyor

yüzü geceye dönük. Saçlarının aklarıyla yüzü ve ellerinin maviye çalan beyazlığını saymazsak her yanı kapkara. Görmeye gereksinme duymayan bir göz için. Tüm bunlar şu anda geçiyor. Hâlâ bu dünyada olmanın mutsuzluğunu çekiyor sanki.

Kulübe. Yeri. Dikkat edin. Hadi. Kulübe. Biçimden yoksun bir uzamın var olmayan merkezinde. Son aldığı biçim, daha çok yuvarlak denilebilir. Zemini düz kuşkusuz. Dosdoğru dışarı çıkmak beş ya da on dakikasını alıyor kadının. Katedilen yarıçapa ve hıza göre değişiyor. Aylaklığı çok seven, yaşamı boyunca aylaklık edip duran o aylaklık etmiyor burada. Çakıl taşlarının sayısı artıyor gittikçe. Ayrıkotlarına bile rastlamak güçleşiyor. Çıplak bir ovanın ortasındaki arazi, topraklarını genişletiyor ovoiden çalarak. Kimse karşı çıkmıyor bu duruma. Şu âna kadar karşı çıkmadı kimse. Arazinin genişlemesi bir yazgı sanki. Böyle bir yerde ne işi var bir kulübenin? Kim gelip kondurdu bunu? Dikkat edin. Uzun yıllar önce yapıldığında yoncalar duvar diplerine kadar uzanıyordu diyelim yanıt vermeden önce. Böylece suçu da kulübenin üzerine yıkmış olalım gizlice. Bir günah yuvasından (Sözcük seçiminde bir yanılma yok) yayılırcasına yayıldı kötülük oradan. Kimse yıkılmasını istemedi bugüne kadar. Bir yazgı koruyor diyelim buna. Hâlâ Venüs'ün büyüğü altında olan yaşlı kadın acele ediyor; diğer pencereye doğru acele ediyor, öteki büyüğü yükselişi görmek için. İşte böyle. Ay ışığının altında çarpıcı bir görüntü sunuyor tebeşir taşları. Hava açık olduğunda bir karşıtlık yaralıyor öteki harikanın doğuşunu görmek için. Yükselip daha da aklaştıkça, çakıllar da aklaşıyor gittikçe. Ayakta dimdik duruyor, elleri cama yaşlı hayranlıkla izliyor uzun uzun.

İki bölge kabaca yuvarlak bir kuşak oluşturuyor. Titreyen bir el çizmiş sanki bu çizgiyi. Çapı? Dikkat edin.

Bin metre. Bir parça daha az. Aşağı yukarı. Saptamak olanaksız değil. Deniz düzeyinden aşağıdaymış izlenimi veriyor çoğunlukla. Özellikle de hava açık olduğunda geceleri. Yakın olmasına karşın deniz görülüyor. İşitilmiyor. Tüm yüzey otlarla kaplı. Çakıl taşlarıyla dolu bölgeden çıkıldığında. Tebeşirli topraktan ayrıldığı yer dışında. Türlü boyut ve biçimlerde sayısız beyaz leke. Ay ışığının altında çarpıcı bir görüntü sunuyor. Hayvan olarak koyunlar var yalnızca. Uzunca bir süre duraksadıktan sonra. Akkoyun bunlar, çok azla yetinebiliyorlar. Bir an nereden çıkıyorlar? Bir giz bu. Bir an nereye kayboluyorlar? Bu da başka bir giz. Bir çoban yok başlarında, dilediğince dolaşıyorlar. Ya çiçekler? Dikkat edin. Birkaç safran kalmış yalnızca. Kuzuların zamanından. Ya insanlar? Kurtulduk mu onlardan sonunda? Ne yazık ki hayır. Çünkü bir gün onların gitmiş olduğunu görse şaşırmaz mıydı yaşlı kadın? Şaşırmazdı, hayır, hiçbir şey şaşırtamaz onu çünkü. Kaç kişiler? Herhangi bir sayı. On iki. Ufku kulübe. Yeri. Dikkat edin. Hadi. Kulübe. Biçimden yoksun bir uzamın daracık çemberini doldurmaya yetiyorlar. Bakışlarını yerden, ayaklarından kaldırıyor ve görüyor onlardan birini. Kaçırıyor gözlerini, başka birini daha görüyor. Böyle işte. Hep uzaklara dikey bakışlarını. Devinmiyorlar ya da uzaklaşıyorlar. Hiç görmedi aralarından birinin kendine doğru ilerlediğini. Ya da çıktı bu belleğinden. Unutuyor. Hep aynı kişiler mi? Görüyorlar mı onu? Yeter.

Bir fundalık daha iyi görürdü işimizi. Ama daha iyisini yapmak değil söz konusu olan. Kuzuların olması gerekiyordu. Doğru ya da yanlış. Bir fundalık olanaklı kıldır varlıklarını. Kuzuların varlık nedeni, beyazlıkları. Henüz karanlık olan başka nedenler de var. Başka bir neden daha. Daha başka bir neden kalmasın böylece.

Kuzular zamanı. Bir an gözlerini kaldırabilsin ve tümünün de gitmiş olduklarını görebilsin diye. Bir fundalık varlıklarına inandırıcılık katardı. Ama iş işten geçti artık. Kuzular da nasıl kuzular bunlar? Canlılıktan hiçbir iz taşımıyorlar. Otların üzerinde beyaz lekeler. İlgisiz annelerinden uzakta. Donup kalmışlar. Sonra bir an dolanıyorlar. Sonra yeniden donup kalıyorlar. İşte böyle. Bu çağda yaşayanlar olduğunu söylüyorlar bir de. Sakin olun.

Yaşlı kadının çekimine kapıldığı bir yer var. Kimi zamanlar. Bir taş dikili orada. Uzaktan beyaz gözüküyor. Kadını buraya sürükleyen o. Boyu genişliğinin üç katı bombeli dikdörtgen biçiminde bir kütle. Dört katı. Geldik kadının boyuna. Kısacık boyuna. Taşın çekimine kapıldığında karşı koymuyor hiç. Kapısından baktığında göremiyor taş. Kapalı gözlerle bile bulabilir yolunu. Kendisiyle konuşacak bir şeyi kalmadı. Çok fazla konuşmamıştı geçmişinde de. Ama artık hiç konuşmuyor. Hâlâ bu dünyada olmanın mutsuzluğunu çekiyor sanki. Ama taşın çekimine kapıldığında ayaklarına ediyor ricasını: Götürün onu. Hava açık olduğunda geceleri özellikle. Aylı gecelerde de aysız gecelerde de. Alıp götürüyorlar onu, duruyorlar taşın önünde. Kadın da taşlaşmış duruyor taşın önünde. Ama karalara bürünmüş. Ay ışığının altında kimi zaman. Yıldızlar da oluyor kimi zaman. Kıskanıyor mu acaba taş?

Durumdan habersiz düşsel biri barakada kimsenin yaşamadığını düşünürdü. Sürekli bakılsa bile yaşam izine rastlanmıyor burada. Göz iki pencereye de yapıştırılıp içeriye bakılsa görülen şey kara perdeler olurdu yalnızca. Uzun uzun hiç kımıldamadan kapıyı dinliyor bizim düşsel yaratığımız. Hiçbir şey duyamıyor. Vuruyor. Yanıt alamıyor. Tüm gece boyunca en silik bir ışığın izini sürüyor boşuna. Ülkesine dönüyor sonunda, itiraf ediyor kendine, Hiç kimse yok, diye. Kendini kendininkilere gösteriyor

yalnızca. Kendininkiler diye birileri yok ama. Hayır, hayır, var biri. Kadın da onunki.

Taşlar bölgesinde gözükmediği bir devir olmuştu yaşlı kadının. Uzun sürmüştü bu devir. Girip çıkarken görmek olası değildi onu bu nedenle. Yalnızca tarlalarda gözüküyordu bu sıralarda. Onlardan ayrılışını görmek olası değildi bu nedenle. Sihirbazlıkla görülebilirdi olsa olsa. Ama yavaş yavaş gözükmeye başladı. Taşlar bölgesinde. Önce bulanıkça. Sonra gittikçe belirginleşerek. En sonunda eşiği her iki yönde de aşip kapıyı ardında kaparken tüm ayrıntılarıyla çıktı ortaya. Dört duvar arasında geçirdiği bir zaman izledi bunu. Uzun bir süre. Ama yavaş yavaş gözükmeye başladı. Bulanıkça. Doğrusunu söylemek gerekirse sürüyor hâlâ bu. İçlerinde olmasa da artık o. Çok uzun bir süre.

Evet, dört duvarın arasında yaşlı kadın şu âna kadar penceredeydi yalnızca. Pencereleden birinde ya da ötekinde. Göğün karşısında kendinden geçmiş. Yalnızca gölgeler içinde bir yatak ve bir hayalet sandalye görüldü belli belirsizce şu âna kadar. Bitkince gidiş gelişlerinde duruyor, aniden dikiliyor öylece. Dizinin üstüne çöktüğünde kalkışları uzuyor da uzuyor. Ama yavaş yavaş daha iyi gözükmeye başlıyor kulübesinde. Öteki nesnelerle aynı zamanda. Yastığının altında sözgelimi, bir çekmecenin bir köşesinde gölgeler içinde beliren şu fotoğraf albümü sözgelimi. Belki zamanla kucağına alıp sayfalarını çevirecek onun. Yaşlı parmakların sayfalar arasında dolaştığını göreceğiz. Kafasını daha da eğmesine ve öylece donup kalmasına neden olan görüntüler ne olabilir acaba? Olsa olsa kurumuş çiçekler (Kim bilir?) diyebiliriz buna yanıt olarak şimdilik. Yamru yumru çiçekler! Şimdilik!

Ama onu en iyi biçimde incelemek için kaçırmamalıyız bu fırsatı. Tarlalarda kulübesinden uzakta. Taşlı böl-

geyi geçiyor, varıyor oraya. Gittikçe daha netleşiyor görüntüsü. Evinden çıkışları seyrekleşiyor, biliyoruz bunu. Yalnızca kışları çıkıyor neredeyse. Yaşamının kışını yaşarken avarelik ediyor kışları. Kulübesinden uzakta. Kafası eğik, ağır adımlarla ilerliyor karın üzerinde, ikide bir yön değiştiriyor. Vakit akşam. Yine akşam. Karın üzerindeki gölgesi eşlik ediyor ona. Ötekiler orada. Çevrelemişler onu. On iki tane. Uzaktalar. Devinmiyorlar ya da uzaklaşıyorlar. Gözlerini kaldırıyor ve görüyor birini. Çeviriyor bakışlarını ve görüyor bir başkasını. İşte donup kalıyor bir kez daha. Tam zamanı, bir daha ele geçmez bu fırsat. Ama engel oluyor bir şey. Bir kara peçenin kıvrımını sezinlemeye başlamak için tam zamanı. Yüz bekleyebilir biraz. Göz yere dikilmeden önce tam zamanı. Yalayan güneş ışınlarında kardan başka bir şey görülüyor orada. Ayak izleri nasıl da yavaş yavaş siliniyor çevresinde.

Kim koruyor onu? Kendisinden bile koruyan kim? Sabit bakışlarını başka yöne çevirtiyor. Bin bir emekle kazandığı şeyleri suçluyor. Kestirimlerde bulunmasını yasaklıyor. Yaşlı kadın savunmasız. Sona eren yaşam bu. Onunki. Başkasınınki. Ama o kadar farklı ki. Bir şeye gereksinme duymuyor. Kendini ifade etmeye. Ama ya öteki? Sonunda nasıl bir gereksinme duyuyor? Ama nasıl? Sonunda nasıl bir gereksinme duyuyor?

Gözden yittiği zamanlar. Uzun sürüyor bu anlar. Saf-
ran zamanı uzaktaki taş yönünde bulabilirsiniz onu. İm-
gelemenizin bir köşesine atın bunu. Alçak bir dalı tutuyor
ya da haçı ya da çelengi koluna doluyor. Ama mevsimle-
re bağlı değil gidişleri. Yılın herhangi bir ânında aniden
göremeyebilirsiniz onu. Birden ayırdına varırsınız gözden
yittiğinin. Bedeninizin gözüyle de göremezsiniz onu, öteki
gözünüzle de. Sonra aniden çıkar ortaya yeniden. Uzun
bir süre sonra. İşte böyle. Başka biri olsa pes ederdi. İtiraf

ederdi, Kimse yok, diye. Kimse kalmadı. Şu ötekinden başka biri. O yeniden gözükmesini bekliyor yaşlı kadının. Yeniden başlamak için. Neye yeniden başlaması için? Nasıl demeli? Nasıl ifade etmeli kötü biçimde?

Göz, çölümsü alanın bir ayrıntısında kalıyor uzun uzun, yaşlarla doluyor. Kulübenin yaşlı delisi kendini seve seve bırakıyor hüznün kollarına. Gece oluyor eksiğimiz işitiyor denizin sesini. Daha hızlı yürümek için kaldırıyor eteğini ve botlarını ve baldırlarına kadar uzanan çoraplarını sergiliyor. Gözyaşları. Son bir örnek, kapısının önündeki kaldırım taşı tüy gibi ağırlığının altında ezile ezile çökmüş azıcık. Gözyaşları.

Sözü çoraplara getirmeden önce botların yanlış iliklenmeleri için zamanı olduğunu belirtelim. Kimi zaman olduğu gibi gözyaşları kuruyunca fark edilebiliyor ilik kancasının olağandan büyük oldukları. Balık biçimindeki kararmış gümüş alet kancasından duvarda bir çiviye asılı. Kıpırıyor yerinde hiç durmadan. Sanki sürekli bir depresyon belli belirsiz sallıyor kulübeyi. Yumurta biçimindeki tutamakta balıksırtı kabartmalar var. Kuruyan göz, botun bilekten dize uzanan, biraz biçimini yitirmiş bölümünü katederek ulaşıyor kancaya ya da iğneye. Yukarı çekile çekile yitirdiler düzlüklerini. Kimi zaman, artık giyilmez hale geldiler, dedirtiyor insana. Bir kerpetenle onarılması çocuk oyuncağı olsa. Bir zamanlar yaptı mı bunu yoksa? Dikkat edin. Belki bir iki kere. Sonra uğraşmak istemedi bir daha. Kerpetenin ağzına tutturmak zor geldi. Güçsüzlük değildi nedeni. O zamandan beri alet amaçsızca asılı duruyor çivisinde. Kıpırıyor yerinde hiç durmadan. Kimi akşamlar hava açık olduğunda gümüşü ışıltılar saçarak. Yakın çekime geçiyoruz o zaman. Usa karşı çıkarak ağır basıyor çivi. Uzun sürüyor bu görüntü, sonunda aniden karışıyor, bulanıklaşıyor.

Yaşlı kadın orada. Yeniden. Bırakalım da göz dinlensin bir an, yoruldu gözlemekten. Gün doğuyor ya da batıyor. Gökyüzü dinlendiriyor gözü. Gökyüzündeki bir şeyler. İşler yeniden başlayınca perde çekilip de bir daha kapanmasın diye. Gökyüzünü görmesi için yaşlı kadının açtığı perde. Ama bunu saymasak bile orada yaşlı kadın. Perdeler açık olmasa bile orada. Birden açılıyor işte. Şimşek hızıyla. Nasıl da aniden oluyor her şey! Duraklamadan donup kalıyor yerinde. Başlamadığı bir yürüyüşü sürdürüyor. Gidişsiz bir gidişi. Dönüşsüz bir dönüşü. Aniden akşam oluyor. Ya da gün doğuyor. Göz çıplak pencereye dikiliyor. Gökyüzündeki hiçbir şey dinlendirmeyecek artık onu. İçindeki görüntülerle besleniyor. Pat! dolduruldu işte. Kımıldamadı hiçbir şey.

Şimdiden karışıyor her şey. Nesneler ve düşler. Her zamanki gibi. Karışıyor ve sıfırlanıyor. Önlem alınsa da. Ah bir gölgeye indirgenebilseydi. Katıksız bir gölge olsaydı. Ölümün eşiğindeki bu yaşlı kadın. Ölü aslında. Kafanın içinde tutuklu o, başka yerde var olmuyor. Başka önlemler almaya gerek yok bu nedenle. Önlemler almanın anlamı yok bu nedenle. Geriye kalan öteki şeylerle birlikte kapatılmış oraya. Kulübe çakıl taşları ve bir yığın kıvrır zıvırla. Ya gözleyen? Nasıl da kolaylaşacaktı her şey. İndirgenebilselerdi bir gölgeye. Var olmadı hiçbir şey, hiçbir zaman olası değil böyle bir şey. Sakin olun. Sürdürün. Dikkat edin.

Yardıma çağıracağız buraya iki gün ışığını. Gökyüzünden gelen iki küçük ışığı. Koni biçimindeki damın iki yanından süzülüyorlar içeri. Her biri gölgeli bir ışık yayıyor. Bir tavan bulunmuyor demek ki. Zorunlu olarak. Yoksa perdeleri kapadığında sürekli karanlıkta kalırdı. Ya sonra? Kaldırmıyor artık gözlerini. Ama gözleri açık uzandığında seçebiliyor çatıdaki kalasları. İçeri süzülen göl-

geli aydınlıkta. Gittikçe bulanıklaşan gölgeli ışıktı. Camlar donuklaşıyor yavaş yavaş. Karalara bürünmüş gidip geliyor. Uzun, kara eteğinin kenarları yeri süpürüyor. Ama çoğunlukla kımıldamıyor yerinden. Ayakta duruyor ya da oturuyor. Uzanıyor ya da dizüstü çöküyor. İçeri süzülen gün ışığının gölgeli aydınlığında. Yoksa kapamayı yeğlediği perdelerle sürekli karanlıkta kalırdı.

Gölgeler arasında bir iç duvar beliriyor sonra. Gittikçe siliniyor ve kesintisiz bir uzam seriliyor gözler önüne. Yatak doğuda. Sandalye batıda. Bölünme yaşlı kadının mekânı kullanmasına göre olmuş yalnızca. Tek parçadan oluşsa çok daha iyi olurdu kuşkusuz. Rahatlayınca soluk alıp vermeye koyuluyor göz, ama uzun sürmüyor. Çünkü duvar ağır ağır beliriyor yeniden. Döşemeden ağır ağır yükseliyor ve gölgeler içinde yitip gidiyor. Alacakaranlık. Akşam saatleri. İlik kancası güneşin batan ışıklarında pırıldıyor. Yatak seçiliyor güçbela.

Durgunluktan yorulan göz, yaşlı kadının yokluğunda on ikilerin üzerine çevriliyor. Kadın onları, onlar da kadını görmüyorlar. Yaşlı kadın, yalnız başına dolaştığı yerde yere diyor gözlerini. Ayaklarının dibinde yolun gelip durduğu yere. Kış akşamı. Belirsiz biraz. Her şey geçmişin derinliklerinde kaldı. Göz daha iyisi olmadığı için on ikilere doğru çevriliyor böylece. İçlerinden herhangi birine. Uzakta yüzü öne dönük günbatımına doğru bakan dimdik ayakta birine. Koyu renkli palto yere kadar uzanıyor. Melon şapka çok eski yıllardan kalma. En sonunda güneşin son ışıkları çarpıyor yüze. Hadi gece çökmeden önce iyice büyüün ve başlayın kemirmeye.

Gözün acele ettiğini görmek için ışık olması gerekmiyor. Gece çökmeden önce. İşte böyle. Böyle yalanlıyor kendisini göz. Sonra yatışmış olarak; sonra dingince kendi kapağının altında us dışına doğru yolculuğuna koyuluyor

göz. On ikilerin çevresinde kümелendiği yaşlı kadın değilse ne olabilir acaba? Dikkat edin. Gözlerini artık yerden kaldırmayan yaşlı kadın kaldırıyor gözlerini ve görüyor bazılarını. Devinmiyorlar ya da uzaklaşıyorlar. Uzaklaşıyorlar. Çok yakından görünenler mesafelerini korumaya çalışıyorlar. Ötekiler de yaklaşıyor bu arada. Yaşlı kadının aylıklığının izini sürenler. Kendisine doğru bir adım attığını görmedi hiçbirinin. Ya da gördü de unuttu. Unutuyor her şeyi. İşte atıyor bazıları. Ama yaklaşıyorlar ona yine de. Böylece merkezdeki konumunu koruyor yaşlı kadın. Aşağı yukarı. Yaşlı kadın değilse ne olabilir on ikilerin çevresinde kümелendiği? Çemberlerinde gözden yitiyor bir engelle karşılaşmadan. Çemberlerinde gözden yitmesine izin veriyor on ikiler. Ona yitişinde eşlik edebilirlerdi oysa. Böyle sürüp gidiyor usdışı söylem. Göz malzemesini özene bezene hazırlarken. Kendine özgü karanlığında yatışmış. Genel karanlıkta.

Yeniden görme umutları suya düştü derken beliriyor işte yeniden. İlk bakışta değişiklik yok gibi. Akşam saatleri. Akşam olacak hep. Geceyi saymazsak. Tarlaların sınırında ortaya çıkıyor ve ilerlemeye başlıyor içlerine doğru. Ağır ağır sarsakça atıyor adımlarını, sanki ağırlığını yitiriyor gibi. Aniden devinimsizleşiyor, şimşek gibi yola koyuluyor yeniden. Bu hızla giderse dönüşü geceyi bulacak. Ama zaman yavaşlatıyor akışını. Hızına ayak uyduruyor yaşlı kadının. Bu nedenle yolunun başında da sonunda da aynı alacakaranlık kaplıyor ortalığı. Birkaç mumluk fark var olsa olsa. Güneye doğru elinden geldince sürüklenirken doğacak aya doğru fırlatıyor kara uzun gölgesini. Kapının önüne geliyorlar en sonunda, ellerinde kocaman bir anahtar. Aynı anda gece çöküyor. Akşam olmadığında gece olacak kuşkusuz. Başı öne eğik, yüzü doğuya dönük duruyor. Saçların aklı bir ayla sanki.

Kullanıla kullanıla parlamış bir parmağa asılı duran eski anahtarı saymazsak her şey durgunluk içinde. Ay ışığında belli belirsiz sallanıyor, belli belirsiz bir ısıltı yayıyor.

Aşağıdan yapılan girişim sonuç alıyor ve direnmeyi bırakıyor yüz. Kaldırım taşının yansıttığı güçsüz ışıktaki. Yüzyıllar boyunca yapılan sayısız gidiş gelişle pırıl pırıl olmuş yumuşak bir eğimle içe çökük dinginlik yayan taş. Beyazlığı kurşun rengi. Tek bir kırışığı bile yok. Nasıl da sakın gözüküyor bu tarihsel maske. Ancak bazı yeni ölü yüzleri yaratabilir bu etkiyi. Işıklandırmanın yetersiz olduğu bir gerçek. Kapalı duran gözler gizliyor bebeklerini. Gelecek, söyleyecek uçuk mavi olduklarını. Gözyaşları yabancı değil bu gözlerin. Eskinin düşlenemeyen gözyaşları. Kehribar karası kirpikler esmerliğinin kalıntıları. Esmermiş bir zamanlar. Başlangıcında. Küçücük kara bir kırmış. Dudakların çağrısıyla burnu atlarsak, varla yok arası bir şey olduğunu kesinleyebiliriz ilkinin. Gökyüzünün karanlığı taşlara da yansımış. Gece zifiri karanlık artık. Gün doğumunda kimseler yok ortalıkta. Evine mi döndü, yoksa karanlığı fırsat bilip yollara mı düştü, bilmenin olanağı yok bunu.

Ak çakılların sayısı artıyor her yıl. Her an artıyor desek daha doğru. Biraz daha diretseler her yanı kaplayacaklar açıkçası. İlk bakışta görüldüğünden (görülemediğinden) daha geniş olan birinci alan her yıl genişliyor biraz daha çok. Bu milyonlarca her biri kendine özgü minik gömütün görüntüsü, çarpıcı bir etki yapıyor ay ışığında. Ama yaşlı kadının yokluğunda avutmuyor yeterince. Birakalım burayı o zaman ova diye yanlış bir ad verdiğimiz yere gelelim. Bu rengini yitirmiş otlığın tebeşirli toprakları üzerinde otların çekildiği yerlerde beyaza çalan tabakalar görülüyor. Toprağı kaplayan kalkeri izlerken avuntu buluyor göz. Her yeri kaplıyor taşlar. Akılık. Her yıl biraz

daha çok. Her an artıyor desek daha doğru. Her an her yerde artıyor aklık.

Göz aldatmalarını gerçekleştirdiği sahnelere dönecek. Yüzyıllık iznini kullanan gözyaşlarının donup kaldığı o yere. Bir an boyunca özgür, sıcacık yaşları dökmek için. Bir zamanların mutluluk verici gözyaşlarına. Taşların ak yığınyla hoşnut ederken gönlünü. Daha iyisini beceremediği için birbiri üzerine yığılıp duran taşlarla. Biraz diretseler gökyüzüne kadar yükselecekler. Aya. Venüse.

Çakıl taşlarından tarlalara iniyor. Sirkin bir sırasından ötekine geçiyor sanki. Zamanın dolduracağı bir boşluk bu. Çünkü çakıl taşlarıyla kaplanmadan önce öteki alan kendi çakıl taşlarının hareketiyle yükseklik kazanıyor. Bir sessizlik içinde olup bitti tüm bunlar. Zaman bir nokta koyacak bu sessizliğe. Sabah akşam bu büyük sessizlik. Sonra tam sınır boyunca birbirine çarpan iki çakıl taşının çıkardığı boğuk gürültü. Dolup taşan bölgeninkiyle yükselişe geçen bölgenin çakıl taşlarının. İlk aralıklarla. Sonra aralar azalıyor. Ardından da sürekli tek bir gürültüye dönüşüyor. Kimse işitmiyor bunu. Sonra yeniden zayıflıyor, aynı tartımla sessizliğe ulaşıyor. Akşam ve gece. Bu arada aniden beliriyor yaşlı kadın, ayakları tarlaların içinde oturuyor. Elleri boş olmasaydı mezara yol alıyor diye düşünecektik, kim bilir? Oradan çıkmış izlenimi veriyor aslında. Mezardan çıkmış izlenimi veriyor. Her zamanki hali bu donup kalmış, taşlaşmış etkisi yaratıyor. Yüzünü öte sınırlara çevirmiş, göz boşuna kapanıyor görebilmek için. En sonunda bir an gözüküyorlar. Kuzeyde onları hep geçtiği yerde. Sis ıslıl ıslıl örtüyor. Cennete doğru eriyip gidiyor, insan orada yitiyor.

Uzun, ak saçlar dikiliyor havaya kirpi gibi. Dingin duran yüzün üzerinde ve çevresinde. Eski bir korkunun yaşattığı şoku üzerinden atamamış gibi. Aynı korkunun

etkisinde. Ya da başka bir korkunun. Yüzünde taş soğukluğu. Gözlerde çılgılık sessizliği. Nasıl anlatmalı? Söylenemez ki. İkisi de. Üçü de. Yanıt bu işte.

Çakıllar üzerinde sırtı dönük oturuyor. Kalçalarından yukarısı gözüktüyor. Vücudu kara bir dikdörtgen. Kara danteller çepeçevre ensesinde. Ak saçlar yarım ayla oluşturuyor. Yüz kuzeyde. Mezara bakıyor. Gözler ufka dikili belki de. Ya da kapalı gözlerle taşı görüyor. Solmuş safranları. Akşam bitmek bilmiyor. Son ışınlar örtüyor üzerini şal gibi. Hiçbir değişiklik görülüyor yine de. Ne giysisinin karasında ne de saçlarının aklığında. Onlar da kıpırdamıyorlar hiç. Kıpırtısız havada. Bir boşluk dinginliği var havada her zamanki gibi. Akşam ve gece. Gözleri otlara dikip bakmak yetiyor. Kıpırdamadan eğiliyorlar. Debelenip duran gözün altında ot ürperene kadar sürüyor. İçinin en derinliklerinden gelen minicik bir ürperiş bu. Saçlar için de aynı şey. Kıpırdamadan dimdik duruyor en sonunda, ürperiyorlar gözün bakışları altında neredeyse bir kendini bırakmışlık içinde. Yaşlı beden için de aynı şey. Taşlaşmış görüldüğünde. Tepeden tırnağa ürperip durmuyor mu aslında? Yalnızca gidip öteki taşın yanında kımıldamadan dursun yaşlı kadın. Tarlaların içinde aklığıyla uzaktan seçilen taşın yanında. Göz de birinden ötekine gidip gelsin. Bir ona bir ötekine gidip gelsin. Nasıl bir dinginlik doğardı böylece? Nasıl bir fırtına çıkardı? Yasın düzmece dinginliğinin altında.

Bir düşlem olmanın ötesinde olası değil artık. İşlev göremez. Yaşlı kadın da ötekiler de. Sonsuz kadar kapamak gözleri ve görmek onu. Yaşlı kadını ve ötekileri. Bir daha açmamacasına kapamak gözleri ve öldüğünü görmek yaşlı kadının. Kesintisizce. Kulübede. Çakıl taşlarının üzerinde. Tarlalarda. Siste. Mezarda. Dönüyor. Ötekiler de. Sonsuz bir dönüş bu. Tümü de. Ölüm. Kurtulduk artık

bunlardan. Başkalarına geçebiliriz. Bir sonraki düşünme. Şu pis gözleri bir daha açılmamacasına kapamak. Engellenen ne? Dikkat edin.

Yaşanan öyle bir kepezelik ki delilik karışıyor işin içine. Kalıntılar nedeniyle. Kim bilir nasıl görüldü, nasıl söylendi? Siyah korkusu. Beyaz korkusu. Boşluk korkusu. Kaybolsun yaşlı kadın. Ötekiler de. Sonsuza kadar. Güneş de. Son ışınlar da. Ay da. Venüs de. Kara gökyüzü kalsın yalnızca. Ak yeryüzü bir de. Ya da tam tersi olsun bunun. Gökyüzü de yeryüzü de kalmasın. Yukarılar da bitsin aşağılar da. Beyaz ve siyah kalsın yalnızca. Her yer böyle olsun neresi olduğu önemli değil. Boşluk olsun. Başka bir şey olmasın. Seyredelim bunu. Başka bir sözcüğe gerek yok. Evine döndü en sonunda. Sakin olun.

Panik atlatıldı, geçelim bakalım. Elleri. Yukarıdan görüntüsü. Karnının aşağısında duruyorlar, iç içe geçmiş. Göz alıcı bir aklıkta. Hafif kurşuna çalan rengini, zeminin siyahlığı yemiş bitirmiş. Bileklerde dantel izleri. Giysi kollarındaki süsleri anımsatıyor. Gerginleşiyorlar. Gevşiyorlar. Kalbin ağır ağır büzülmesi ve genleşmesi gibi. Geldik kılsız bedenine. Elleri görünüyor yalnızca. Karnın aşağısında duran. Kimildamıyor kuşkusuz. Sandalyede. Gösteri sonrası. Usulca dağılıyor büyü. Uzun süre boyunca sürdürüyorlar oyunlarını. Gerginleşiyorlar ve gevşiyorlar tutuşmalarında. Tekleyen bir kalbin atışları gibi. Birbirlerinden ayrıldıklarında umutsuzluğa kapılıyor insan. Aniden usulca oluyor bu. Yükselerek uzaklaşıyorlar birbirlerinden avuç içleri yukarı dönük havada devinimsizleşiyorlar. Ayalarımız işte. Kısa bir sürenin sonunda sanki çizgilerini gizlemek istercesine dönerek düşüyorlar ve dümdüz yapıyorlar kalçaların yukarısına. Bacak arasının hemen yakınına. Şimdi sol elin yüzükparmağı eksik. Şişmişti kuşkusuz parmağın birinci ve ikinci

boğumlarının arası ve bir gün yüzüğü çıkaramadığını görünce feci paniğe kapılmıştı. Kaşsız yüzük denilen türdendi. Taş kesilmiş ikisi de bakışlara taş gibi karşı koyuyorlar. Kumaşın altında yalnızca eti mi duyumsuyorlar? Kumaşın altındaki et duyumsuyor mu onları? Öyleyse ürpermeyecekler mi hiç? Kuşkusuz bu akşam değil. Göz zaman bulamadan önce görüntüler bulanıklaşıyor. Kimi, neyi suçlayacağız bu durumda? Elleri mi? Gözü mü? Eksik parmağı mı? Kaşsız yüzüğü mü? Çıglığı mı? Hangi çıglığı? Beşini de. Altısını da. Ötekileri de. Tümünü. Tümünü de suçlayacağız. Tümünü.

Tarlalarda kış akşamı. Kar durdu. Adımları öylesine hafif ki ancak belli belirsiz iz bırakıyor karın üzerinde. Belli belirsiz bir iz gözüküyor, adımını biraz önce attı. Göz ancak seçebiliyor bunu. Kar lapa lapa. Ayaklar böyle avarelik ederken kafa nerelerde acaba? O da bir orada bir burada mı yoksa? Ya da dosdoğru serap yerinde mi? Durakladığı zamanlardaki yerinde mi? Göz, en sonunda uzakta lekeye benzeyen bir şeyin ayırdına varıyor. Dik eğimli çatı bu sonunda karşılaştığı, üzerinde biriken kar sızıntı yapmaya başlıyor içeriye. Alçalan karanlık gökyüzünde kuzey kayıplara karışmış. Kar silmiş süpürmüş on ikileri. Gözlerini kaldırsa göremezdi onları. Yaşlı kadınsa tam aksine kapkara, tek bir kar tanesi bile kirletmemiş onu. Gereksinme duyulan tek şey, karın yağmayı sürdürmesi oluyor, kar da yapıyor bunu ayrıca. Önce bir iki kar tanesi oraya buraya düşüyor. Sonra gittikçe büyüyerek kımıltısız havanın içinde dosdoğru iniyorlar yeryüzüne. Ağır ağır gözden yitiyor yaşlı kadın. Ayak izleri de yitiyor, uzaktaki çatı da. Nasıl dönecek evine? Göçmen kuşlar gibi. Güzel bellediği korunağına.

Yaşlı kadın uzakta ak ışınlar yayadursun, zifiri bir karanlık egemen kulübenin içinde. Sessizlik duyuluyor, dama

çarpan kar tanelerinin düşsel fısıltısı dışında. Gerçek bir çıtırtı geliyor uzaklardan. Eşlikçileri. Burada göz kapanmadan görüyor yaşlı kadını uzakta. Karın içinde karın altında kımıldamadan duruyor. İlik kancası hiçbir şey olmamış gibi titreşiyor asılı olduğu çivide. Kara perdeye bakan sandalye sessizliğini soluyor. Özlemini çekiyor bir dost masanın. Uzağında bir köşede antika bir sandık belirliyor aniden. Benzer bir yalnızlık onun da yaşadığı. Çıtırtı ondan geliyor olmalı. Derinliklerinde yatıyor (Kim bilir?) belki de öykümüzün gizi. Öykümüzün gizi. Ama sandalye söz konusu bu akşam. Hep aynı yerde duruyor izlenimi uyandırıyor. Daha hoş, daha acıklı gözüken oyuk, oturulan yeri değil, arkılığı. Bir şeyler atıştırırsa, buraya oturup atıştırıyor yaşlı kadın. Göz kapanıyor, karanlıkta görüyor yaşlı kadını sonunda. Yaşam kadar geniş sağ eliyle dizlerinin üzerine koyduğu kâsenin kenarını tutuyor. Soluyla da bulamaca daldırdığı kaşığı. Bekliyor. Soğumasını belki. Hayır. Bir kez daha dondu kaldı yalnızca, tam başlıyordu oysa. En sonunda zarıflığın sindiği iki hareketle ağır ağır kaldırıyor kâseyi dudaklarına, aynı zamanda da yine aynı ağırlıkta çeviriyor başını kâseye. Aynı anda harekete geçip yarı yolda karşılaşıyor ikisi, devinimsizleşiyorlar o noktada. İlk kaşıktan önce ürperiyor yeniden, kaşıktakinin çoğu da dökülüyor kâsenin içine. Öteki kaşıklarda da karşılaşılan şey farksız oluyor; işlem ters yönde uygulandığındaysa kusursuzca, hiç sürçmeden, ağır ağır gerçekleşiyor giderken de gelirken de. İşte yeniden oturuyor yaşlı kadın Memnon duruşunda; onun kadar kaskatı, dimdik. Sağ eliyle kâsenin kenarını tutuyor. Sol eliyle kaşığı bulamaca daldırıyor. Şimdiye kadar her şey iyi gitti. Ama yeniden başlamadan önce soluklaşıyor ve gözden yitiyor. Ardına kadar açılmış gözün önünde yalnızlığını soluyan sandalye kalıyor yalnızca.

Bir akşam, bir kuzu izledi onu. Ötekiler gibi kasaplık bir kuzuydu bu, sürüden ayrıldı, peşine takıldı. Şimdiki zaman kipinde tamamlayacağım öyküyü. Her şey çok geçmişte kaldı. Kasaplık olmasını saymazsak benzemiyor ötekilere. Tüyleri çok uzun, yerleri süpürüyor, ayaklarını görmemizi engelliyor. Yürümüyor sanki kayıyor elinizle sürüklediğiniz bir oyuncak gibi. Duruyor yaşlı kadınla aynı anda. Aynı anda başlıyor dolaşmaya. İzlendiğinin ayırında mı yaşlı kadın? Donup kalıyor kuzu, yaşlı kadın gibi abartılı biçimde eğiyor kafasını. Beyaz ve siyahın karışıklığını son ışınlar yumuşatmaktan çok keskinleştiriyor. İşte o zaman kısacık boyu çarpıyor göze. Yaşlı kadının. Eteklerinde dolanan alçakgönüllü yaratığın sayesinde anlıyoruz bunu galiba. Kısa sürüyor bu giz. Çünkü aniden bir arada ileri atılıyorlar. Çakıllı bölgeye doğru zikzaklar çiziyorlar. Dönüyor orada yaşlı kadın, oturuyor. Ayaklarının dibindeki ak bedeni görüyor mu? Başı yukarıda boşluğa bakıyor şu an. O zenginliğe. Ya da kapalı gözlerle gömütü görüyor. Kuzu daha fazla ilerlemiyor. Bastıran gecede yalnız başına evinin yolunu tutuyor yaşlı kadın en sonunda. Görülebildiğince dosdoğru bir biçimde.

Soruların artık sorulmaz olduğu bir devir yaşanmış mıydı hiç? Son sorulana kadar ölü doğmuştu hepsi. Önceleri. Kafada tasarlandıkları anda ölüyorlardı. Önceleri. Yanıtlamanın söz konusu olmadığı zamanlarda. Yanıtlama olanağının olmadığı. Yanıtlama isteğinin olup olmadığını bilme olanağının olmadığı. Yanıtlama olanağının olmadığı. Hayır. Olmamıştı hiç. Bir düştü bu. Yanıtı bu işte.

Bu koşullara sürüklenen göz için ne yapabiliriz? Farklı görüntüler şırıngalanıyor art arda. Bir daha hiç açılmasa daha iyi olmaz mı? Yapsın o zaman. Yapsın yaşlı kadın o zaman. Ya da yapmasın. İskelet ve usdışılık. Yeniden ele geçirmek için yalnızca. Dış dünya denilen yerde. Şu ka-

buklu yerde. Doldurmak çabucak ağzına kadar tiksintiy-
le ve kapamak yeniden. Yaşlı kadının üzerine. Yaşlı kadın
tamamlanana kadar. Ya da başarısızlığa uğrayana kadar.
Yanıtı bu işte.

Sandık. Gece uzun uzun araştırıldı içi boş. Hiçbir şey
yok. Son anda tozlar içinde bulunan bir ajandadan yırtıl-
mışa benzeyen, kenarı tırtıklı bir kâğıt parçasını saymı-
yorum. Silik bir mürekkeple sararmış yüzlerden birine
bir sözcük ardından da bir rakam yazılmış. Pt 17. Ya da
Pa. Pt ya da Pa 17. Ya da kâğıt bomboş. Ya da bir şey
yazılmamış üzerine.

Sırtüstü yeniden çıkıyor ortaya. Hiç kımıldamıyor.
Akşam ve gece. Sırtüstü akşam ve gece boyu kımıldamı-
yor hiç. Yatağı. Dikkat edin. Yaşlı kadının diz çöküşleri
göz önüne alındığında yer yatağı olmalı diyorum. Dua
ediyor olmalı. Dua ediyorsa eğer. Öf secde etsin o zaman.
Ya da başka yerde secde etsin. Sandalyesinin önünde. Ya
da sandığının. Ya da taşlı bölgenin sınırında başı çakılla-
rın üzerinde. Demek ki yer yatağında yatıyor. Yastık kul-
lanmıyor. Çenesinden ayaklarına kadar uzanan bir
örtünün altında kafası gözüktüyor yalnızca. Yalnızca!
Akşam ve gece boyunca savunmasız duruyor bu yüz.
Gözlere geçelim hemen. Açıldıkları andan başlayarak.
Aniden çıkıyorlar ortaya. Oysa hiçbir şey kımıldamamış-
tı yerinden. Tek biri yetiyor. Kocaman açılmış bir göz.
İrileşen bebeği solgun bir mavi kuşatıyor incecik. Işıltı
yok gözlerde. Işıltının izi yok. Bakışsız bir göz bu. Kapa-
lı gözkapaklarının ardından gördüklerinden yıkılmış
sanki. Öteki boşaltıyor oraya karanlığını. Sırası gelince
açıyor yeniden. Katlanamıyor o da.

Kendini tutamadan doğruca boşluğa. Başının üzerin-
de uzanan gökyüzü. Yine akşam. Gece olmadığında akşam
olacak. Hâlâ can çekişiyor batmak bilmeyen gün. Korlar

bir yanda. Küller öteki yanda. Sonsuz oyun kazanıldı ve yitirildi. Ayırdına varılmadı.

Yeniden başladığında kafa, örtünün altında gizli. Önemi yok bunun. Şu anda önemi yok. Karışıklık işte böyle gerçek ve onun karıştından –neydi gerçeğin karıştı?– doğuyor. Gerçeğin karıştı. Önemi yok bunun. Bir zamanlar ikiz diye tanımlayacağımız şeylerden doğuyor karışıklık. Hüzünlü bilgiyle yüklü dostuna, beyne mutsuzluk imleri gönderiyor yalnızca. Önemi yok bunun. Şu anda önemi yok. İkisi de yalancı, işin doğrusu bu. Gerçek ve; onun karıştını nasıl söylemeli (yanlış biçimde)? Panzehiri de.

Sandıkla yaşanan fiyasko tazeyken döşemede açılmış bir delik girmiyor mu görüntüye! Öylesine ustalıkla açılmış ki yumulu gözlere bile kolayca ele vermiyor kendini. Dikkat edin. Gidip bir anda kaldırıp da yeni bir düş kırıklığı daha yaşamanın anlamı yok. Yalnızca içinde olabilecekleri hiç usunuzdan çıkarmadan, önceden tadını çıkarın bu berbat şeyin. İlk kez göz atalım döşemeye, tahta olduğunu görelim. Açılan deliğin üzerine bir sırada döşenen tahtalar gözden gizliyor bunu. Saklama işleminde gösterilen özen umut veriyor. Ama ayağınızı denk alın. Tahta da hangi ağacın tahtası bu, öğrenelim bakalım. Abanoz desek nasıl olur? Abanoz döşeme. Karalar kara zemin üzerinde kara etek süpürüyor yeri hiç ses çıkarmadan. İskeleti anımsatan sandalye yaşamdan da soluk belirliyor orada.

Yaşlı kadın kafası da içerde olmak üzere örtünün altında uzanmış yatarken tarlalara doğru küçük bir kaçmak. Ölmüş olsa kimse şaşırmasdı buna. Yaşlı kadın ölü kuşkusuz. Ama bu arada bunun bir yararı dokunmuyor bize. Demek ki yaşıyor, örtünün altında uzanmış yatıyor. Bilinmeyen nedenlerle örtüyü çekmiş başına. Ya da nedensizce çekmiş. Gece saatleri. Akşam değilse gecedir.

Kış gecesi. Kar yağmıyor. Değişiklik olsun diye. Tekdüzelik kırılsın diye. Güçsüz otlar kırağının ağırlığının altında tuhaf biçimde kaskatı kesiliyorlar. Uzun kara eteğinin tırmaladığı fısıltısına kulak kabartmaya değerdi doğrusu. Yıldızların delik deşik ettiği aysız gökyüzü incecik bir buz tabakasından yansıyor çıplak boşlukların ötesinde. Sessizlik, sınırsız uzaklıktaki müziğe karışıyor, sessizlik kadar kesintisiz müziğe. Hep bir ağızdan çığırıyor göksel rüzgârlar hiç soluk almadan. Her şeyin vardığı bu noktada. Çakıl taşları uzakta güçsüzce ışıldıyor ve kulübenin duvarlarının beyaz olduğu görülüyor ilk kez. Beyaz diyorlar buna. Bekçiler; on iki kişiler orada, ama eksikler var aralarında. Yani. Anlamasanız daha iyi. Yalnızca hâlâ sadık kalanların birbirinden nasıl uzaklaştığına bir göz atın. Tarlalardaki bu gece böyle görüldü (kötü biçimde) işte. Yaşlı kadın kafası da içerde olmak üzere örtünün altında yatarken. Daha yakından bakarsak kocaman bir palto olduğunu göreceğiz bunun. Düğmelerinden ve iliklerinden bir erkeğe ait olduğu anlaşılıyor. Gözleri kapalı yaşlı kadın görüyor mu adamı?

Duvarlar beyaz. Tam zamanıydı. İlk günkü kadar beyaz. Rüzgâr esmiyor. Yaprak kımıldamıyor. Ne kadar vurucu güç varsa susmuş hepsi. Gizemli bir şey de güneşin şefkatli davranması. Eskinin acımasız güneşinin. Demek ki doğu ve batı cephelerinde çarpışma kaçınılmaz. Güneydeki çatının üçgeni sorun yaratmıyor. Ama ya öteki? Şu kapı. Dikkat edin. O da siyah mı? O da siyah. Geldik çatıya. Kayağan taştan. Bir daha. Küçük kayağan taşları bunlar, renkleri siyah, yine yıkıntıya dönüşmüş bir köşkten getirilmiş. Dilleri olsa ne öyküler anlatırlardı kuşkusuz. Öykülerinin sonlarına gelmişler artık. İşte doğru dürüst seçilemeyen konut, doğru dürüst anlatılamadı da. Dış gözün gördüğünce. Tam zamanıydı.

Yaşlı kadını kendine çeken taş o olmadığında değişiyor. Ya da kadın değiştiriyor onu yanı başına geldiğinde. Şu anda yere doğru eğiliyor. İşte taş. Öne ya da arkaya doğru (Duruma göre değişiyor). Tam yontulmamış, biçimlendirilmemiş bir hali var belki de doğadan geliyor bu hali. Ya da çok insana özgü bir nedenle biçim veren el yarıda bırakmak zorunda kalmıştı onu. Mikelancelo da kral katilinin büstünü tamamlamamıştı, anımsasanıza. Artık soru sorulmazsa en azından yanıt verme zorunluğu kalkar ortadan. Güç rastlanır bir granit. Kehribar karası benek benek mineraller bir beyazlık izlenimi uyandırıyor. Anlaşılmaz çentikler var, nasıl desek, eğik yüzünde. Yüzyılların çiziktirdiği duvar yazıları bunlar, göz çabalasa da sökemez tek hecesini. Kışları kaldırım taşında uzaktan bunun parıldayışını gördüğünü düşünüyor kimi zaman. Batı-güney-batı yönünden gelen son ışınlar taşın yarı dönük yüzünü yaladığında. Tarlaların sınırında tek başına duran taş böyle görülüyor (görülemiyor) işte. Çiçekleriyle yoluna olabildiğince düz bir çizgi izleyerek giderken aylıklık ediyor yaşlı kadın. Dönüşte elleri boş görüyoruz onu. Yolun bir sonraki bölümünden önce dinleniyor. Tutacağı yön şu ya da bu konut olacak. Olabildiğince düz bir çizgi izleyerek.

Bir aradalar yeniden, yan yanalar. Birbirine değmiyorlar. Son ışınlar yandan gelip yalıyor onları, batı-kuzey-batı doğrultusunda birbirine koşut uzun gölgeler oluşturuyor. Demek ki akşam. Kış akşamı. Akşam olacak hep. Kış olacak hep. Gece olmazsa eğer. Kış gecesi. Kuzular kalmadı. Çiçekler kalmadı. Elleri boş gidecek gömütü görmeye. Gidemeyeceği güne kadar. Ya da oradan dönemeyeceği güne kadar. Kesin bu. İki gölge ayırt edilmeyecek kadar benziyor birbirine. Ama sonunda biri sanki daha az ışık geçiren bir bedenin gölgesiymiş gibi daha bir yoğun gö-

rünüyor. Daha az kımıldıyor bu gölge. Uzunca bir sürenin sonunda dört açılan gözün altında titreşiyor öteki. Bu karşılaşma süresince güneş durmuş gibi. Yeryüzü demek istiyorum. Dağılma ânına kadar dönmüyor sanki. O zaman taşın tarlalara bakan yüzünde, sonra da çakıl taşlarında hâlâ yaşayan gölge ağır ağır süzülüyor. Gittikçe büyüyor, gittikçe solgunlaşıyor. Ama asla silinmiyor bütünüyle. Gözetleyen gözün bakışı altında.

Bir saatin kadrınının yakın görüntüsü. Görüntüye başka bir şey girmiyor. Beyaz yuvarlak dakikalara bölünmüş. Belki de saniyeler bunlar. Atmış kara nokta. Rakam yok. Yalnızca bir ibre. Kara incecik bir ok. Tik tak sesi çıkarmadan, düzensiz aralıklarla ilerliyor. Bir dereceden ötekine öylesine ani bir sıçrayışla atılıyor ki yer değiştirdiğini yeni konumu tanıtıyor ancak. Bir noktadan ötekine fırlayana kadar art arda geceler geçebilir ya da yalnızca bir saniye ya da bu iki uç arasında yer alan bir zaman dilimi. Tek bir noktayı bile, doğrusunu söylemek gerekirse tek bir noktayı bile sekmiyor. Son gözükküşünde doğuyu gösterdiğini belirtelim. Aletin dengede olduğunu varsayarsak son saatin ilk çeyreğini kendince katetmiş durumda böylece. Belki de son dakika içinde. Bu durumda kuşku doğuyor, umutsuzluğa düşülüyor bazı geceler son dakikasına hiç ulaşamayacak diye. Kuzeye hiç kavuşamayacak diye.

Akşamları pencerede gözüküyor yeniden. Gece değilse akşamları. Venüs'ü görmek istiyorsa açması gerekiyor pencereyi. Evet. Perdeyi aralayın önce, sonra da açın pencereyi. Kafasını eğmiş, gücünü toparlamaya çalışıyor, bekliyor. Gücün çok sonraları bedenine geldiği akşamları düşünüyor olmalı. Gece karanlık iyice. Hayır. Kafasında da bekleyiş var, yalnızca o kadar. Perde. Bu ölü zamandan yararlanıp da daha yakından incelendiğinde

sonunda veriyor kendini ele. Örtü işlevi görürken saptadığımız siyah renkli paltoya benziyor. Bir madeni çubuğa tersyüz edilerek baş aşağı asılmış, sarkıtılmış kasap dükkânındaki hayvan bedenleri gibi. Tersyüz edilmemiş desek daha doğru olacak, yenlerin sallanıp duruşundaki acıklı görünüm nedeniyle. Salınım ilik kancası ve benzeri şeylerde olduğu kadar minik. Başka bir yenilik de pencerenin hemen yanına çekilen sandalye. İlk bakışta açıkça seçilemeyen güzelim kurbanı yeterince yüksekte, açıklıkla görsün diye göz. Uzam nasıl da boş o andan bu yana. Alacakaranlıkta bir aşağı bir yukarı yürümek için çok uygun. Aniden tek bir deviniyle paltoyu aralıyor ve palto kadar kara bir gökyüzüne karşı kapatıyor. Nasıl da aniden olup bitiyor her şey! Ya sonrası? Dikkat edin. Oturuyor mu? Uzanıyor mu? Çıkıyor mu? Duraksıyor yaşlı kadın da. Sonunda geliş gidişler baskın çıkıncaya kadar sürüyor bu. Duvardan duvara kuzey-güney doğrultusunda titrek dolanışlarına başlıyor. Dost karanlıkta.

Yitip gidiyor gözden. Ötekilerle birlikte. Şu âna kadar doğru dürüst seçilemeyenler soluklaşıyor ya da doğru dürüst yeniden seçilemeyenler siliniyor. Us, hain gözlere ihanet ediyor; hain sözcükler de ihanetlerine. Yalnızca sis kesinlik taşıyor. Tarlaların ötesine çökmüş olan. Tarlaların yanı başındaki. Sis çakıl taşlı bölgeye de yaklaşıyor. Sonra da kulübenin yarıklarından içeri çökecek. Göz kapanacak ama boşuna. Sisi görecekt yalnızca. Sisi bile görmeyecek. Sisle özdeşleşecek çünkü. Nasıl söyledim bunu? Sis her yeri kaplamadan bir kez daha yalan yanlış söylemeli bunu. Işık. Tek bir hain sözcükle. Işık yayan sis. Işık gücünün doruğunda en sonunda. Bir şey görmek olası değil artık. Söylenecek şey bu işte. Sakin olun.

Yüz son ışınlarla yıkanıyor daha. Solgunluğundan hiçbir şey yitirmeden. Soğukluğundan. Ufka yaslanan

güneş düşüşüne ara veriyor bu görüntü sürdüğünce. Daha doğrusu yeryüzü ara veriyor dönüşüne. İncecik dudaklar bir daha hiç aralanmayacak gibi. Bir lokmacık altdudağı yapıştırma gibi duruyor. Eskinin öpüşlerini öpülmelerini düşlemek olası değil. Öpüşlerini desek daha doğru. Öpülmelerini desek daha doğru. Belli belirsiz kıvrık dudak uçları özellikle göze çarpıyor. Gülümsüyor mu? Olası mı bu? Eski bir gülümseme, ilk ve son kez yapılmış bir gülümseme sinmiş kalmış dudaklara. Ağız işte böyle görüyor (görülemiyor) birden yaşlı kadını terk edip giden son ışınların aydınlığında. Yaşlı kadın ayrılıyor daha doğrusu. Karanlığa doğru ilerliyor gülümsemesini orada sürdürmek için. Gülümsemeyse söz konusu olan burada.

Ağız, ışıktan uzakta yeniden incelendiğinde değişikliklere uğruyor. Açıklaması yok bunun. Dudaklarda değişen bir şey yok. Aynı kapalılık. Yapıştırma gibi duran aynı altdudak. Dudak uçlarında aynı kaygısız ifade (belli belirsiz). Kısacası gülümsüyorsa eğer hâlâ, dudaklarında görüyor bu gülümseme. Ne daha az ne daha çok. Daha az! Ama aynı gülümseme değil yine de. Işığın bozulmaya neden olduğu doğru. Özellikle de günbatımının. Şu fiyaskonun. Kimi zaman görünmeyen gezegene dikilen gözlerin şu anda kapalı olduğu da doğru. Görünmeyen gezegenin görünmeyen noktalarına bakmıyor şu anda. Sonunda açıkladık işte. Dört açılan gözlerle gelen bu gülümseme, gözler kapandığında nitelik değiştiriyor. Buna karşın yapılan denetlemelerde ağızda en küçük bir değişikliğe rastlanmıyor. Peki. Nitelik değiştiriyor derken söylenen ne? Yüzündeki ne gülümseme dersek eğer nasıl bir değişikliğe uğradı? Eksiği ya da fazlası neydi? Yeter. Bırakın.

Nice kışın sonunda döndü. Bu sonsuz kışın ilerleyen zamanlarında. Bu sonsuz kışın yüreğinde. Çok erkendi. Bıraktığımız gibi karşımızda işte. Neredeyse orada. Hep

oradaydı ya da bir kez daha geldi. Karanlıkta kapalı gözleri. Karanlığa. Kendi karanlıklarında. Dudaklarda aynı minicik gülümseme, gülümsemeyse bu eğer. Kısacası yaşıyor yalnız kendisinin anladığı biçimde, ne fazlası ne azı. Azı! Taşlaşmış sanki. İlk bakışta doğru dürüst seçilemeyen içi, en az eskisi kadar hüznün verici. Işıkların artan donukluğu mutlu bir ayrık örnek. Güneş bir kez daha doğsa gün ışığı belli belirsiz aydınlatacaktı ortalığı. Buna karşılık dışarıda gelişme belirtileri çarpıyor göze. Kesintisiz geceye doğru. Taşlar kaplamış her yeri. Biraz önce doğan gün batıyor işte. Görülemeyen, söylenemeyen tüm şeyler yitiyor. Göz değişti. Yazdığı martavallar da. Yokluk değiştirdi onları. Yeterince değiştirmede. Yeniden yola koyulmanın tam zamanı. Birçok değişiklik yapmanın. Çok erken döndüler oradan. Yeterince yabancı değiller. Görülemeyen, söylenemeyen tüm şeylere. Sonra dönmek yeniden. En sonunda bitirmek için kendinde güç bulmadan. Yaşlı kadını, bir avuç gökyüzünü, bir avuç yeryüzünü. Henüz daha çok erkense yeniden yola koyulmak. Biraz daha değişiklik. Sonra dönmek yeniden. Bir engel çıkmaması koşuluyla. Ah. Böyle sürüp gidiyor. En sonunda tüm bunları bitirene kadar. Tüm bu döküntüleri. Kesintisiz gecede. Taşlar kaplamış her yeri. Demek ki önce gitmek gerekiyor. Ama önce görelim yaşlı kadını. Bıraktığımız gibi duruyor. Kulübe de öyle. Değişen gözün altında orası da değişikliğe uğruyor. Değişmeye başlıyor. Yalnızca bir göz atış ayrılırken. Sonra yola koyuluş. Bir engel çıkmaması koşuluyla.

Ah.

Ama bakın kayboluyor aniden yaşlı kadın. Aniden bıraktığımız yerde. Yeniden ortaya çıkmadan önce hemen sandalyeyi inceleyelim. Uzun uzun. Her açıdan. Değişikliği tek bir sözcükle nasıl ifade edebiliriz? Dikkat edin.

Azalış. Ah, ne tatlısın sen tek sözcük! Azalış. Sandalye bir azalış içinde. Aynı sandalye, ama azalmış biraz. Gözün onca zorlanması bu nedenle. Işığın etkisi olduğu doğru. Sözcüklerinki de bu nedenle. Arada sırada birkaç damla dökülüyor güçlkle, kabızlık çekiliyor. En azından bunu söyleyebiliriz. Azalış. Yaşlı kadının varoluşu sona erecek sonunda. Geçmiş de sıfırlanacak. Yüce beklenti. Işığın etkisi olduğu doğru.

Yeter, diyor aniden, anımsamaya başlıyor yeniden. Bıkın göz, bu amaçla kapanıyor yeniden ya da açılıyor ya da nasılsa öyle kalıyor. Her şey anımsanana kadar. Sonun ilki diyelim, baş aşağı asılan iki kara palto için. Ardından da seçilen çizgilerinden bir sandık izlenimi veren bir nesne beliriyor ama bulanık görüntü netleşmiyor. Anımsıyor bir daha. Her şey orada ilk kez görüldüğünden (görülemediğinden) daha kötü. Yer yatağı. Sandalye. Sandık. Döşeme-deki delik. Yalnızca göz değişti. Yalnızca göz değiştirebilir onları. Bu arada eksik olan bir şey bulunmuyor. Doğru değil bu. İlik kancası. Çivi. Doğru değil bu. İşte oradalar. Her zamankinden de kötüler. En kötüye doğru gidiyorlar. Göz yukarıda ve başlıyor ötekiler. Ama ilkın iç duvar. Ondan kurtulduğumuzda ötekilerden de kurtulabileceğiz. Ötekiler de eksilecek o eksildiğinde.

Kuşkusuz aralarında en dirençli olan unsur yüz. Kendi başına yitip gittiği ânı görmek, yeniden görmek. Kendiliğinden sanki. Gözün hiç yardımı olmadan. Yeniden ortaya çıkışı uzun süre sonra. Gönülsüzce sanki. Hangi nedenle? Uzaklarda aranmayacak tek bir nedeni var bunun. Başka nedenleri de var ama bilinmiyor bunlar şimdilik. Özellikle de başka bir neden. Uzaklarda aranacak daha başka bir neden. Yüreğin çekiciliği mi? Yoksa kafanın mı? Cehennem iki parçaya mı bölündü? Lanetlilerin gülüşü yükseliyor buradan.

Yeter. Daha çabuk. Sandalyenin tüm öteki nesnelerle nasıl bir uyum sağladığını görmek istiyorum daha çabuk. Çok çok az artan bir azalış. Bu kadarcık. Varoluşsuzluğa doğru koşar adım sıfırdan sonsuza gider gibi. Çabuk söylemeli bunu. Ya yaşlı kadın? Aynı şey. Bulun onu çabucak. Bu kara yürekte. Bu düzmece beyinde.

Kâğıt. Titreyen parmak uçlarının arasında. İkiye. Dörde. Sekize. Yaşlı parmaklar uğraşüyor. Kâğıt kalmadı geride. Sekiz parçadan her birini alıyor. İkiye. Dörde. Bıçağı alıyor sonunda. İnce ince doğruyor. Deliğe fırlatıyor. Bir sonrakini alıyor. Ak kâğıdı. Karartın çabucak.

Yüz kalıyor yalnızca. Örtünün altında artakalanlardan hiçbir iz gözüküyor. Denetleme sırasında aniden bir gürültü duyuluyor. Denetlemeden bağımsız olarak uykusundan uyanıyor us. Nasıl açıklamalı bunu? Bu kadar ileri gitmeden nasıl dile getirmeli bunu? Gözün oldukça gerisinde araştırma başlıyor. Olay silikleşmeye koyulduğunda. Her nasılsa? Bakın, aniden yetişiyor imdada, geliyor yeniden. Cins bir cins isim çağrıştırıyor bir anda, çöküş bu. Kısa bir süre sonra güçlendi bir parça ya da zayıfladı alışılmamış bir uyuşuklukla. Uyuşturan bir çöküş bu. İkincisi. Hâlâ acı çeken gözün uzağında bir umut pırıltısı. Bu alçakgönüllü başlangıcın sayesinde. Kulübenin yıkıntılarının ikinci görüntüsüyle birlikte. Bakışsız yüzle birlikte aynı anda bakılacak. Tüm merak duygusu yitmiş durumda.

Daha sonra yüz hep direnedursun, bu kez başka bir düşüşün kulak tırmalayan gürültüsü duyuluyor. Aynı anda genel bir yıkım başlıyor yanılmasa egemen oluyor. Büyük bir sıçrayışla gelecek adına artakalan azıcık şeye uzanılıyor ve bu balonun patlaması uzun sürmüyor. Penceredeki paltonun ve çivideki ilik kancasının yitip gideceği âna kadar daha çok var. Son soluğun verileceği âna

kadar hepsi buydu demek ki. Alınan soluklar koca bir toplam oluşturdu sonunda: Sıfırlanan bir toplam. Benim sevgili döküntülerim. Yazgınız buymuş demek ki. Son bir soluk. Sonrası rahatlama.

Acele edelim, iki giz sürdürüyor varlığını hâlâ. İki giz denebilir mi buna? Şaşırtıcı şeyler desek? Yine olmadı. Kafa kalmadı artık. Kafa diye bir şey kalmadı. İlk perdeleler yok oldu karanlık hiç eksilmese de. Yolculuğun bitiminde hep anımsanacak tatlı bir ahır kokusu. Uzunca bir duraksamanın ardından ikincisini ekleyelim: Düşenlerin düştükleri yerde hiçbir iz bulunmuyor. Tüm bu kötülüklerden hiçbir iz yok. Neredeyse yok. Olan yalnızca yalnız başına duran perde kornişleri. Birazcık eğilmiş. Bir de tek başına duran yalnız çivi. Hiç bozulmamış. Yeniden iş görür durumda. Soylu atalarını aratmayacak biçimde. Kafanın yerini alarak. Bir nisan ikindisi. Yerine konduktan sonra.

Gözler odaklanıyor yüzün üzerinde yakın bir gelecekte. Doğru dürüst seçilemedi bu yüz bir türlü. Seçilemedi! Kopyasıyla yan yana yaşıyor kuşkusuz. Son kerteye ulaşmamış aklığını görmek kesinleştirmeye yetiyor bunu. Alçının doğasına hiç uymayan belli belirsiz ürperişini. Buna karşılık dirençle kapalı duran gözkapakları cesaret veriyor. Bu konum için bir rekor oluşturuyor kuşkusuz. En azından řu âna kadar hiç görülmeyen bir şey bu. Aniden bakışlara kayıyoruz. Hiçbir kıpırtıya rastlanmadı. Bakışlar mı? Çok zayıf bir sözcük bu. Kötü seçilmiş. Bakışsız mı? Bu da olmadı. Anlamsız küreler bunlar. Katlanılmaz.

Gözün renkli tabakası, akına karışmışcasına duruyor; sınırsız bir zaman gibi gözüküyorsa da iki üç saniye boyunca olsa olsa. Skelerotik (Gözün akı yerine bu sözcüğü kullanalım bu kez) de yarı yarıya azalmış neredeyse. Bu

azalış gözlemleniyor şimdiden ama bedeli ne pahasına biliyor musunuz? Bir aksilik olmazsa çok yakında iki kara çukura dönüşecek ve şu çirkef ruha ayna tutacaklar. Burada yeniden ortaya çıkıyor göğün ışıkları, artık ışığı yansıtıyorlar ama hiç de gerek yok buna. Kara geceyi, daha doğrusu arı ve katışıksız karayı yansıtırlardı olsa olsa. Gücünün doruğuna erişmiş karayı yansıtırlardı ya da sonunda görülecek bir şey kalmazdı.

İyilik yok neyse ki yine de. Bir aydınlanma yaşanıyor böylece, dönmemesine yola çıkılıyor ve dönüşte izine rastlanmıyor bunun. Yüzeysel olarak. Bir yanılısama bu. Talihsiz bir rastlantıyla hiç dönmemesine yola çıkılsaydı bir daha. Böyle sürüp gitseydi. Bir iz kalmayana kadar. Yüzeysel olarak. Hep aynı yerde didinip durulacağına. Şu ya da bu iz üzerinde. Göz becerecek mi bunu? izlerden çekip koparacak mı kendisini? Bir yanılısama bu. Çabuk söyleyin, aniden olabilir, aniden elveda denebilir. Yüze en azından. Onun direnen izine.

Karara varır varmaz, daha doğrusu uzun bir süre sonra, nasıl desek bilmem ki? En sonunda bir kez daha bitirmek için hangi yanlış sözcüğü kullansak bilmem ki? Karara varır varmaz cayıyor. Hayır ama ağır ağır silinip gidiyor; perde yeniden kapandığında solan günün son ışıkları gibi birazcık, azıcık buna benziyor. Kendi başına usulcacık ya da hayalet bir elin çekişiyle azar azar kapanıyor. Elveda, elveda. Sonra bu eksiksiz karanlıkta ölüm çanları çalıyor, alçak sesle sonun başlangıcını imliyor. Son an başlıyor. Yiyip bitirmek için yeterince şey kalmış olsa bari. Oburluk içinde geçiyor saniyeler. Gökyüzü, yeryüzü, öteki takım taklavat. Leşten artakalmıyor hiçbir şey. Dudaklar yalanıyor, öff! Hayır. Bir an daha. Son bir an. Bu boşluğu emecek kadar bir süre. Mutluluğu tanıyacak kadar.

yitikler

Zitik bedenlerden her birinin yitirdiğini amaçsızca aradığı konut. Arayışı olanaksız kılacak kadar geniş yeterince. Kaçışı olanaksız kılacak kadar dar yeterince. Çevresi elli, yüksekliği de buna uyumlu olarak on altı metre, basık bir silindirin içi. Işık. Zayıflığı. Sarılığı. Seksen bin santimetrekare dolayındaki toplam yüzeyin her noktası soluk bir ışık yayıyor sanki. Kıpırtısı aniden kesiliyor, uzun aralarla bir soluğun duruşu gibi. Her şey donup kalıyor o zaman. Buradaki yaşamları sona eriyor belki de. Birkaç saniye geçiyor, yeniden başlıyor her şey. Arayan gözde bu ışığın yaptığı etkiler. Artık aramayı bırakıp yere dikilen ya da hiç kimsenin bulunmadığı uzak tavana doğru kalkan gözde yaptığı etkiler. Isı. Soluk daha bir ağır alınıp verildiğinde sıcakla soğuk arasında gidip geliyor. Bir uçtan ötekine yaklaşık dört saniyede geçiyor. Onun da dinginlik anları var az ya da çok, sıcak ya da soğuk. Işığın dinginleştiği anlarla çakışıyor bunlar. Her şey donup kalıyor o zaman. Her şey sona eriyor belki de. Birkaç saniye geçiyor, yeniden başlıyor her şey. Bu havanın deride yaptığı etkiler.

Kuruyor ten. Bedenler kurumuş yaprak sesi çıkararak sürtüşüyor birbirine. Sümük salgılayan dokular da etkileniyor bundan. Bir öpüşme betimlenemez bir ses çıkarıyor. Hâlâ cinsel ilişkiye kalkışanlar başarısızlığa uğruyor. Ama bir türlü kabullenemiyorlar bunu. Zemin ve duvar, sert kauçuk ya da benzeri bir maddeden. Ayak ya da yumruk ya da kafayla şiddetle vurulduğunda belli belirsiz bir ses duyuluyor. Adımların ne kadar sessiz olduğunu canlandırmaya çalışın kafanızda. Gürültü diyebileceğimiz seslere başka bir bedenle ya da birinin aniden vargücüyle göğsünü yumruklaması örneğinde olduğu gibi kendiyile çarpışan bedenler, bir de merdivenlerin kullanımı neden oluyor yalnızca. Et ve kemik böyle sürdürüyor varlığını. Merdivenler. Tek nesne bunlar. Hepsinin boyları farklı birbirinden, tek biçimde tümü de. En kısılarının boyu altı metreden aşağı değil. Çoğuna sürgü konmuş uzasınlar diye. Duvara dayıyorlar bunları hiç uyum gözetmeden. En yükseklerinin tepesine tırmanan en uzun boylular parmak uçlarıyla tavana dokunabiliyor. Öyleyse onun da yapısı zemin ve duvar gibi bildik unsurlar arasında. Basamaklardan birine şiddetle vurulduğunda belli belirsiz bir ses çıkıyor. Bu merdivenlerin isteklisi çok. Her birinin başında tırmananlar sürekli küçük bir sıra oluşturuyor. Oysa tırmanmak mangal gibi yürek gerektiriyor. Çünkü basamakların yarısı eksik, bunlar belli bir düzen içinde değil üstelik. İki basamaktan biri eksik olsa sorun büyümeydi bu kadar. Ama üçü art arda gelince cambazlık gerektiriyor. Yine de isteklisi çok bu merdivenlerin ve onları yalnızca uçları bitleştirilmiş yükselti olarak görme eğilimi yok kimsenin gözünde. Tırmanmaya duyulan gereksinme oldukça yaygın çünkü. Bunu artık hissetmeyen yok denecek kadar az. Eksik basamaklar mutlu bir azınlıkça biliniyor yalnızca, onlar özellikle sal-

dırı ve kendilerini savunma amacıyla yararlanıyor bu bilgilerinden. Kafa yarmak için gösterilen bireysel girişimler kısa süreli bayımlara yol açıyor olsa olsa. Merdivenlerin işlevi, arayanları duvardaki oyuklara taşımak. Oyuklara artık gitmeyenler yalnızca yerden yükselmek amacıyla kullanıyor merdivenleri. İki kişinin bir arada çıkmaması kural gereği. Boş bir merdiveni nasılsa bulabilen şanslı kaçak, öfke selinin dinmesini beklerken sığınıyor buraya. Oyuklar ya da yuvalar. Yerle tavan arasında, duvarın tam ortasına düşsel bir çizgi çeksek açılan boşluklar yukarısında kalırdı bu çizginin, demek ki duvarın üst yarısında bulunuyorlar. Az ya da çok geniş bir ağız değişen büyüklükte ama bedeninin eklemlerini biraz denetleyebilen birinin kolayca girip az çok zahmetle içine uzanabileceği bir odaya girişi sağlıyor zaman yitirmeden. Ortalama on metre çapında düzensiz beşli kümeler biçiminde yerleştirilmiş dengesizlikleri kurnazca. Ancak uzun bir deneyim sonunda oyukları kafasında en küçük ayrıntısına kadar canlandırabilecek birinin tadabilceği bir uyum bu. Ama böyle birinin varlığı kuşku götürür doğrusu. Çünkü her tırmanıcı belli oyukları yeğliyor ve ötekilere çıkmaktan olabildiğince kaçınıyor. Yuvalardan bazıları duvarın içinde açılan ve kimi kez elli metreye ulaşabilen tüneller aracılığıyla birleşiyor kendi aralarında. Ama birçoğunun, girişinden başka çıkışı bulunmuyor. Sanki belli bir anda cesaretin kırılması ağır basmış gibi. Bu çılgın düşünceyi desteklemek için yarım bırakılan uzun bir tünel örnek gösterilebilir. Hiç düşünmeden buraya dalıp da uzun ve zorlu bir çabanın sonunda geldiği yoldan sürüne sürüne geriye dönen bahtsızın vay haline! Bu acıklı olay, bitmemiş tünele özgü değil yalnızca. Sıradan bir tünele iki ayrı uçtan iki beden aynı zamanda girdiğinde de kaçınılmaz biçimde ortaya çıkacak bir

durum bu. Oyuklar ve tüneller de konutun tamamında-ki aydınlanma ve iklim koşullarına bağımlı. İşte konutla ilgili ilk saptamalar:

Metrekareye bir beden, yuvarlak bir rakamla toplam iki yüz beden. Yakın ve uzak akraba ya da çeşitli arkadaşlık derecelerinde, birçoğu kâğıt üzerinde tanıyor birbirini. Karanlık ve sıkışıklık ayırt etmeyi güçleştiriyor. Belli bir bakış açısından bu bedenler dörde ayrılabilir: İlkin hiç durmadan dolananlar. İkinci olarak arada sırada duranlar. Üçüncü olarak ele geçirdikleri yerden kovulmadıkça asla kıpırdamayan ve kovulduklarında da ilk boş buldukları yere atılıp orada yeniden hareketsizliğe gömülenler. Doğruyu olduğu gibi yansıtmıyor bu. Çünkü bu hep oturanların içinde tırmanma gereksinmesi ölmüşse de tuhaf canlanmalara tanık olunuyor yine de. Bu durumda içlerinden biri boş bir merdiven aramak için yerinden kalkıyor ya da en yakın ya da en kısa kuyruğa giriyor. Doğrusunu söylemek gerekirse arayıcı için merdivenden vazgeçmek kolay değil. Aykırı gibi görünüyor ama silindirin içindeki huzuru yarattıkları şiddetle en çok bozan da bu yerinden hiç kalkmayanlar. Dördüncü olarak da Dante'den ender gülümsemelerinden birini koparan bir konumda, çoğunluğu duvara sırtlarını verip oturan aramayanlar ya da aramazlar. Aramazlar sözcüğüne aralarında uçurumlar da olsa eski arayan karşılığından başka bir anlam yüklemek olanaklı değil. Bu kavramın zehrini biraz akıtmak için aramak gereksinmesinin merdivene duyulan gereksinmeden daha küçük olmadığını ve dolaşan yüz ve bedenler arasında görünüşte yerden hiç kalkmayacakmış gibi ya da kapalı duran gözlerdeki aniden yeniden tutuşmağa hazır tuhaf gücün varlığını kesinlemek gerekiyor. Ama er geç yok olana kadar içlerinde az da olsa hep parıldamaya yeterli bir ateşi barındıracak bu küçük

topluluk. Yavaşlığı ve az çok dengeleyici bir etkide bulunan ani canlanmalar ve hâlâ içlerinden söküp atamadıkları tutku ya da üzerlerine hiç farkında olmadan çöken yorgunluk nedeniyle yoğunlukları dağılan ilgililerin dik-katsizliği, neyse ki hiç farkına varılmamasına yol açıyor bitkinleşmenin. Tüm bedenlerin kımıltısız, tüm gözlerin bomboş olacağı en son durumlarını düşleyebilmekten yoksun, bilinçsizce gelecekler o noktaya ve ayırdına varamadan öylece kalacaklar. Neye dönüşeceklerini önceden kestirmek elimizden gelmese de aynı ışık da aynı hava da olmayacak o zaman. Ama ilkini, varlık nedeni kalmadığı için sönmüş, ikincisini de donma noktasına yakın bir derecede belirlenmiş varsayabiliriz. Devinimsiz etin soğuk karanlığında. Ne kadar iyi tanımladık o tartışılır ama işte kabaca belli bir açıdan bakıldığında bu kavramın ve uzantılarının ışığında bu bedenler.

Çevresi elli metre, yüksekliği de buna uyumlu olarak on altı metre bir silindirin içi, toplam yüzey yaklaşık bin iki yüz metrekare, bunun sekiz yüzü duvarlar. Oyuklar ve tüneller sayılmazsa. Baş döndürücü bir hızla gidip gelerek iki uç noktada eşitlenen sarı zayıf bir ışığın her yerden yansması. Benzer bir salınım, ısıyı yaklaşık yirmi beş derecelik en yüksek noktasından alıp, yaklaşık beş derecelik en düşük düzeyine getirerek saniyede ortalama beş derecelik düzenli bir değişimle iki uç arasında gezdiriyor ama otuz ya da kırk kez daha yavaşca. Doğruyu olduğu gibi yansıtmıyor bu. Çünkü gelgitin sınırlarında ısı farkının yalnızca bir dereceye kadar düşebileceği görülüyor açıkça. Ama bu gerileme olsa olsa bir saniye sürüyor. Çok uzun aralıklarla kuşkusuz aynı kaynaktan beslenen iki titreşimin kesilişi ve süresi on saniyeye kadar uzayabilen bir durgunluğun ardından birlikte yeniden başlayışı. Devinim halindeki bedenlerde de benzeri bir

duraklama, devinimsizlerin iyice kaskatı kesilmeleri. Tek nesne duvara düzensiz aralıklarla dayanmış olan on beş kadar bildiğimiz merdiven. Duvarın üst yarısında uyumlu olsun diye beşli kümeler halinde düzenlenen ve içlerinde bazılarının kendi aralarında tünellerle birleştiği yirmi kadar oyuk.

Uzun zamandır duyulan söylentiye ya da şimdilerde dillerde dolaşan öyküye kulak verilirse bir çıkış yolu bulunuyor. Buna artık katılmayanların, burada her şeyin aşama aşama doğrusunu söylemek gerekirse, kıvıra kıvıra öldüğünü, bu nedenle de dışardan bakan bir gözün bunu algılayamayacağını savunan görüşü paylaşanların arasında yeniden yer almaları hiç de olanaksız gözüküyor. Çıkış yolunun özellikleri ve yeri konusunda ileri sürülen iki düşünce bölüyor bu eski inanışa hâlâ bağlı kalanları, birbiriyle tümüyle ters düşürmese de. Bir bölümü tünellerden birindeki gizli bir geçidin, şairin deyişiyle söylersek, doğanın sığınaklarına açıldığına inanıyor içtenlikle. Ötekiler, tavanın merkezinde, gözlerden irak bir kapak düşüyor bitiminde güneşin ve başka yıldızların hâlâ ışıldadığı bir bacanın gizlendiği. İki yanda da dalgalanmalar yığınla öyle ki belli bir anda tünele tüm varlığıyla inanan biri bir an sonra gizli kapağa aynı inançla bağlanıyor ve bir an sonra da yeniden tükürdüğünü ya-lıyor. Yine de bu iki inanıştan ilkinе bağlı kalanların ikincisine oranla azaldıklarını belirtmekte yarar var ama öylesine yavaş, öylesine kuralsız ve kuşkusuz iki topluluğun da üyelerinin davranışlarında hiçbir değişiklik yaratmadan gerçekleşiyor ki bu olgu, ayırdına varmak için Tanrıların gizine erişmiş olmak gerek. Bu inanç kaymasını mantıksal bir temele oturtmak olası. Çünkü sözgeli-mi bir tünel aracılığıyla ulaşılan bir çıkış yoluna inananlar bu yolla kaçmayı düşlemeseler bile bunu orta-

ya çıkartmanın ayartıcılığına kapılabiliyor. Oysa gizli kapak yandaşları tavanın merkezinin erimdişi olması nedeniyle bu şeytansı düşünceyi kovuyorlar kafalarından. Böylece çıkış yolu varlığı hepten silinmeden önce tünelden tavana doğru yer değiştiriyor yavaş yavaş. İşte hem içeriğiyle hem de çok sayıda cin girmiş yüreği tutkuyla kendine bağlamasıyla tuhaf gözüken bu inanışla ilgili ilk gözlemler. Karanlığa doğru yol aldıklarını varsayarsak onun aptal küçük ışığı onlardan ayrılmayacak en son anlarına kadar.

Sonuna kadar uzatılıp duvara dayanan en yüksek merdivenin tepesinde ayakta duran en uzun boylular, parmaklarının uçlarıyla dokunabiliyor tavanın kenarına. Aynı merdiven zeminin merkezine taşınıp dik olarak konulduğunda aynı bedenlere bir yarım metre kadar kazandırabileceği için ulaşılmaz diye kestirip atılan ama aslında hiç de öyle olmayan masalsı alanı dilediğince araştırma olanağı tanıyacak. Çünkü merdivenin böyle bir işlev görmesi olası. Gerekirse destek olarak başka merdivenleri de kullanarak merkeze yerleştirilen merdiveni dengede tutmak için güçlerini birleştirmeye karar vermiş yirmi kadar gönüllü yeterli olacak bu iş için. Kardeşliğin yaşandığı anlar. Ama öfke seline tutuldukları anlar dışında bu duygu onlara kelebeklere olduğu kadar yabancı. Yürekləri ya da uslarındaki bir eksiklik değil, her birini yiyip bitiren ülküleri neden buna. İşte söylen meraklılarının gözünde toprağa ve gökyüzüne açılan bir çıkış yolunun içinde gizlendiği bu ulaşılmaz doruk için şimdilik bu kadar.

Merdivenlerin kullanımı, kesinlikleri ve tırmananlardan uymalarını istediği koşullar nedeniyle yasalara benzetilebilecek olan kaynağı bilinmeyen kurallarla düzenlenmiş. Kuraldışı kimi davranışlar, büyük işin di-

şında genelde son derece barışçıl, birbirine son derece ilgisiz bu varlıklarda şaşırtıcı bir toplu öfkeye neden oluyor. Buna karşın birçoğu da genel bir ilgisizlikle karşılaşılıyor. İlk bakışta oldukça garip geliyor bu. Her şey aynı merdivene birden çok kişinin binmesini yasaklayan kurala dayanıyor. Merdiveni kullanmakta olan kişi yere inmedikçe bir sonrakine kullanma hakkı verilmiyor. Düşlemek bile fazla böylesi bir kuralın yokluğunda ya da uyulmamasında ortaya çıkabilecek kargaşayı. Ama herkesin yararına düzenlenen bu kural uygulanırken kısıtlamalar getiriliyor doğallıkla, düşüncesiz tırmanıcıların merdivenleri usa yakın süreleri aşmadan kullanmaları şart koşuluyor. Çünkü böyle bir yasağın yokluğunda oyuğun ya da tünelin birinde sonsuza kadar yerleşme düşlemine kapılmış biri, ardında hiç kullanılamayacak bir merdiven bırakmış olurdu. Başkaları da kaçınılmaz biçimde onun örneğini izlerse yerde kalmaya yazgılı yeniklerin dışında yüz seksen beş tırmanıcının oluşturduğu görüntüyle yüz yüze gelinirdi sonunda. Hiçbir işe yaramayan kişisel ıvrır zıvırın varlığının yarattığı katlanılmazlık da cabası. Demek ki sayıyla belirlemenin güç olduğu ama herkesin bir saniyelik bir yanılmayla ölçümleyebildiği belli bir sürenin bitiminde merdivenin serbest kaldığı, yani sıra başındaki konumundan tırmanma sırasının kendine geldiği anlaşılan kişiye aynı koşullarda verilebileceği anlaşıldı, kuralları çiğneyenin vay haline! Merdivenini yitiren bu kişinin durumu gerçekten de çok nazik ve yere dönebilme olasılığı gözükmüyor önsel olarak. İnişi çıkışa göre her koşulda öncelikli kılan başka bir düzenleme sayesinde er ya da geç dönüyor neyse ki. Oyuğunun ağzında bir merdivenin gelip durmasını beklemek kalıyor ona yalnızca, yavaş yavaş tırmanmaya başlamış olan aşağıdakinin inmesi için kendine yol vereceğinden emin

olduğu için içi rahat. Başa gelebileceklerin en kötüsü, merdivenlerin elden ele dolaşması nedeniyle bekleyişin uzaması. Sırası gelen bir tırmanıcının kendinden öncekinin yeğlediği oyukla yetinmesi ender görülen bir şey ve zamanı gelince açıklanacak açık nedenleri var bunun. Öyleyse ardında kuyruktakiler merdiveniyle birlikte ilerliyor ve oyuklarla merdivenlerin sayıları arasındaki fark nedeniyle kendisine sunulan beş oyuktan birinin altına dayıyor. Ama süresini aşan talihsizce yeniden dönecek olursak eğer, bir tünelin sayesinde iki oyuktan gözleme olanağına sahipse yeniden hızlı bir iniş şansının ikiye katlanmasa da artmış olduğunu kesinleyebiliriz. Çoğunlukla bu durumda bile, hele tünel uzunsa, her zaman iki oyuk arasında sürünmesi sürerken merdiven gelip de karşısına dikilir korkusundan iki oyuktan yalnızca birini seçmeyi doğru buluyor. Ama merdivenler oyuklara ve tünellere ulaştırma işlevi görmüyor, yalnızca bunlara geçici bir süreyle de olsa ilgisini yitirmiş olanlara yerden ayrılma olanağı da tanıyor. Seçtikleri oyukun yüksekliğine çıkıyorlar; çoğunlukla ayakta, yüzleri duvara dönük durup yerleşiyorlar. Bu tür tırmanıcılardan da zaman zaman aşanlar oluyor öngörülen süreyi. Bu durumda kurallar gereği merdivene çıkma sırası gelen, kusurda bulunanın ardına düşüp sırtına vurduğu bir ya da birçok yumrukla ona gerçeği anımsatıyor. Bunun üzerine sopa yiyen, sırası geleni ardına düşürerek adımlarını kaçınılmaz biçimde hızlandırıyor; şimdi merdivene çıkacak olanın tüm yapacağı genel kurallara uymak yalnızca. Kural çiğneyenin uysallığı, aykırı davranışın kasıtlı yapılmadığını ama içzamanın ölçümünde karşılaşılan bir düzensizlikten kaynaklandığını tanıtıyor, anlaşılır bir şey bu bağışlanabilir bir şey de. İşte bu nedenle gerek oyuk ve tünellere çıkanlarda gerekse merdivende duraklayanlarda aslında

çok sık rastlanmayan bu kusurlu davranış, sıraları geldiğinde zamanından önce tırmanmaya kalkan talihsizlere gösterilen öfkeye hedef olmuyor hiçbir zaman, ama bu aceleciliğin nedenlerini açıklamak güç değil demek ki karşı yöndeki aşırılık gibi bu da bağışlanabilir cinsten bir şey. Tuhaf doğrusu. Ama geçerli olan ana ilke, aynı zamanda birden çok kişinin merdivene çıkmasını yasaklıyor, bu kuralın art arda çiğnenmesi kuşkusuz silindirin içini kısa zamanda panayır yerine çevirirdi. Oysa yere dönmedeki gecikmelerin sonunda gecikenden başkasına zararı dokunmuyor. İşte tırmananların düzgüsüne ilişkin ilk saptamalar.

Merdivenlerin taşınma işlemi de taşıyıcıların keyfine bırakılmış değil, duvar dibinden hep akıntıya karşı götürülmek zorunda bunlar. Bu da merdivene birden çok kişinin binmesini yasaklayan kadar uyulması zorunlu katı bir kural. Bundan daha doğal bir şey olamaz. Çünkü yolu kısaltmak adına merdiveni kalabalığın arasından ya da duvar dibinden her iki yönde de götürmeye izin verilse silindirdeki yaşam olanaksız hale gelirdi kısa zamanda. Bu nedenle duvar boyunca yaklaşık bir metre genişliğinde bir pist taşıyıcılara ayrılmış durumda. Sıraları sıklaştıran ve duvara sırtlarını dayayıp olabildiğince düz durarak arena diye adlandırılan alana girmemesi gereken tırmanma sırasını bekleyenler de toplaşmışlar burada.

Pistte sırtlarını duvara vermiş ayakta duran ya da oturan belli sayıdaki hareketsizin varlığı dikkat çekiyor. Merdivenlere hiçbir ilgi duymayan bu yerinden kımıldamayanlar hem taşıyıcı hem de tırmanıcılar için bir sıkıntı kaynağı oluşturuyor ama hoşgörülüyorlar yine de. İşin doğrusu, içinde her yaştan temsilcinin bulunduğu bu yarı bilge diye tanımlanabilecek kişiler hâlâ sarsılıp duran bedenler arasında bir tapınma olmasa da saygı

uyandırıyor. Hak ettikleri bir davranış olduklarını düşünüyorlar bunun en küçük bir saygısızlığa karşı bile hastalıklı bir duyarlık gösteriyorlar. Üstünden atlanıp geçileceğine bir yanına basılan hareketsiz arayıcı silindirin altını üstüne getirecek ölçüde boşanıyor zincirinden. Duvara sırtını vermişler arasında yeniklerin beşte dördü de bulunuyor, hem ayakta hem de oturur durumda onlar. Üstlerine bassanız bile tepki göstermiyorlar.

Son dikkat çekeceğimiz nokta, arenadaki arayıcıların, tırmanıcıların uzamına girmemek için gösterdikleri özen olacak. Kalabalık içinde aranmaktan bıkkınlık getirdiklerinde duvarı çevreleyen dar bölgeye dönüyor ve burada bulunanları gözleriyle adeta yiyip bitirerek düşsel sınır boyunca ağır ağır ilerliyorlar. Taşıyıcıların ters yönünde yaptıkları yürüyüş, daha dar ikinci bir bölge oluşturuyor ve arayıcıların çoğu, sıraları geldiğinde çıkmıyorlar bunun dışına. Uygun bir aydınlatmayla tepeden bakılsa belli anlarda, merkezde kaynaşıp duran kalabalığın çevresinde farklı yönlerde dönen iki incecik yüzüğe benzetebildik gördüğümüzü.

Kullanılabilir alanın metrekaresine bir beden düşüyor, yaklaşık iki yüz beden demek ki. Bebeklikten yaşlılığa, her yaşta iki cinsten yığınla beden. Meme çocukları, emecek meme bulamadıkları için ana kucağından ya da erişkin konumunda çömeldikleri yerden arayan gözlerle bakıyor. Yaşı biraz daha ilerlemiş ötekiler dört ayak üzerinde, bacaklar arasında dolanıyor. Renkli bir ayrıntı da kalçalarına bakılırsa hâlâ genç yaşlarda ak saçlı, duvara sırtını vermiş, gözlerini yummuş, kendini salıvermiş bir kadının başını çevirip arkasına bakmak için çaba harcayıp duran bir yavruyu mekanik bir biçimde göğsüne bastırması. Ama yaşı bu kadar küçüklerin sayısı çok az. Kimse kendi içine çevirmiyor bakışlarını, kimse yok orada çünkü. Yere eği-

len ya da yumulan gözler kendini bırakmışlığı imliyor ve yeniklere özgü bir davranış bu. Kesinlikle bir elin parmaklarıyla sayılacak kadar az sayıdaki bunlar, hareketsiz olmak zorunda değiller. Gözleri hiçbir şey görmeden öylesine dolanıyorlar kalabalığın içinde ve canlı bedenler hâlâ çabalayanlardan ayırt edemiyor onları. Ama hâlâ çabalayanlar tanıyor onları, geçmelerine izin veriyor. Merdivenlerin dibinde bekleyerek sıraları gelince oyuklara çıkabiliyor ya da yalnızca yerden uzaklaşabiliyorlar. Ya da hiçbir şeyin ardına düşmeden tünellerde el yordamıyla sürünebiliyorlar. Ama olağan durumda kendini bıraktıklarında hem uzamda hem de ayakta duruş ya da oturuş konumlarında bir kurala dönüşmüşçesine son derece kamburlaşmış bir biçimde donup kalıyorlar. Başları hiç oynamasa da geçen her bedeni gözleriyle yiyip bitiren, yerlerinden kımlıdamaayanlardan bu özellikleriyle ayrılıyorlar. Oturmuş ya da ayakta duvara yapışık duruyor tümü de yalnızca biri didinip duranların arasında donmuş kalmış arenanın ortasında. Tanıyorlar onu, rahatsız etmemeye çalışıyorlar. Bu harcanmış gözlerde her an aniden tutuşabilir eski ateşi, merdivenlere sırt çevirenlerde birden canlanan istekliliğe benzetebiliriz. Bu kavram bir gerçeklik taşıyorsa öylesine doğru ki silindirin içinde sınırlı sayıda olanaklı olan şey gerçekleşemediğinde gerçekleşme olasılığının da hiç kalmadığı ve sınırına çekilmiş bu olanaksızlığın içinde hiçliğin yattığı. Ve birden yeniden aramaya koyuluyor gözler artık düşlenemez olmuş ilk günkü açlığıyla ve görünür bir neden olmadan aniden kapanana ya da kafa düşene kadar sürüyor bu. Rüzgârdan korunaklı kocaman bir kum yığınının iki yılda bir, üç kum tanesinin eksilmesi ve ertesi yıl ikisinin eklenmesi gibi bir şey bu, bu kavram bir gerçeklik taşıyorsa. Yeniklerin alacağı yol varsa daha ötekiler için ne diyeceğiz, arayanlar gibi güzelim bir adı vermeyip

de ne yapacağız onlara? Sayıca çok kabarık olanlar, merdiven bekledikleri ya da bir oyuktan bakındıkları anlar dışında durmuyorlar hiç. Ötekiler, gözleriyle çevrelerini araştırmaya ara vermeden kısa süreler boyunca devinimsizleşiyor. Yerinden kımıldamayanlara gelince, ele geçirildikleri yerden ayrılmıyorlarsa eğer, bulundukları yerden ayrılmamakla daha çok kazançlı çıkacaklarını hesapladıkları için bu ve artık oyuklara ve tünellere çıkmıyorlarsa eğer, oralara defalarca boş yere çıktıkları ya da oralarda defalarca kötü şeylerle karşılaştıkları için. Kafası çalışan biri bu son sözünü ettiğimiz kişilerin gelecekte yenikler arasına katılacağını düşünür, sonra hızını alamayıp hiç durmadan dolaşıp duranların er ya da geç, art arda arada sırada duranlara, bunların da aynı biçimde yerinden kımıldamayanlara, bunların da yeniklere dönüşeceğini keşinleyebilirdi, böylece iki yüz yenik bir araya toplandığında da er ya da geç hepsi kendi yerinde son konumunda sonsuza kadar donup kalırdı. Ama bu kümeleri sıralamak için numara vermeye kalktığımızda deneyim bize ilkinden ikinciye atlayarak üçüncüye, ilkinden ikinci ya da üçüncüyü ya da ikisini birden atlayarak dördüncüye, ikincisinden de üçüncüyü atlayarak dördüncüye geçmenin olası olduğunu gösteriyor. Öte yandan kötü yenikler uzun aralarla ve gittikçe daha kısa süreler boyunca yerinden kımıldamayanların arasına katılıyor ve bunlardan en az sağlam olan hep aynı kişiler bu süre boyunca arenaya tümüyle ilgisiz kalsalar bile merdivenin çekiciliğine kapılabiliyor. Ama arada sırada duraklayanlar, gözleriyle araştırmayı hep sürdürseler de hiç durmadan gidip gelmeyecekler bir daha. Demek ki aynen son gibi hiç düşünmez olan başlangıçta da doğallıkla merdivenlerin başında bekleyenleri ya da oyuklarda sinip gözetleyenleri ya da tünellerde donup kalarak çevreye kulak kabartan-

ları saymazsak, tümü taşınabildiği ölçüde süt çocukları da içinde olmak üzere dur durak bilmeden hiç dinlenmeden amaçsızca gidip geliyordu; böylece önce birinin, ardından bir ikincinin, ardından da ötekilerin devinisizleştiği, sayılara dökemeyeceğimiz çok uzun bir zaman dilimi belirliyor önümüzde. Ama şu âna, yaşanan şu tek âna dönüp de hiç bıkmadan, usanmadan, hiç dinlenmeden gidip gelmeyi sadakatle sürdürenlerin ve arada sırada duranların ve yerlerinden kımıldamayanların ve sözümona yeniklerin sayılarını belirlemeye çalışırsak, şu anda bir bedenlik bir yanılmayla kalabalığa ve karanlığa karşın birincilerin, ikincilerin iki katı ikincilerin, üçüncülerin üç katı üçüncülerin de dördüncülerin dört katı olduğunu, başka bir deyişle topu topu beş yenik bulunduğunu söyleyebiliriz. Birçok akraba ve arkadaş topluluğun içinde ve tanışların sayısı çok daha fazla. Kalabalık ve karanlık ayırt etmeyi güçleştiriyor. İki adımdan tanıyamıyor karı koca birbirini, ötesini siz düşünün artık. Öyleyse bedenlerinin birbirine dokunabilecek kadar yaklaşması gerekiyor, yaklaşırken de göz göze gelmeleri. Birbirini tanırlarsa eğer buna gerek yok. Arayıcı olsalar da bu değil.

Bu alacakaranlıkta insanı çarpan ilk şey, yaydığı kü-kürt mü desem, hayır sarı duygusu oluyor kümelenmeler nedeniyle. Sonra sürekli hiç değişmeyen biçimde hızla titreşip durması ama bu hızın hiçbir zaman atışların duyumsanacağı yüksekliğe ulaşmaması. Sonunda uzun zaman geçtikten sonra, çok kısa bir zaman süresi için bir durulma gözleniyor bunda. Bu seyrek ve kısa aralar söze indirgenemeyecek yoğun bir etki yaratıyor en yalın söyleyişle. Dinlenme bilmeden uğraşıp duranlar bulundukları yerde çoğu kez ipe sapa gelmez konumlarda donup kalıyorlar ve yeniklerin ve yerinden kımıldamayanların kat kat çoğalan devinimsizliği her zaman doğal görünen

bu görüntüye gülünç bir yan katıyor. Öfkenin ya da cesaret yitiminin etkisiyle vurulmak üzere kalkan yumruklar, çizdikleri yayın herhangi bir noktasında donup kalıyor, darbeyi ya da darbeler dizisini ancak panik ânı geride kaldıktan sonra tamamlıyor. Tırmanırken ya da merdiven taşırken ya da olanaksız aşk edimine girişmişken ya da oyuklarda gizlenirken ya da tünellerde sürünürken yakalananlar için de benzeri şeyler söz konusu, sıkıcı ayrıntılara girmenin anlamı yok. Ama on kısacık saniye geçiyor ve titreşimler yeniden başlıyor ve aynı anda yeniden düzene giriyor her şey. Gidiş gelişlerine ara verenler gidiş gelişlerini sürdürmeye başlıyor ve devinimsizler gevşiyor. Sevgililer kenetleniyorlar yeniden birbirine ve yumruklar yeniden uçuşuyor havada. Bıçakla kesilmişcesine duyulmaz olan uğultu yeniden dolduruyor silindiri. Uğultuya katılan tüm unsurlardan kulak yalnızca zayıf bir böcek çıtırtısı, daha doğrusu ışığın çıkardığı gürültüyü ayırt edebiliyor, sonunda içlerinde değişmeyen tek bu. Titreşimin içerdiği uç noktalarda görülen fark, iki ya da üç mum en fazla. Böylece sarı duygusuna zayıf bir kırmızılık da katılıyor. Kısacası yalnızca karatmakla kalmayıp bir de karıştıran bir ışık. Gözün, sonunda bu koşullara alıştığını ve uyum sağladığını savlamamızı hiçbir şey engellemiyor; ama bunun tam tersini savunmak da olası, yani bu kurum rengi ve titrek kızıl karanlığın uzun sürmesi, bir de sürekli başarısızlığa yazgılı bir çaba ve yaşanan tinsel çöküntünün göze yansıması gibi nedenlerle görme duyusunun ağır ağır gerilediğinden söz etmek. Eğer uzunca bir süre boyunca ölümü en kolay çağrıştıırabilirliği nedeniyle mavi olması yeğlenecek gözleri yakından izlemek olanaklı olsaydı hep daha çok açıldıklarını ve kanlandıklarını ve gözbebeklerinin gittikçe genişleyerek tüm saydam taba-

kayı kapladığını görebilirdik. Tüm bunlar ilgililerin bile gözüne çarpmayan, kuşkusuz son derece ağır ve son derece belirsiz bir akış içinde gerçekleşiyor, bu kavram bir gerçeklik taşıyorsa eğer. Düşünen bir varlık gelip tüm bu verileri ve kesinlemeleri soğukkanlılıkla değerlendirse, insanda hiç de hoş olmayan bir biçimde belli bir acıma duygusu uyandıran yenik sözcüğünü kullanmak yerine kısaca körler tanımını yeğlemesi kaçınılmaz olurdu çözümlemesinin sonunda. Şaşkınlığın ilk şoku savuşturulduğunda ışığın alışılmadık bir yanı çarpıyor göze ve ışık, görünen ya da gizli bir ya da birçok kaynağa sahip değil, ama sanki her yönden, her noktadan yayılıyor ve her an her yerde bulunuyor izlenimi veriyor ve havada dolaşan zerrecikler de içinde olmak üzere mekânın her yeri aydınlık sanki. Merdivenler bile ışığı almıyor da yansıtıyor sanki ama belki de burada ışık sözcüğünü kullanmamız yanlış. Bu nedenle kimileri, sözgelimi göğsü aydınlatan bir ışığın kesilmesi ya da bir elin inip cinsel organları kapaması ve böylece avuç içinin de gözden yitmesi gibi zorunluktan, kimileri de bilerek yapılan, birbirine sür-tünüp duran bedenlerin yarattığı gölgeler var yalnızca. Merdiveninde bulunan ya da tünelinin bitimine ulaşmış tek başına tırmanıcının teni de baştan aşağı aynı sarı-kırmızı ışığı yansıtıyor, havanın girebildiği bazı kıvrım ve gizli köşeleri de. Isıya gelince hiç de yakın olmayan uçlarda oldukça ağır bir hızda salındığını söyleyebiliriz; en düşük noktası beş dereceden, en yüksek noktası yirmi beş dereceye dört saniyede, başka bir deyişle saniyede yalnızca beş derecelik bir ortalamayla geçtiğine göre. Her geçen saniyede ne az ne çok beş derecelik bir artış ya da azalış mı olduğu bunun anlamı? Öyle sayılmaz. Çünkü dizinin iki aşamasında, yani yirmi birden yukarı çıkarken bir de dokuzdan aşağı inerken bu ortalamanın tuttu-

lamadığı açık bir gerçek. Demek ki bedenler sekiz saniyelik tek bir iniş çıkış süresinin ancak yedi saniyesi boyunca sıcaklığı ve soğuğu doruk noktada hissediyor ve bir toplama, daha doğrusu bir bölme işleminin yardımıyla bir yüzyılda yirmi yıllık bir dinlenme dönemi hesaplayabiliriz böylece. Işığın titreşimiyle karşılaştırıldığında göreceli bir yavaşlıkta olduğunu kesinleyebileceğimiz bu gelgitin insanı tedirgin eden bir yanı var. Ama çözümlemeye giriştikçe ortadan kalkıyor bu tedirginlik. Çünkü iyi düşündüğümüzde farkın hızlarda değil, katedilen uzamların arasında olduğunu anlıyoruz. Eğer ısı için gerekli olan uzam birkaç mumluk bir değere indirgenebilse iki etki arasında olması gereken türünden bir seçim yapmak söz konusu olmayacaktı. Ama silindir in gereksinmelerine karşılık vermeyecekti bu. Demek ki her şey olabildiğince en iyi durumda. Dahası, iki fırtınanın şu ortak özelliğe sahip olduklarını söylemek olası: Biri sanki sihirli bir değnek değmişcesine kesilse öteki de ânında kesiliyor, sanki tek bir düğmeden yönetilircesine. Çünkü ancak silindir sunuyor doğruları ve dışarıda yalnızca gizem egemen. Böylece bedenler on saniyeye kadar uzayan uzun aralıklarla sürekli sıcak ya da soğuk ya da ikisinin arasıyla tanışıyor. Ama dinlenme diye saymak olası değil bunu, öteki gerilim o kadar büyük çünkü bu anlarda.

Silindir in tabanı bedenlere gözükmeyeğine göre kesin düşünsel ya da düşsel sınırlarla belirlenmiş üç ayrı bölgeden oluşuyor. İlk in tırmanıcılara ayrılmış olan ama nedense yerinden kıvıldamayanlar ve yeniklerin çoğunun da durmayı yeğlediği yaklaşık bir metre genişliğinde bir dış kuşak. Sonra silindir in merkezinde aramaktan yorulanlar arasından tek sıra halinde çevreye doğru yönelenlerin yavaşça dönmeyi sürdürdükleri biraz daha dar bir

iç kuşak. Son olarak da arena adı verilen ve çoğunluğun bulunduğu yaklaşık yüz elli metre karelik bir yüzeye yayılan alan. Bu üç bölgeye sayılarla ifade edersek eğer arayıcı üçüncüden ikinciye ya da ters yönde bir geçiş yapabiliyor gönlünce, buna karşın ilkinde hem girerken hem de çıkarken belli kurallara uymak zorunda. Silindirin içinde egemenliğini sürdüren uyumun düzen ve başboşluk konusunda verdiği binlerce örnekten biri bu. Bu nedenle tırmanıcıların bölgesine giriş, bu bölgedekilerden biri arenada ya da çok az görülen bir biçimde arabölgede bulunan arayıcıların arasına katılmak için yerinden ayrılmadıkça yasaklanmış durumda. Bu kuralın çiğnenmesi oldukça seyrek görülüyorsa da aşırı öfkeli bir arayıcı oyuk ve tünellerin çağrısına karşı koyamayıp geçiş iznini olası kılan bir ayrılma gerçekleşmiş olmasa bile tırmanıcıların arasına karışmaya çabılıyor kimi zaman. Bunun üzerine kusurlu davranışın yapıldığı noktaya en yakın kuyrukta bulunanlar kaçınılmaz bir biçimde dışarı atıyor onu. Mesele kapanıyor orada. Demek ki tırmanıcıların arasına katılmayı arzulayan arenadaki arayıcının kesinlikle yapması gereken şey, arabölgedeki arayıcıları ya da arayıcı-izleyicileri ya da yalnızca izleyicileri kollamak oluyor. Merdivenlerin başına geliş böyle işte. Öteki yönde yapılan geçiş de serbest değil ve izleyici bir kez tırmanıcıların bölgesine girdiğinde en azından girdiği kuyruğun başına gelene kadar geçen oldukça değişken süre boyunca beklemek zorunda. Çünkü her beden, tırmanma ya da tırmanmama konusunda ne kadar özgürse katı kurallar gereğince seçilen kuyruğun başına gelene kadar beklemeye de o kadar zorunlu. Önceden ayrılmaya girişenler kuyrukta bulunanlarca engelleniyor ve kural dışı davranışı sergileyen sıradaki yerine getiriliyor yeniden. Ama merdivenin yanı başına ulaşıp da yerden ayağını kesme-

ye hak kazanan ilgili, hiçbir şiddetle karşılaşmadan arenadaki arayıcıların ya da oldukça seyrek görülen biçimde arabölgedeki izleyicilerin arasına katılıyor dilediğinde. Birinci bölgeye geçmek için içinde ateşli bir tutku duyan ikinci bölgedeki izleyicilerin beklediği boşluğu yaratmaya en yatkın kişiler sıra başına gelenler oluyor bu nedenle. Bu gözetlemenin nesneleri sürdürüp gidiyorlar böylece ta ki merdiveni alıp kullanmaya hak kazandıkları âna kadar. Çünkü tırmanıcı içinde sarsılmaz bir istekle kuyruğun başına gelse de bu isteğin yavaş yavaş eriyip tükendiğini görüyor ve bu kez ayrılma gereksinmesi hissetmeğe başlıyor, ama yine de en son âna, yani bir öncekinin inip de merdivenin sonunda artık sanal olarak kendine ait olduğu âna kadar veremiyor kararını. Belirtmemiz gereken bir şey de tırmanıcının kuyruğun başına gelir gelmez ayrılrsa bile bölgesinden çıkmama olasılığının da bulunduğu. Bu durumda yapması gereken şey, kendisine sunulan on dört kuyruktan herhangi birini seçmek ya da kendi kuyruğunun en gerisine gidip dikilmek yalnızca. Ama birincisi, bir beden kuyruğundan ayrılması ender görülen bir şey, ikincisi de böyle bir davranışı gerçekleştirdikten sonra bölgesinden ayrılmaması. Demek ki tırmanıcıların arasına katıldığında en azından girilen kuyruğun başına gelene kadar geçecek süre içinde bu kuyrukta kalması bir zorunluktur. Bu zaman dilimi, kuyruğun uzunluğuna ve merdivenin kısa ya da uzun süreli kullanımına göre değişiyor. Kullananlardan kimileri son âna kadar elinden bırakmıyor merdivenleri. Kimilerine de bu sürenin yarısı ya da çok kısa bir parçası yetiyor. Kuyruğun kisası çabuk ilerler diye bir kural yok ve birlikte harekete geçtiğini varsaydığımız iki kişiden kuyruğa onuncu girenin sırası beşinci girenden önce de gelebiliyor. Bu koşullarda kuyruk seçiminde uzunluğun göz önünde

bulundurulmaması hiç de şaşırtıcı olmuyor. Herkesin, hatta çoğunluğun bir seçim yaptığını söylemek olası değil aslında. Genel eğilim bölgeye girişin yapıldığı noktaya en yakın kuyruğa katılmak yolunda burada yasaklanan yönde bir yer değiştirmenin yapılmadığını varsayıyoruz doğallıkla. Bu bölgeye yüzü dönük olarak adım atan biri için en yakın kuyruk sağında bulunuyor ve söz konusu kişi bu kuyruğu zevkine uygun bulmaz da bir başkasını aramayı yeğlerse arayışını sağa doğru ilerleyerek yapmak zorunda. Pistin çevresinde birden fazla dönüş yapmak kurallarla yasaklanmış olmasa, bu durumda kimileri binlerce derecelik dönüşler gerçekleştirirdi bekleme konumunda devinimsizleşmeden önce. Kuralları çiğneme girişimi çemberin tamamlandığı noktaya en yakın bulunan kuyruktakilerce bastırılıyor ve kusurlu davranışta bulunan arkaya dönme hakkından yoksun olduğu için bu kuyruğa katılmak zorunda kalıyor. Pistin çevresinin dönülmesine izin verilmesi, silindirde egemen olan disiplini yumuşatan bir hoşgörünün varlığı konusunda aydınlatıyor bizi. Ama kuyruk seçilmiş de olsa, en yakın noktadan girilmiş de olsa tırmanıcı bölgeden ayrılmadan önce burada sırası gelene kadar beklemek zorunda. Demek ki ayrılma olanağı, kuyruğun başına gelişle bir önceki tırmanıcının yere dönüşü arasındaki süre içinde söz konusu. Kuyrukta sonuna kadar bekleyen ilk ayrılma isteğini savuşturup merdivendeki hakkını kullanan ve yere yeniden dönen bedenin konumunu incelememiz gerekiyor bu bağlamda. Şimdi hiçbir biçimselliğe bağlı kalmadan harekete geçmek için yeniden özgür o, ama zorunlu da değil buna. Tırmanıcıların arasında kalabilmesi için biraz önce girmiş olduğu kuyruğa aynı koşullarda yeniden girmesi yetiyor ona ve kuyruğun başına gelir gelmez de ayrılma olanağına kavuşuyor yeniden. Şu ya da bu ne-

denle kuyruk ve merdiven değişikliğine gitmeyi uygun gördüğünde kesin bir karara varabilmesi için, aynen bölgeye yeni girmiş biri gibi yaklaşık aynı koşullarda tam bir dönüş yapmaya hakkı bulunuyor. Şu farkla ki daha önce bir kuyrukta sonuna kadar kaldığı için çevrimin istediği noktasında bu bölgeden ayrılmakta özgür artık. Sonsuza kadar böyle sürdürebilir. Bu nedenle tırmanıcıların arasında bulunanlar için sürekli bu bölgede kalma henüz dışarıda bulunanlar için de buraya hiç girememe olasılığı var kâğıt üzerinde. Böylesi bir adaletsizliği ortadan kaldırmayı amaçlayan bir kuralın olmaması böyle bir tehlikenin olmadığını tanıtıyor. Gerçekten de öyle. Çünkü arama tutkusu öyle baştan çıkarıcı ki her yerde aramayı zorunlu kılıyor. Buna karşın bölgeden ayrılacak biri için tetikte bekleyen izleyiciye bu bekleyiş hiç bitmeyecekmiş gibi gözüküyor. Kimi kez katlanacak gücü kalmıyor ve uzun yokluğun da verdiği güçle merdivenden vazgeçiyor ve arayışını arenada sürdürmeye başlıyor. İşte zeminin başlıca bölümleri ve bedenlerin buralarda yer değiştirirken sahip olduğu hak ve sorumluluklar böyle kabaca. Her şey söylenmedi, hiçbir zaman da söylenemeyecek. Tırmanıcıların arasından biri ayrılışın diye içi titreyen sayıları hep kabarık izleyiciler bu bölgeye girerken nasıl bir öncelik ilkesine bağlı kalıyor; bu girişler ne kuyruktakiler ne de başkaları tarafından denetlenmediğine göre? Ara bölgedeki birikme korkulacak gibi değil mi ve bedenlerin tümü, özellikle de böylece merdivenlerle ilişkisi kesilen arenadakiler için sonuçları ne bunun? Silindir uzun ya da kısa bir süre sonunda yalnız öfke ve şiddetin egemenliği altındaki bir kargaşa ortamına sürüklenmiyor mu? Bu ve daha birçok sorunun yanıtlanması hiç de zor değil. Yapılması gereken sorma cesaretini bulabilmek kendinde. Çünkü yer değiştirmeyenlerin kımıltısızlığını merdiven-

lerin ayartıcılığı bozabiliyor, yalnızca şaşırtıcı değil bu durumları. Açıkça görüldüğü gibi yenikler hiç göz önünde bulundurulmuyor burada.

Bu iklimin ruh üzerindeki etkisi göz ardı edilmemeli. Ama ruh, kuşkusuz terden derinin pütürleşmesine kadar tüm savunma dizgeleri, sürekli bir gerginliği yaşayan tene oranla daha az zarar görüyor. Kötü de olsa ten yine de savunuyor kendini, ama çok iyi niyetli bir yaklaşımda bulunsak bile gösterdiği çabaların sonunda tam bir körleşmeye uğrayacağını kesinlemede güçlük çekmeyeceğimiz göze oranla oldukça onurlu bu çabaları. Çünkü sıvılarını ve gözkapaklarını saymazsak tenin kendi içinde değerlendirdiğimizde mücadele edeceği tek bir düşmanı var. Derinin kurumasıyla tenin pembeden külrengine ve birbirine sürtünen bedenlerin doğal güzelliğinin de devdikenlerinin buruş buruşluğuna dönüşmesi, çıplaklığın uyandırdığı çekiciliği büyük ölçüde yok ediyor. Sümüksü maddeler salgılayan dokuların da bundan etkilenmesi cinsel edim sırasında taşıdıkları önem göz önüne alınırsa büyük bir sorun yaratıyor. Ama bu bakış açısından bile büyük bir yıkım yaşanmıyor silindirde, öylesine seyrek sertleşiyor ki erkeklik organları. Yine de az ya da çok bir zorlukla en yakınındaki delikle cinsel birleşme sağlanıyor bu anlarda. Olasılık yasaları gereğince hiç farkında olmasalar da karı kocaların bu biçimde bir araya geldiği görülüyor kimi zaman. En usta âşıkların bile ancak odalarında yaşayabilecekleri bu acı verici ve umutsuzca uzayıp giden cinnet görüntüleri belleklere kazanıyor böylece. Çünkü kadın da erkek de bu fırsatın ne kadar ender yakalanabileceğinin belki de bir daha asla yinelenmeyeceğinin bilincinde fazlasıyla. Ama burada da titreşimler kesildiğinde ve bu bunalım ânı sürüp gittiğinde kimi zaman müstehcenliğin sınırına varan duruşlarda bir du-

raklama ve ölümcül bir devinimsizliğe tanık olunuyor. Bu anlarda meraklı gözlerin aniden donup kalması ve bakışlarını boşluğa ya da başka gözler gibisinden eski iğrençliklere dikmesi daha da tuhaf gözüküyor, işte o zaman bu gözler birbirlerine bakıyor birbirleriyle karşılaşmamaya can atarak. Oldukça uzun düzensiz aralıklar bu kopuklukları bölüp ayırıyor öyle ki bellekten yoksun olanlar ilk sanıyor bu anların her birini. Her defasında kıyamet günüymüşcesine bir tepkiye tanık olunuyor bu nedenle ve aynı şaşkınlık, çifte fırtına yeniden başlandığında da yaşanıyor ve ne rahatlamış ne de bir düş kırıklığına uğramış olarak başlıyorlar aramaya.

Yerden bakıldığında duvar tavana kadar uzanan yüksekliliği ve çevresi boyunca kesintisiz bir yüzey sunuyor. Oysa üst yarısı oyuklarla delik deşik. Bu aykırılık, her yanı kaplayan karanlık, ışığın dengeleyici etkisiyle açıklanabilir. Aşağıdan gözlerini dikip de bir oyuk aramak görülmedi hiç. Gözler çok seyrek yukarı bakıyor ve bakarken de tavana yöneliyor. Zemin ve duvar bir kılavuz nokta işlevi görecek her türlü izden yoksun. Hep aynı yere dayanan merdiven ayakları iz bırakmıyor hiç. Duvara vurulan kafa ve yumruk darbeleri de öyle. İşaret kalmış olsaydı bile ışık gizlerdi bunu gözlerden. Merdiveni başka bir yere dikmek için beraberinde götüren bunu sezilerine bırakarak yapıyor. Birkaç santimetreden fazla bir yanılığa düşmesi çok zor, ama bir metreden fazlası oyukların yerleşme düzeni göz önüne alındığında olası değil. Tutkusunun etkisiyle bedeninin kıvraklığı öylesine artıyor ki yeğlediği olmasa bile herhangi bir oyuga ulaşmasını engellemiyor yanılığısı ne de daha da zor olsa bile bu oyuktan iniş için merdiveni yeniden ele geçirmesi. Yine de bir kuzey noktası var, bir yitik, daha doğrusu yitik bir kadın, daha da doğrusu yitik kadın görünümünde. Sırtı

duvara dayalı; başı dizlerinin, bacakları da kollarının arasında. Sol eli sağ kaval kemiğini tutuyor ve sağ eli, sol ön kolunu. Işığın donuklaştırdığı kızıl saçları yere kadar dökülüyor. Yüzünü gizliyor saçları ve bacak araları da içinde olmak üzere bedeninin tüm önünü de. Sol ayak, sağın üzerine atılı. Kuzey noktası o. Başka bir yenik değil, o yerinden hiç mi hiç kıvıldamıyor çünkü. Biri tutup yönünü saptamaya çalışsa kılavuzluk ediyor ona. Zorunlu olmayan cambazlıklar için, biraz yeteneksiz tırmanıcı için belli bir oyuk yenik kadının şu kadar adım ya da metre doğusunda ya da batısında bulunabiliyor doğallıkla düşüncesinde bile, o böyle ya da başka biçimde adlandırmak zorunda değil kadını. Söylemek bile fazla yalnızca yeniklerin yüzlerini gizlediğini ayrıca, ayrıca hepsi de yapmıyor bunu. Ayakta ya da oturmuş durumda, kafaları kalkık, kimileri gözlerini artık açmamayı yeğliyor. Kuşkusuz yüzü ya da bedeninin başka bir yanını görmek isteyen arayıcıyı geri çevirmek yasaklanmış kurallarca ve arayıcı bu durumda karşı koyulmasından hiç korkmadan gözü incelemek için bedenden elleri çekip ayırarak gözkapaklarını kaldırıyor. Tırmanıcılar bölgesine giren bazı arayıcılar tırmanmak amacı gütmüyor, onların tek istedikleri şu ya da bu yitik ya da yerinden kıvıldamayanı daha bir yakından incelemek. Böylece yitik kadının saçları defalarca tutulup ayrılıyor ve başı yukarı kaldırılarak yüzü ve bedeninin önü bacak aralarına kadar olduğu gibi açılıyor. İnceleme bittiğinde her şeyi özenle olabildiğince eski durumuna getirmek alışılmış bir davranış. Belli bir ahlak anlayışı başkasının sana yapmasını istemediğin incitici davranışları sakın ona yapma, diye buyurur. Silindirin içinde bu davranış biçimine araştırmaları aksatmadığı ölçüde uyuluyor. Kuşku duyulan durumlarda kimi ayrıntıların denetlenmesi olanaksız kalınca, araştırmalar

da tüm özelliğini yitirirdi kuşkusuz. Bunları sergilemek için yapılan doğrudan girişim, yeniklerin ve yerinden kımıldamayanların üzerinde uygulanırdı ancak. Yüzleri ya da sırtları duvara dönük duran bunlar, genelde tek bir yanlarını gösteriyor; bu nedenle öteki yöne çevirmek gerekiyor onları. Ama arenada ya da izleyiciler arasında olduğu gibi devinimin ve nesnenin çevresinde dolaşma olanağının bulunduğu yerde elle yapılan bu tür işlemlere gerek yok hiç mi hiç. Kuşkusuz bir bedenin başka bir bedeni kımıltısızlaştırarak belli bir konuma getirmek zorunda kaldığı anlar oluyor yine de belli bir bölgeyi incelemek ya da sözgelimi bir yara izini ya da bir doğum lekesini aramak için. Yalnız merdiven kuyruğuna girenlerin dokunulmazlığını eklemek gerekiyor bu bağlamda. Uzamın darlığı nedeniyle uzun süreler boyunca birbirine yapışıp kalmak zorunda olup bakışlara bedenlerinin düzensiz parçalarını sunuyorlar ancak. Tutkusuyla kendinden geçen ve içlerinden birine nasılsa el süren gözü pek arayıcının vay haline! Tek bir bedenmişcesine atılıyor kuyruk arayıcının üzerine. Vahşet konusunda silindirin verebileceği en uç örnek bu.

Böylece sonsuza doğruluğunu kesinleyebilirsek eğer, şu usa sığmayan sona kadar yalnızca son bir beden dura kalka güçsüzce sürdürüyor arayışını. İlk bakışta kendini iyice salıvermiş ve ayakta ya da oturur konumda öteki donup kalmış bedenlerden ayırmak zor onu. Silindirin içinde uzanmak bilinen bir şey değil ve yeniklerin bu avuntu yüklü duruşu onlara burada sonsuza kadar yasak. Bu kısıtlama biraz da zemindeki yer darlığı nedeniyle açıklanabiliyor. Daha açık söylersek: Her bedene düşen bir metrekarelik bir alan var ve buna yalnız aramalarda kullanılan oyuk ve tünel gibi uzamlar eklenmiyor. Aynı biçimde hiç durmadan birbirine sürtünmek zorunda

kalan ve bu dokunuştan duydukları tiksintiyle dopdolu şu derisi buruşmuşların secde edişleri, doğal bir sona varamayacak asla. Ama çifte titreşimin sürüp gitmesi, bu eski konutta her şeyin daha en iyi durumuna ulaşamadığı izlenimini veriyor. İşte gerçekten de şu devinen son kişi bir erkekse eğer doğruluyor yavaşça ve belli bir süre sonra yanan gözlerini açıyor. Merdivenin başında duvara uyumsuz biçimde yaslanan hiçbir tırmanıcı beklemiyor artık. Üçüncü bölgede yaşlı yeniğin çevresinde kendi suretinde iyice beli bükülmüş ve donup kalmışlar var yalnızca. Ak saçlı genç kadının hâlâ sarıldığı yavrusu, kucağında bir gölgeden farksız. Tam karşıdan bakıldığında düşebileceği en uç noktaya düşen kızıl baş ensesinden bir bölümü sergiliyor. İşte o erkekse eğer, yeniden açıyor gözlerini ve bir süre sonra sık sık kılavuz işlevi görmüş olan şu ilk yitik kadına doğru ilerlemeye koyuluyor. Diz çökerek ağır saçları ayırıyor ve hiç karşı koymayan kafayı kaldırıyor. Böylece açık kalan yüz, yeniden tüketiliyor ve sonunda gözler, başparmakların dokunuşunda hiç duraksamadan açılıyor. Erkek bu dingin çöllerde gezdiriyor kendi gözlerini, ta ki kadının kilerden önce kapanana kadar ve bırakılan kafa da böylece yeniden buluyor eski konumunu. Erkek de sayıya dökülmesi olanaksız bir sürenin bitiminde yerini buluyor sonunda ve karanlığın koyulduğu ve aynı anda ısının gelip sifıra yakın bir noktada sabitleştiği sırada alıyor duruşunu. Aynı zamanda yukarda sözü edilen böcek çıtırtısı da susuyor aniden ve tüm bu bir araya gelen güçsüz soluk alıp verişlerinden çok daha gürültülü bir sessizlik kaplıyor ortalığı. Aralarından ilkinin, eğer bir erkekse bu, bu düşe sığmayan bir geçmişte doğru olduğunu varsayarsak eğer ilk kez başını eğdiği şu küçük arayıcı kitlesinin ve silindirin son durumu kabaca böyle işte.

Eşlik, Samuel Beckett'in karanlığı kanırttığı, ışıktan umudu iyice kestiği, uzun hikâyelerden oluşan müthiş bir seçki. "İnsan" adeta son soluğunu vermek üzeredir. Atmosfer puslu ve bulanıktır. Olay örgüsü neredeyse yoktur. Eylem yoktur. Anlam yoktur. Zaman, bükülür ve kırılır bir niteliktedir. Ağız değil, kulak ön plandadır:

Bir ses geliyor karanlıkta sırtüstü uzanmış birine. Sırtındaki basınçtan ve gözlerini kapadığında ve yeniden açtığında karanlığın değişmesinden anlıyor bunu. Sesin söylediklerinin yalnızca küçük bir bölümü doğrulanabiliyor. Karanlıkta sırtüstü uzanmışsın, diye duyduğunda örneğin. Bu durumda söylenenlerin doğruluğuna inanmak zorunda. Ama söylenenlerin büyük bölümü doğrulanamıyor. Şunu duyduğunda örneğin: Şu ya da bugün geldin dünyaya.

Hiçbir şey kesin değildir. Adı konulamayacak olan büyük ve telafısız bir kayıp vardır sanki. *Eşlik*'teki hikâyelerin özneleri bu adsız kaybın etrafında dolanarak, sürünerek, düşüp kal-karak ama onsuz da yapamayarak içten içe çürüyüp dağılırlar. Şair-yazarın kelimelerle işi bitmemiştir henüz, her ne kadar kum gibi dağılsalar da ağızda...

